

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Výsadkové skupiny zahraničního odboje
v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1941–1942**

Bc. Sára Hazuková

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Moderní dějiny

Diplomová práce

**Výsadkové skupiny zahraničního odboje v Protektorátu
Čechy a Morava v letech 1941–1942**

Bc. Sára Hazuková

Vedoucí práce:

Mgr. Eva Fischerová, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování Mgr. Evě Fischerové, Ph.D., za vedení mé kvalifikační práce, věnovaný čas, odborné rady a cenné připomínky.

Dále bych ráda poděkovala své rodině a především svému manželovi za podporu, jeho klid a pochopení při dlouhých večerech strávených s diplomovou prací.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	DRUHÁ REPUBLIKA.....	5
2.1	Vznik Protektorátu Čechy a Morava.....	6
2.2	Německá okupační správa.....	9
3	FORMOVÁNÍ EXILOVÉ VLÁDY.....	12
3.1	Osobnost Františka Moravce.....	15
3.2	Operace Transfer.....	16
4	VÝSADKOVÉ SKUPINY.....	19
4.1	Výcvik československých parašutistů.....	20
4.2	Silver A.....	23
4.3	Silver B.....	32
4.4	Out Distance.....	37
4.5	Tin.....	44
4.6	Zinc.....	46
4.7	Bioscop.....	49
4.8	Bivouac.....	51
5	SOUČINNOST VÝSADKOVÝCH SKUPIN S DOMÁCÍM ODBOJEM.....	54
5.1	Heydrichiáda.....	56
5.2	Operace Anthropoid.....	59
5.2.1	Atentát na protektora.....	64
5.2.2	Dopady útoku.....	68
6	ZÁVĚR.....	72
7	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	77
8	RESUMÉ.....	80

1 ÚVOD

Diplomová práce se zabývá výsadkovými skupinami československých parašutistů, kteří byli do Protektorátu Čechy a Morava vysazeni v letech 1941–1942 a tvořili významnou složku zahraničního odboje řízeného československou exilovou vládou v Londýně. Autorka se pro lepší orientaci a srozumitelnost práce zaměřila na paradesantní výsadky první vlny zahájené v prosinci 1941. Konkrétně se věnovala skupinám Silver A, Silver B, Anthropoid, Out Distance, Tin, Zinc, Bioscop a Bivouac.

Cílem práce je zmapovat a utřídit fungování výsadkových skupin na území protektorátu. Je zde kladen důraz na jednotlivé členy operací a jejich charakterové, ale také fyzické předpoklady pro plnění speciálních úkolů, které byly určeny zpravodajským oddělením exilové vlády v Londýně. Pro rozbor zadaných úkolů a jejich realizace v protektorátu, bylo nezbytné pečlivě roztrždit všechny dostupné informace a prameny. Autorka také v práci zdůrazňuje kooperaci všech vysazených parašutistů a jejich propojení při sabotážních, diverzních či teroristických činech. Představení této spolupráce poté graduje v rámci atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. V práci také není opomenut samotný začátek fungování exilové vlády v Londýně a její zpravodajské skupiny, která je zastoupena především v osobnosti Františka Moravce a také na počátky výcviku paradesantních skupin. Dále není opomenut ani podíl domácího odboje na úspěšnosti speciálních operací parašutistů a jeho faktická pomoc při koordinaci pobytu výsadkářů na území protektorátu.

Po pečlivé analýze dostupné literatury a dalších pramenů si autorka vytyčila několik otázek, na které se pokusí po dokončení své práce, nalézt odpovědi. Otázky jsou následující: Na kolik byla přínosná koordinace a kooperace výsadkových skupin v protektorátu? Měla tato spolupráce vliv na plnění speciálních úkolů u jednotlivých výsadků? Na kolik bylo možné při výběru parašutistů do výcviku eliminovat ty jedince, kteří posléze zradili svá poslání? Jak se lišily kolaborantské zrady Karla Čurdy, Viliama Gerika a Libora Zapletala? V neposlední řadě se autorka zabývá tím, do jaké míry byly výsadky do protektorátu úspěšné a zda převážil jejich pozitivní přínos pro český odboj nad ztrátou stovek životů civilních spolupracovníků zahraničního odboje během prvního a druhého stanného práva.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř kapitol, doplněných několika podkapitolami. Obsah je chronologicky řazen od vzniku takzvané Druhé republiky přes německou okupaci v březnu 1939 a následné formování exilové vlády a zahraničního

odboje, který je zastoupen především zpravodajskou skupinou kolem Františka Moravce. Dále je brán zřetel na výběr a výcvik českých vojáků pro plnění speciálních úkolů na území protektorátu. Stěžejní část práce je věnována podrobnému rozboru výsadkových skupin, které byly vyslány do vlasti v rozmezí let 1941–1942. Je zde kladen důraz na jednotlivé členy skupin a jejich působení po seskoku do okupované vlasti. Poslední část práce je zaměřena na spolupráci zahraničního a domácí odboje v době prvního stanného práva a také po atentátu na Reinharda Heydricha, tedy po vyhlášení druhého výjimečného civilního stavu.

První kapitola analyzuje situaci v Československu po podepsání Mnichovské dohody, odchodu Edvarda Beneše do exilu a vzniku Druhé republiky, kdy Češi čelily tlaku německé agrese, která vyvrcholila okupací v březnu roku 1939 a vyhlášením Protektorátu Čechy a Morava. V kapitole je popsána situace v obsazených Sudetech, která vedla ke vnitrostátní migraci a ztrátě průmyslových oblastí. Česká státní reprezentace většinou odešla do exilu nebo byla odstavena od moci, a do vedení země byla dosazena německá správa, v čele s říšským protektorem, který měl nad protektorátem absolutní kontrolu. Funkce prezidenta Emila Háchy byla pouze reprezentativní bez možnosti zasahovat do řízení státu. Nové státní vedení se v prvních měsících opíralo o podporu armády a snažilo se o poněmčení nejen obyvatel, ale také o změnu českých zákonů, eliminaci české armády a vrstvy akademicky vzdělané inteligence.

V druhé části práce se autorka zabývá odchodem zpravodajských služeb do emigrace a jejich podíl na vzniku exilové vlády a myšlenek zahraničního odboje. Hlavní postavou zpravodajců byl plukovník František Moravec, kterému je v této části práce věnována podkapitola o jeho životě a fungování zpravodajské skupiny pod jeho velením. On sám inicioval přesun jedenácti vybraných důstojníků do Velké Británie v rámci operace Transfer. Zde se přihlásili do služeb Edvarda Beneše a k politické elitě, která do emigrace odešla již po podepsání Mnichovské dohody. Vznik exilové vlády se opíral především o právní zákonitosti, podle kterých Československo nikdy nepřestalo existovat. Jeden z nejdůležitějších cílů celé exilové vlády, spočíval v uznání neplatnosti Mnichovské dohody a získání spojenců pro poválečná vyjednávání. Právě díky tomu nastala potřeba pro vytvoření výsadkových skupin pro plnění zvláštních operací na území protektorátu, které spadaly do pravomocí exilového Ministerstva národní obrany a československé zpravodajské služby.

Třetí kapitola je stěžejní částí celé práce, kde je vysvětlen prvotní výběr československých vojáků na základě jejich charakterových vlastností a fyzických předpokladů. Autorka zde rozebírá samotný výcvik, který obsahoval sabotážní cvičení, parašutistický trénink, ale také například orientaci v neznámém prostředí a zdokonalování šifrovacích schopností. Po absolvování těchto náročných kurzů byli výsadkáři rozčleněni do skupin, kde každý měl své zařazení, ať už jako radista, spojovatel nebo velitel výsadku. V samostatných podkapitolách se autorka věnuje detailnímu rozboru operací uskutečněných v první vlně výsadek mezi lety 1941–1942. Jmenovitě se jedná o tyto skupiny: Silver A, Silver B, Out Distance, Tin, Zinc, Bioscop a Bivouac. V rozboru jednotlivých skupin je brán zřetel na život parašutistů před vstupem do armády a jejich rodinné zázemí. Samozřejmostí je analýza úkolového určení každého výsadku a jejich fungování po seskoku do protektorátu. Je tedy analyzována jejich kooperace a to jak s domácími ilegálními skupinami, tak také koordinace společných diverzních akcí například bombardování Škodových závodů, kterého se účastnilo více operativců napříč jednotlivými výsadky. Nedílnou součástí této kapitoly jsou také reálie týkající se parašutistů, kteří podlehlí tlaku tíživé situace a svou vlast zradili. Kvůli těmto kolaborantům stáli parašutisté i jejich spolupracovníci z řad domácího odboje, velmi často na práhu odhalení své činnosti a jisté smrti.

Poslední kapitola se soustředí na součinnost ilegálních organizací v protektorátu s vojenskými výsadky zahraničního odboje v Londýně. Spolupráce těchto struktur byla pro úspěšnost jednotlivých operací klíčová. Domácí odboj zajišťoval pro vojáky potřebné zázemí, konspirační byty, nové legitimace a v neposlední řadě lékařské ošetření. V podkapitolách je rozebrána nejznámější teroristická operace v dějinách československé zpravodajské služby, tedy výsadek Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše. Autorka zde přibližuje, za jakých okolností byl tento čin v Londýně naplánován, a co se stalo spouštěcím mechanismem, který přinutil i prezidenta Beneše souhlasit s atentátem na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Konec kapitoly je věnován událostem, které byly přímou reakcí na výsledek desantu Anthropoid.

Pro zvolené téma je dostatek vydané odborné literatury nejen v českém, ale i anglickém jazyce. Autorka využívala knih, které jsou obecné pro zkoumané téma, ale také rovněž literatury zabývající se přímo jednotlivými reáliemi. Stěžejním zdrojem při tvorbě práce se staly především publikace od Jiřího Šolce: *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války* a *Po boku*

prezidenta: *František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archívních dokumentů*. Z anglicky psané literatury autorka využila především knihu *The Killing of Reinhard Heydrich: The SS "Butcher of Prague"*, od Calluma MacDonalda. Obecný náhled do života zainteresovaných vojáků osvětlila publikace Martina Reichla *Cesty osudu: životní příběhy československých parašutistů vycvičených v letech 1941–45 ve Velké Británii*. K rozboru jednotlivých desantů byly využity knihy: *Operace Silver A* od Zdeňka Jelínka, *Silver B neodpovídá: historie čs. paraskupiny z Velké Británie v letech 2. světové války* od Jana Břečky a v neposlední řadě *Atentát: Operace Anthropoid 1941–1942* od kolektivu autorů při Vojenském historickém archivu, v čele s Michalem Burianem.

Velkým přínosem se také stal Vojenský historický archiv a jeho sbírka dokumentů ve fondu 37, který se zabývá nejen zpravodajskou službou v Londýně, ale také velmi dobře dokumentuje přípravu výsadku Anthropoid. Detailně je zde popsán postup vyšetřovací komise zřízené bezprostředně po smrti Heydricha. V jejich dokumentech se objevuje nejen popis samotného atentátu, ale také prohlášení o příčinách úmrtí, které napsal německý profesor patologie Herwig Hamperl po provedené pitvě. V tomto fondu lze také najít první výsledky Karla Čurdy a jeho výpověď týkající se spolubojovníků a podporovatelů z řad domácího odboje.

2 DRUHÁ REPUBLIKA

Události září 1938 a podepsání Mnichovské dohody vedly k rozpadu prosperujícího Československa. Obětování Sudet, okleštění zbývajícího území a ztráta průmyslových oblastí mělo ve světovém měřítku zabránit agresivní politice Adolfa Hitlera, tedy z pohledu světových mocností – Francie, Velké Británie a Itálie. Již v říjnu 1938 odešel do exilu Edvard Beneš a s ním i naděje na politický vzdor v zemi. Do prezidentského úřadu byl 30. listopadu zvolen Emil Hácha, jako neutrální osobnost. Do té doby působil jako prezident nejvyššího soudu. S jeho nástupem začalo období Druhé republiky, které bylo význačné nedemokratickým charakterem a změnami v osobní svobodě obyvatel. Došlo k rozsáhlé vnitrostátní migraci z pohraničí. Češi, kteří zůstali v pohraničních oblastech, byli perzekuováni. Sociální nestabilita doléhala i na většinu vrstev českých obyvatel ve vnitrozemí. Existenční nejistotou trpěli i státní zaměstnanci, kteří se museli přizpůsobit novému státnímu zřízení. Čeština byla v oblasti Sudet zakázána a to, jak v úředním styku, tak také na veřejnosti.¹ Došlo také ke zrušení všech českých novin. V pohraničí byl z německé strany také rozpoután „hon“ na Židy, který vyvrcholil Křišťálovou nocí v listopadu 1938.²

Stín První republiky vyprchával každým dalším rozhodnutím nové vlády. Novým premiérem se stal agrárník Rudolf Beran, silně pravicově orientovaný politik. Politické strany byly potlačeny a sjednotily se do Strany národní jednoty, jejímž jádrem se stali agráři. Opozicí Národní strany se na druhé straně politického spektra stala Národní strana práce vedená sociální demokracií, která tím chtěla zabránit pravicovému směřování země. Vedení lidové strany se snažilo o vytvoření středového politického proudu, i zde ale převážily nakonec argumenty pro naklonění se vpravo. Demokratická část společnosti, legionáři, sokolové, liberálové, ale také všichni Benešovi stoupenci, ztráceli touto politickou polaritou možnost demokraticky ovlivňovat vnitropolitické směřování republiky.³ Komunistická strana byla rozpuštěna. Většina komunistických politiků odešla do emigrace, kdy jejich cílovou destinací byl Sovětský svaz, (dále jen SSSR). V příkladu lze uvést Klementa Gottwalda či Rudolfa Slánského. Jejich působení v Moskvě později sehrálo důležitou roli ve spolupráci Edvarda Beneše a SSSR. Proces

¹ GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, Druhá republika 1938–1939, Praha 2004, s. 35–36.

² Křišťálová noc, neboli Kristallnacht, je označení pro židovský pogrom, který proběhl v noci z 9. na 10. listopadu roku 1938 v nacistickém Německu, Rakousku a Sudetech. Tento akt byl přímou reakcí na zavraždění německého diplomata v Paříži Ernsta vom Ratha, rukou mladého žida jménem Herschel Grynszpan. SOMMERVILLE, Donald, Encyklopedie druhé světové války, Praha 2013, s. 14.

³ GEBHART, KUKLÍK, s. 53–61.

změny v liberálním, demokratickém i státoprávním uspořádání státu, pokračoval velmi rychle. Změny se projevovaly především ve schvalování zákonů nebo při volbě prezidenta. Již od října 1938 převládaly v politických kruzích snahy o zmenšení vlivu parlamentu vzešlého z voleb 1935.⁴ V prosinci roku 1938 byl vydán zmocňovací zákon, který opravňoval vládu a prezidenta rozhodovat bez podpory parlamentu. Tímto zákonem se parlament de facto zrušil. Strana národní jednoty se ve svém politickém programu inspirovala italským fašismem. Na těchto principech byly vydány antisemitské zákony a zavedena tvrdá cenzura.⁵ Vnitropolitickým problémem celé existence Druhé republiky byly československé vztahy, které navazovaly na problematické soužití ve 30. letech 20. století. Již před Mnichovem zesílila slovenská opozice, která se vyznačovala značně kritickým vystupováním vůči české straně a snahou o návrat k Pittsburské dohodě,⁶ která Slovákům měla zaručit samostatnou státní správu.⁷ Slovensko využilo pomnichovské krize a jeho aspirace na získání trvalé autonomie, byla prozatím naplněna vytvořením samostatné vlády v čele s Hlinkovou slovenskou lidovou stranou. Slováci totiž Mnichovskou dohodu brali pouze jako problém českého národa a případného vpádu německého vojska na území Čech, chtěli využít pro odtržení.⁸

2.1 Vznik Protektorátu Čechy a Morava

Již na konci roku 1938 bylo jasné, že existence Československé republiky s demokratickými principy brzo skončí. Česká správa v čele s prezidentem Háchou napomáhala Hitlerovi v rozvratu republiky svými vlastními kroky. Již na podzim 1938 bylo znát velké napětí mezi Čechy a Slováky, které vyvrcholilo v den vzniku samostatného Slovenska, a to 14. března 1939. Samozřejmě i tento akt byl plně v režii Hitlera a nacistického Německa. Slovensko stálo před rozhodnutím, zda se podvolit vůli Německa a stát na straně vítězů či být předhozeno snahám Maďarska, které o Slovensko

⁴ GEBHART, KUKLÍK, s. 53–61.

⁵ GOLDSTEIN, Erik, LUKES, Igor, *The Munich Crisis, 1398: Prelude to World War II*. London 1999, s. 92–93.

⁶ Pittsburská dohoda ze dne 30. 5. 1918 představovala ratifikaci smlouvy mezi Čechy a Slováky, pod záštitou T. G. Masaryka. Dohoda požadovala vznik společného demokratického státu, ve kterém mělo mít Slovensko autonomní postavení. BINGHAM, Jane, CHANDLER, Fiona, TAPLIN, Sam. *Rodinná encyklopedie světových dějin*, Praha 2000, s. 102.

⁷ KURAL, Václav, *Češi, Němci a mnichovská křižovatka*, Praha 2002, s. 156.

⁸ GEBHART, KUKLÍK, s. 73–75.

mělo územní zájem. Váhaví politici v čele s Josefem Tisem na nátlak Joachima von Ribbentropa ustoupili, a tak se zrodilo samostatné Slovensko, klerofašistický stát v čele s knězem Josefem Tisem.⁹ Pro Německo se Slovensko stalo pouze satelitním státem a podporovatelem ve válečné politice vůči ostatním státům Evropy. Ve stejný moment, kdy se Slovensko odtrhlo od Československa, mířil prezident Hácha společně s ministrem zahraničí Chvalkovským do Berlína na audienci, o kterou sám Hitlera požádali. Oba předpokládali, že zde dojednájí nový model vztahu ke třetí říši. Byli přesvědčeni, že dojde k úpravě rozložení moci v rámci česko-německého soužití, a že s Háchou bude Hitler jednat stejně jako s Tisem.¹⁰ V této době už byl Hácha ve velmi špatném psychickém, ale především fyzickém stavu. Ve chvíli, kdy jeho vlak přijížděl do Berlína, už z Československa zbývala jen okleštěná část Čech a Moravy. Stát, kterému Velká Británie i Francie slíbily záruku proti ozbrojené agresi, už neexistoval. Díky této audienci mohl Hitler svého cíle dosáhnout, dle jeho názoru, mírovou cestou. Z jeho strany převládalo přesvědčení o tom, že bude nutné Čechy obsadit vojensky. Hácha mu svoji snahou si o situaci promluvit šel naproti a bylo jasné, že Hitler svými skvělými komunikačními schopnostmi dokáže starého a zdravotně labilního Háchu přesvědčit o svých úmyslech. Mírová cesta byla pro Hitlera důležitá i kvůli tomu, co vysílala směrem k ostatním státům.¹¹

Ze zajištěných dokumentů o průběhu schůzky vyplývá, že Hácha zahájil debatu monologem směrem k Hitlerovi, při kterém ho ujistil, že si osobní schůzku s ním přál již dlouho a je pro něj velkou ctí ho poznat. Vzněl také poznámku ohledně pochyb, které cítil vůči samostatnosti Československa po roce 1918. Ubezpečil Hitlera, že ze své pozice je rád, že dobro národa leží ve v jeho rukou. Tento monolog lze vysvětlit tím, že zde se naposledy Hácha cítil jako prezident samostatného a suverénního státu.¹² Po začátku, který patřil československému prezidentovi, již celá schůzka, a tedy i její podstatná část, probíhala v režii Hitlera. Jak je patrné z dokumentů, které si Německo vedlo v archivech, prezident Hácha odhodil jakékoliv politické motivy a pouze žádal o nedůstojné podmínky pro Čechy. Snažil se Hitlera přesvědčit, že je nejdůležitější postarat se o národ a o tom, že Češi mají nárok na svůj vlastní národní život. Zároveň se však domníval, že jen s Hitlerem bude jeho země v bezpečí. Hitler byl však na všechny

⁹ KURAL, s. 157.

¹⁰ Tamtéž, s. 239.

¹¹ SHIRER, William, Vzestup a pád Třetí říše, Praha 2019, s. 406–408.

¹² GEBHART, KUKLÍK, s. 239–240.

tyto eventuality připraven. Stále dokola opakoval, co všechno národ Čechů Němcům provedl. Několikrát zmínil, že od Mnichovské dohody se ve vztahu k Němcům nic nezměnilo a je tedy nutné, aby se tento vztah změnil. Hitler také Háchovi několikrát zopakoval, že německé pozemní jednotky už vpochodovaly do některých částí Čech a že již obsadily moravskou Ostravu.¹³ Hácha po obrovském nátlaku zkolaboval. Němci se začali obávat, že jim zemře přímo v Berlíně a svět to bude prezentovat tak, že nebohého prezidenta Háchu zavraždili. Lékařům se povedlo ho přivést zpět k vědomí, ale prezident už nebyl schopný v rozhovoru jakkoliv vzdorovat. Jediné co zvládl, bylo zavolat vládě do Prahy a informovat kabinet o situaci, která nastala a také jim doporučit kapitulaci. Posléze se vrátil k Hitlerovi, kde ve 4:00 ráno 15. března 1939 podepsal *”rozsudek smrti”* nad českým národem.¹⁴

Ve 3:00 ráno začalo zasedání vlády, kde ministerský předseda Rudolf Beran informoval členy kabinetu o vývoji setkání Hitlera s Háchou. Vládní zasedání bylo po dvou hodinách ukončeno. V ranních hodinách začaly německé jednotky obsazovat Čechy a Moravu. Mezi prvními obsazenými objekty byly letiště, kasárna a další objekty vojenské správy. Vojskům nebyl kladen žádný odpor, díky tomu byla i velká města obsazena velmi brzo. Prahu Němci obsadili již v 8:00 ráno. Brno se pod německou správou ocitlo o šest hodin později. Bylo vydáno nařízení, kterým německé velení stanovilo, že jakékoliv trestné činy mířící proti Německu jsou od nynějška trestány podle německého práva a tedy i německými soudy. V Praze se mezitím utvořil Český národní výbor Svatováclavský složený především ze stran, které byly do tohoto dne brány jako státu nebezpečné, fašistická Vlajka nebo Akce národní obrody. Všechna tato uskupení se snažila činit nároky na ministerská křesla v plánované kolaborantské vládě. Předsedou Svatováclavského výboru byl zvolen Radola Gajda. Již od počátku okupace však vyplývalo ze situace, že německá okupační správa nechce pustit české fašisty do vlády a tím jim umožnit jakýkoliv vliv. Celý tento pokus o politický vliv skončil bez úspěchu již 18. března, kdy byl Svatováclavský výbor rozpuštěn.¹⁵

Již 15. března v pozdním odpolední přijel Hitler triumfálně do Prahy, kde pronesl grandiózní projev k německému lidu, v němž několikrát zmínil teror, kterého se dle něho Češi dopustili na německém národu. Pokoření českého národa bylo dovršeno. Hitler využil Pražský hrad jako své sídlo na následující noc. Vydával zde jedno

¹³ RUBÍN, Jiří, TOMĚŠ, Josef, Emil Hácha: před 70 lety zvolen třetím prezidentem ČSR, Praha 2008, s. 28–29.

¹⁴ SHIRER, s. 409–411.

¹⁵ PADEVĚT, Jiří, Kronika protektorátu, Praha 2021, s. 11–13.

prohlášení za druhým. Veškerou moc vložil do rukou říšského protektora a německé politické správy. Dalšího dne z Pražského hradu Hitler vyhlásil výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava. Francie ani Velká Británie neudělaly nic, co by situaci změnilo.¹⁶ Reakce ve světovém měřítku byly různorodé a nejostřeji se proti okupaci ohradil SSSR, kdy odmítl uznat německý postup, ale i vznik Slovenského státu, jako samostatné územní jednotky. Zatímco toto odsouzení se v průběhu roku 1939 obušovalo, reakce evropských mocností byly oproti prvotním hodnocením, o hodně příkřejší. USA akceptovaly novou situaci o vzniku Protektorátu Čechy a Morava, ale právně ji nikdy neuznala i díky tomu odmítly nadále figurovat jako zahraniční spojenec, neboť toto postavení náleželo pouze Československu. Zajímavostí ovšem je že v první polovině roku 1939 ostatní státy nadále udržovaly s protektorátem ekonomické vazby, neboť vývoz zboží se pohyboval v řádech sta milionů. Změnou bylo zrušení velvyslanectví v protektorátu a zřízení konzulárních úřadů. Ač v právní rovině neuznaly existenci nového státního zřízení, v praktickém měřítku byl protektorát uznán během následujícího půl roku.¹⁷ Zpočátku byly Čechy i Morava podřízeny vojenské správě pod vedením generála Blaskowitze, který operoval v Praze. Území Moravy měl pod kontrolou velitel pozemních vojsk generál List, který sídlil v Brně. Bez účasti velitelů vojenské správy nemohla civilní správa rozhodovat ani jednat.¹⁸ Tato správa jednala ve spolupráci s civilním komisařem, kterým Hitler určil Konráda Henleina. Německá nacistická organizace byla převedena pod kontrolu Sudetské žup, díky spojení organizací Henlein očekával, že se mu otevře možnost pro vstup do vyšších pater protektorátní správy a bude figurovat ve státní politice.¹⁹

2.2 Německá okupační správa

Reorganizace politické správy nad protektorátem začala již 15. března, ale pravá změna nastala 18. března, kdy byl do funkce říšského protektora jmenován Konstantin von Neurath a do funkce státního tajemníka K. H. Frank. Tímto jmenováním bylo jasné, že německá okupační správa nepředá moc nikomu než jimi zvolené protektorátní vládě.

¹⁶ SHIRER, s. 412–413.

¹⁷ BRANDES, Detlef, Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945, Praha 1999, s. 27–30.

¹⁸ Tamtéž, s. 29–31.

¹⁹ MACDONALD, Callum, KAPLAN, Jan, Prague in the Shadow of the Swastika: A History of the German Occupation 1939–1945, Prague 1995, s. 31–32.

Pro upevnění moci a především pro ukázkou síly byla 19. března v Praze uspořádána vojenská přehlídka, která se až do konce války v takovém rozsahu již neopakovala.²⁰

Skutečným držitelem moci se stal říšský protektor. Ten potvrzoval všechny protektorátní zákony, jmenoval členy protektorátní vlády, ale také mohl navrhopvat a schvalovat své vlastní zákony. Důležitou pravomocí bylo také vetování správního opatření nebo soudního rozsudku pokud se neslučoval se zájmy Německa.²¹ Velkými pravomocemi disponoval i říšský tajemník K. H. Frank, který na konci války zastával pozici německého státního ministra pro Čechy a Moravu, a vedení země bylo prakticky pouze v jeho rukou. Vztah tajemníka a protektorů byl napjatý od samého počátku jejich spolupráce. Frank měl problém s tím, že poměr mezi rozhodujícími pravomocemi protektora a tajemníka hrál v jeho neprospěch. Přehnané sebevědomí a ctižádostivost po uzurpování větší moci do vlastních rukou, vedla k eskalaci napětí, které vzniklo mezi Frankem a Neurathem. Čím více poznával protektorátní tajemník problematiku funkcí a úřadů, tím více byl přesvědčen, že pozice říšského protektora je pouze rušivý element a pro fungování státní správy nepodstatný činitel. Frank sám sebe označoval za "pána protektorátu" a brzy začal proti Neurathovi intrikovat. V roce 1941 začala v Čechách vzrůstat odbojová činnost, čehož se Berlín obával. V tento moment se měli oba muži v protektorátu spojit a bojovat proti vzrůstajícímu odporu. Frank však viděl příležitost, jak se zbavit svého konkurenta. Nejdříve se mu podařilo zařídit, aby informace o činnosti odboje dostával Hitler přímo od SS²² bez vědomí Neuratha. Tím chtěl dosáhnout toho, že protektor bude fůhrerem²³ nařčen z přílišné benevolentnosti vůči ilegálním organizacím. Paradoxem ovšem je, že v rámci Čech a Moravy měl likvidování odboje na starost právě Frank. V srpnu roku 1941 se situace zdála být nadále neudržitelnou a kritickou, neboť přibývalo diverzních a sabotážních operací po celém území protektorátu. V září si Hitler pozval Neuratha i Franka do hlavního štábu ve východním Prusku. Schůzka ale vůbec nedopadla dle plánů říšského tajemníka. Očekával, že vůdce zbaví Neuratha funkce a místo něj dosadí právě jeho. Hitlerovo rozhodnutím se však do čela protektorátu dostal Reinhard Heydrich, jako zastupující

²⁰ PADEVĚT, Kronika protektorátu, s. 25–27.

²¹ MACDONALD, KAPLAN, Prague in the Shadow of the Swastica, s. 30.

²² Führer – Německý výraz, jenž se překládá jako vůdce. Označován byl takto Adolf Hitler. BULLOCK, Alan, Hitler and Stalin: Parallel Lives, New York 1991, s. 331.

²³ SS neboli Schutzstaffel, je označení pro elitní vojenské jednotky nacistického Německa, vedené Heinrichem Himmlerem. Byly založeny roku 1925 Adolfem Hitlerem jako jeho osobní tělesná stráž. BINGHAM, Jane, CHANDLER, Fiona, TAPLIN, Sam. Rodinná encyklopedie světových dějin, Praha 2000, s. 586.

říšský protektor na dobu neurčitou. Neurath zůstal ve své funkci, ale byla mu nařízena zdravotní dovolená. Zvolením Heydricha na pozici zastupujícího říšského protektora vyslal Hitler do Čech jasný vzkaz o snaze zavést ostřejší kurz proti ilegálním skupinám.²⁴

Jak již bylo uvedeno výše, Neurathova slabost v řešení odbojové činnosti v protektorátu dovedla celou okupační správu do krize. Byl zde patrný růst nejen sociálních, ale také ekonomických problémů, které eskalovali v odbojové činnosti. Tento diskurs v protektorátu byl proti všem snahám udržet v okupované zemi klid a především využívat zbrojního a technického potenciálu, který byl nutný pro válku na východě. Angažováním Heydricha se ukázalo, že nelze pouze udržovat klid, ale vydobýt si respekt na okupovaném obyvatelstvu násilím. Bylo jasné, že pokud nedojde k eskalaci násilného řízení země, Češi se vzepřou okupačním snahám a odboj již nebude možné zastavit.²⁵

²⁴ HRUŠKA, Emil, Pán protektorátu: K. H. Frank známý a neznámý, Praha 2015, s. 83–85.

²⁵ Tamtéž, s. 86–87.

3 FORMOVÁNÍ EXILOVÉ VLÁDY

Formování exilové vlády velmi úzce souviselo se vznikem zahraničního odboje. Vznik vlády se opíral především o právní zákonitosti, podle kterých Československo nikdy nepřestalo existovat. Nejdůležitějším bodem, jehož splnění mělo být cílem celé exilové vlády, spočívalo v uznání neplatnosti Mnichovské dohody. Důležitým zůstávalo i zachování velvyslanectví v zemích, které po právní stránce neuznaly Mnichovskou dohodu.²⁶ Prvním místem, kde se snažila zahraniční vláda usadit, byla Paříž. Již 21. března zde vznikl Ústřední výbor zahraniční akce ve Francii pod vedením doktora Štefana Osuského, který se podílel i na vydávání časopisu Československý odboj. Druhá exilová větev se formovala v Londýně pod záštitou Jana Masaryka.²⁷ Ve Velké Británii byl tedy utvořen Československý výbor. Francouzská exilová větev se snažila ve Francii předložit návrh o zřízení československého vojska, které by bylo řízeno prozatímní československou vládou. Tento návrh na exilovou vládu však Francouzi "smetli ze stolu" a nechtěli uznat ani samostatné československé vojsko, což samozřejmě pro formování jakékoliv právní identity bylo velkou překážkou. Dne 17. října 1939 byla do Paříže svolána velká schůzka všech představitelů exilové politické reprezentace, kteří se nacházeli v emigraci.

V roce 1940 došlo v rámci exilové vlády k důležitým změnám. Těžiště emigrační politiky se přesunulo do Velké Británie, která v této době hledala jakéhokoliv přijatelného spojence, který by jí pomohl v boji proti očekávané hitlerovské invazi. Díky tomu Britové podpořili vznik československého centra pro zahraniční akce právě v Londýně. Je nutné si uvědomit, že po pádu Francie ztratil Osuský svůj vliv na zahraniční vystupování a prezident v emigraci Beneš se stal jedinou hlavou československé emigrační politiky. Důležité je, že směr vytvořený v Londýně byl směsicí několika politických názorů od národních socialistů, sociálních demokratů, agrárníků, ale postupem času sdružoval ve svém středu i komunisty. Dne 9. července 1940 Beneš napsal dopis britskému ministru zahraničí Halifaxovi a nastínil mu svůj plán na vytvoření prozatímní exilové vlády, v které by stál Beneš v čele. Společně s vládou měla také vzniknout Státní rada Československá.²⁸ Podporou těchto státních

²⁶ ČEJKA, Eduard. Československý odboj na Západě (1939–1945). Praha 1997, s. 19.

²⁷ Jan Masaryk působil již od roku 1925 jako velvyslanec Československé republiky ve Velké Británii a v tomto státě měl řadu klíčových kontaktů. Jeho role byla klíčová pro další vývoj formování exilové vlády. KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal, Jan Masaryk – Pravdivý příběh, Praha 1998, s. 206.

²⁸ BENEŠ, Edvard. Paměti II: Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství. Praha 2007, s. 116.

aparátů mělo dojít k politickému a právnímu uznání stálému trvání Československé republiky. Britská vláda uznala tento návrh 21. července 1940 a oficiálně podepsala uznání prozatímní československou vládu v emigraci.²⁹ V rozhodování o tom jestli uznat tento státní subjekt pomohlo Britům především stažení veškerých československých vojáků působících v cizineckých legiích ve Francii na britské území. Protože, jak již bylo historicky dokázáno z odkazu první světové války, ustanovení armády, vždy podpořilo politická jednání a poskytlo prostor pro vytvoření pevných a mocenských základů. Samozřejmě se nedalo očekávat, že Británie tímto uznáním některak změni svůj názor na rozdělení budoucích státních hranic ve střední Evropě. Benešovi se ovšem povedlo v britské vládě pozvednout otázku významu Mnichovské dohody, kdy její podpora a především uznání její legitimacy začalo značně klesat.³⁰ Důležitým milníkem ve vztazích exilové vlády a Velké Británie bylo poselství Winstona Churchilla k československému národu ze září 1940, ve kterém neoficiálně zavrhl legitimitu Mnichovské dohody. Legendární je také jeho projev: „*Bitva, kterou my dnes ve Velké Británii bojujeme, není pouze bitvou naší. Je to také vaše bitva. Jsme rozhodnutí, že ani náš, ani váš boj nesmí zůstat marný. Proto také jsme odmítli uznat jakékoli brutální výboje Německa ve střední Evropě a kdekoli jinde. Proto jsme uvítali prozatímní československou vládu v této zemi a proto jsme učinili obnovu československé svobody jedním ze svých hlavních válečných cílů*”.³¹

Složení exilové vlády byl pověřen blízký spolupracovník Beneše doktor Jan Šrámek. Na ministerstvu zahraničí zůstal Jan Masaryk, ministerstvo národní obrany vedl Sergej Ingr, ministr financí Evžen Outrata, dále bylo zřízeno ministerstvo vnitra a také sociální péče. Statut prezidenta se stal stěžejním bodem exilové vlády.³² Beneš sebe samotného považoval za jediného ústavního činitele, který měl mandát ještě z volby ve vlasti, tedy zákonodárná moc přešla na prezidenta republiky, který vydával ústavní dekrety k návrhům exilové vlády.³³

Postoj komunistického vedení v čele s Klementem Gottwaldem k exilové vládě byl až do napadení SSSR Německem, značně negativní a neholdali uznat Beneše, jako celonárodní autoritu. Z řad komunistů bylo Benešovi vyčítáno především jeho prozápadní směřování a to i poté, jak to dopadlo s Mnichovskou dohodou. Důležité je

²⁹ BENEŠ, s. 118.

³⁰ ČEJKA, s. 224–225.

³¹ Tamtéž, s. 225.

³² BENEŠ, s. 117.

³³ ČEJKA, s. 225–227.

ovšem uvést, že ač komunistické vedení se od exilových politiků striktně distancovalo, nižší vrstvy komunistů v praktickém životě neustále udržovaly vazby se západním odbojem a snažily se o vztahy, které by později mohly být rozhodující.³⁴

Nejdůležitějším bodem exilové vlády bylo udržovat prozápadní zahraniční politiku a budovat vztahy se sousedními státy, tedy například s Polskem. Beneš věřil, že rozhodující vliv na válku, ale taky na poválečné dělení Evropy budou mít právě západní země v čele s Velkou Británií. Neoficiální politické vztahy ovšem vláda dovovala od roku 1940 i se SSSR, protože Beneš se obával o to, zda po pádu Francie je Anglie potažmo západ, schopní se bránit. Protože i z řad exilové vlády se občas ozývalo, že jednostranná orientace na Velkou Británii není na místě.³⁵

V rámci jednotlivých exilových resortů, mělo stěžejní roli především Ministerstvo národní obrany, ustanovené 22. července 1940. Do vedení ministerstva byl jmenován generál Ingr, jenž zároveň plnil funkci hlavního vojenského velitele československé branné moci. Celá ministerská kancelář byla původně navržena podle předmnichovského modelu, logicky ale muselo dojít k reorganizaci, reagující na současnou exilovou a válečnou situaci. Aplikována byla řada procesů a struktur, standardně využívaných v rámci západních ministerstev tohoto typu. Dle výnosu ze dne 7. července 1941, byl resort národní obrany rozdělen na čtyři základní odbory, spadající pod ministra, státního tajemníka a náčelníka štábu. 1. odbor se zabýval řídicími záležitostmi osobními, vyznamenáními, oslavám a styku se státními orgány. 2. odbor měl na starosti záležitosti zpravodajské služby a to jak obranné, tak výzvědné. Odbor s pořadovým číslem 3, se zabýval osobními záležitostmi příslušníků československé armády, společně s odvody a superarbitrací. Kromě toho také spadala do jeho správy propagační a osvětová práce, vedení válečného deníku s archivem a dále vedení evidence padlých, raněných, nezvěstných a řešení záležitosti výcviku vojska. Odbor číslo 4 vedl agendu materiálních a správních záležitostí, zahrnující účtárnu a zpravu budov. Mimo právě zmíněné, spadala pod ministerstvo národní obrany také Studijní skupina, jejímž posláním byly přípravné práce mírových konferencí a studium činnosti československé armády, včetně bojových reálií.³⁶

³⁴ ČEJKA, s. 228–229.

³⁵ Tamtéž, s. 229–231.

³⁶ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA – VHA), Ministerstvo národní obrany (dále jen MNO) f. 25, signatura (dále jen sign.), s. 1–3.

3.1 Osobnost Františka Moravce

František Moravec se narodil do rodiny Aloise Moravce a měl osm sourozenců. I když rodina patřila k sociálně slabším, vždy se starala o správné vzdělání dětí. Nutno podotknout, že tato výsada platila zejména pro chlapce, dívky se připravovaly na budoucí život žen v domácnosti. Později však většina z Moravcových sester využila společenského postavení svého bratra a staly se drobnými živnostnicemi. Františka Moravce to od mládí táhlo k filosofickým vědám. Jeho studium na Filosofické fakultě Karlovy Univerzity v roce 1914 přerušila válečná mašinérie. Válka ukončila Moravcův studentský život a vrhla ho do zákopů východní fronty v Haliči v barvách Rakousko-uherské armády. Patřil do generace chlapců, kteří přímo dospěli pro válku. Při svém výcviku v roce 1915 absolvoval školu důstojníků v záloze. Díky tomu velel pěší četě v hodnosti podporučíka. Roku 1916 se dostal do ruského zajetí, kde byl internován v důstojnickém zajateckém táboře, ale nepobyl zde dlouho. V květnu 1916 se hlásil jako dobrovolník do srbské legie, kam byl přijat v hodnosti poručíka pěchoty a zde strávil zbytek válečných let. Během let 1916–1918 rostla také důstojnická hodnost. První světovou válku končil se šarží nadporučíka československých legií s bojovými zkušenostmi z východní i západní fronty. Po první světové válce se Moravec rozhodl zůstat věrný armádě a započal studia na Vysoké škole válečné v Praze, která připravovala důstojníky s kvalifikací pro budoucnost v generálním štábu. Zde navázal na velmi úspěšná předválečná studia a dokazoval, že je velmi ctizádným žákem. V roce 1928 ukončil studium s hodnocením velmi dobrý. Moravcova služební kariéra se nevyznačovala ničím výjimečným. Nikdy nebyl důstojníkem protěžovaným a nedostávalo se mu ani protekčního zacházení v rámci kariérního postupu. Nad ostatními ale vždy vybočoval svou pílí, pracovitostí a zaujetím pro vykonávanou práci. Všechna dochovaná hodnocení Moravce se shodují, že jeho důstojnické uvažování bylo logické, vystupování vždy na úrovni a vyzdvihovalo sebevědomé chování.³⁷

V roce 1934 se již tehdy major Moravec dostal do zpravodajského oddělení hlavního štábu československé armády. Zde zastával funkci velitele skupiny B, která měla zařazení pátrací. Soustředila se na výzvědné a protišpionážní činnosti v rámci celé armády. K tomuto kariérnímu postupu Moravce došlo v době, kdy v Evropě končilo období relativního klidu. Versailleský systém dostával zásadní trhliny a mír v Evropě

³⁷ ŠOLC, Jiří, Po boku prezidenta: František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archívních dokumentů, Praha 2007, s. 17–22.

byl vážně ohrožen. Celé velení československé armády rozpoznalo hrozící nebezpečí, které bezprostředně hrozilo od Německa. Zpravodajské oddělení bylo nutné posílit a především ho personálně obsadit prověřenými důstojníky. Po Mnichovské dohodě v září 1938 došlo i k prověrkám spolupracujících agentů zpravodajské služby. Ve službách armády zůstali pouze ti agenti, kteří byli považováni za nejlepší a nejzkušenější.³⁸ Po okupaci Sudet také došlo ke změně zpravodajské služby. Bylo zničeno velké množství dokumentů proti Německu. Moravec oproti tomu nařídil zvýšit zpravodajskou činnost směrem k Polsku a Maďarsku. V této době také Moravec přebрал velení zpravodajského oddělení v rámci generálního štábu. Jeho předchůdce František Hájek byl na nátlak německé strany z funkce odvolán. Důležitým milníkem zpravodajské služby v Československu bylo navázání spolupráce s francouzským majorem Henrym Gouyou a britským majorem Haroldem Gibsonem. Toto spojení poté sehrálo důležitou roli v budování zpravodajského štábu ve Velké Británii.³⁹

3.2 Operace Transfer

Pátrací skupina zpravodajského oddělení registrovala ve špionážním prostředí již od počátku roku 1939 zprávy o chystaném obsazení Československa. Je ovšem pravdou, že v počátcích se zpravodajci spíše domnívali, že dalším cílem rozpínivosti Německa bude Polsko a tedy svoji činnost směřovali tímto směrem. V rámci tajných zpráv, které se k československé zpravodajské službě dostávaly, byla rozšifrována zpráva o velké mobilizaci nových branců do německého wehrmachtu⁴⁰ a to i vzhledem k tomu, že k takovýmto krokům v tomto ročním období nedocházelo. Hlavním problémem ovšem byl fakt, že politické špičky v čele s generálem Syrovým a ministrem zahraničí Chvalkovským odmítaly těmto zprávám věřit. Zpravodajci přednesli několik možností řešení nastalé situace. Byl navrhován odlet vojenských letadel za hranice, zničení důležitých dokumentů, destrukce výrobních dokladů ve zbrojařském průmyslu a jako poslední byl navrhován odchod celé vlády do exilu. Tato reakce české vlády do budoucna ovlivnila rozjezd kooperace zahraničního a domácího odboje.⁴¹

³⁸ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 48–58.

³⁹ Tamtéž, s. 59–60.

⁴⁰ Wehrmacht – v překladu branná moc, je souhrnné označení pro ozbrojené síly nacistického Německa. Základně se dělily na pozemní vojska, letectvo a námořnictvo. TAYLOR, Telford, *Sword and Swastika: Generals and Nazis in the Third Reich*, New York 1995, s. 90–91.

⁴¹ GEBHART, KUKLÍK, s. 242–244.

Moravec musel jednat sám. Ve dnech 13. a 14. března se sešel s každým zpravodajským důstojníkem zvlášť. Očekával, že nikdo z nich rozkaz neodmítne. Vzhledem k tomu, že celá akce Transfer měla označení přísně tajná, bylo nutné vybírat pečlivě důstojníky, kteří se pro tuto akci jeví jako potřební. Pravidla, podle kterých byli důstojníci vybíráni, stanovil sám Moravec, a fakticky na sebe převzal odpovědnost za emigrující osoby. Důležitým faktorem pro výběr byla znalost agenta A-54,⁴² tedy agenta Thümmela. Nutno dodat, že někteří zpravodajští důstojníci s vazbami na A-54 v protektorátu zůstali, a později se v některých pramenech dokonce uvádí, že tito zpravodajci se podíleli na dopadení agenta Thümmela gestapem v roce 1942.⁴³ Po válce byl Moravec obviňován z toho, že pro odchod do emigrace nevybral správné zpravodajce. Často mu byl vyčítán osobní rozměr v jeho výběru. Samozřejmě Moravec nemohl tušit, jak se události ve světě, ale i v protektorátu budou vyvíjet a své spolupracovníky si vybíral dle loajality. Před samotným odjezdem do Londýna také docházelo k selekci spisových materiálů. Část se ničila přímo v Československu, zbytek byl vybrán pro odvoz do Velké Británie. Podstatnou část plánu také tvořilo získání dostatečných finančních prostředků pro fungování zpravodajské činnosti. Již před podepsáním Mnichovské dohody byly ukládány peníze do velkých evropských bank například v Curychu, v Paříži, ve Varšavě nebo v Haagu.⁴⁴ Bylo jasné, že do emigrace nemohou odejít všichni důstojníci zpravodajské služby. Moravec rozhodl o odchodu jedenácti důstojníků pátrací skupiny. V historickém kontextu je tento fakt často rozporován, a to jako sobecký čin Moravce, který z odchodu do emigrace vyloučil všechny rodiny zmíněných důstojníků. Je ovšem nutno dodat, že druhá část operace Transfer se zaměřila právě na rodinné příslušníky zpravodajců, které se podařilo dostat do Polska na československé velvyslanectví.⁴⁵

Akce Transfer byla prezentována jako služební cesta. Důležitou roli zde sehrál kontakt s britským zpravodajcem majorem Gibsonem, který zastal funkci spojky. Letoun s československými důstojníky opustil ruzyňské letiště 14. března v 16:00 hodin.⁴⁶ Vzhledem k rychlosti a přísnému utajení operace, nebylo možné, aby se zpravodajci se svými rodinami rozloučili či je jinak informovali o tom, kam se chystají.

⁴² A-54 – Tajný agent německé národnosti, pracující pro český odboj, vlastním jménem Paul Thümmel. NÝVLTOVÁ, Pavlína, Příběh odvahy a zrady: Jirí Potůček – Tolar, radista desantu SILVER A, Příbram 2007, s. 15.

⁴³ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 61–65.

⁴⁴ ČVANCAČA, Jaroslav, Anthropoid, Praha 2016, s. 58.

⁴⁵ MORAVEC, František, Špión, jemuž nevěřili, Praha 1990, s. 222.

⁴⁶ ČEJKA, s. 13–15.

Již druhý den v Praze pochodovala německá armáda a Adolf Hitler na Pražském hradě vítal prezidenta Emila Háchu. Všichni zpravodajci se zpět do vlasti vrátili za šest let a tři měsíce. Operace Transfer byla počátkem vojenského odboje Československa v emigraci. O samotném přesunu zpravodajských důstojníků do emigrace se uvažovalo už v roce 1938 po podepsání Mnichovské dohody. Již v tento moment se totiž objevovaly zprávy, že německá armáda se v pohraničí nezastaví.

Za zmínku jistě stojí napjatý vztah plukovníka Moravce a generála Heliadora Píky. K vyvrcholení jejich sporu došlo krátce před operací Transfer, kdy se Moravec nechal slyšet, že pokud Němci obsadí zbytek Československa, on zničí všechny dokumenty a sám spáchá sebevraždu. S tímto plánem Píka nesouhlasil. Sám se spíše přikláněl k tomu, že každý z důstojníků by měl mít morální hodnoty na to, aby se nevzdal a bojoval za svou vlast až do konce. Dle dobových zápisů lze tvrdit, že toto prohlášení mělo pouze pomoci mystifikovat československé velení a odvrátit pozornost od Moravcova plánování emigrace.⁴⁷ První část operace skončila úspěchem a to přistáním v Londýně. Zde byli zpravodajci uvítáni britským tiskem, který na ně čekal přímo na letišti. Celou skupinu čekal uvítací ceremoniál, který vedl britský plukovník Beaumont Nesbit. Ten si velmi cenil odvahy českých důstojníků a vzhledem k manželství s Češkou znal situaci, která panovala v Československu. Po příjezdu do Londýna získala skupina zpravodajců uznání, které v této době neměl ani sám prezident v exilu Edvard Beneš.⁴⁸ Krátce po příjezdu do Anglie, celá zpravodajská skupina nabídla své služby Benešovi. Zpočátku byl problém se začleněním skupiny, neboť Jan Masaryk, jakožto ministr zahraničních věcí, nechoval ke skupině Moravce sympatie. Upozorňoval Beneše, že skupina dvojkařů, jak se skupině přezdívalo, příliš zasahuje do politických cílů exilového vedení. S odstupem let se čin Moravce jeví jako jediný správný pro možnost vyvíjet zpravodajské aktivity mimo protektorát. Moravec se později stal "mozkem" výsadekových operací, které probíhaly od roku 1941.⁴⁹

⁴⁷ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 63–67.

⁴⁸ Tamtéž, s. 71–72.

⁴⁹ ČEJKA, s. 14–15

4 VÝSADKOVÉ SKUPINY

Na počátku válečného konfliktu bylo ve štábu exilové vlády patrné, že nejen František Moravec, ale také Edvard Beneš věřili ve schopnosti domácích, ilegálních odbojových skupin ve vlasti. V roce 1939 bylo možné udržovat spojení s těmito skupinami ještě stále i pomocí kurýrů, kteří nasazovali svůj život při doručování informačních zpráv. Po roce 1940 se tato možnost komunikace již stala zcela nemožnou. Jedinou možností zůstalo využití radiostanic. Ač spojení nebylo vždy jednoduché, muselo zůstat nepřerušeno. Domácí odboj své akce musel koordinovat s exilovou vládou, bez komunikačního kanálu by tato kooperace a spolupráce nebyla možná. K přerušení kontaktu došlo v létě 1941, kdy se gestapu podařilo několik odbojových skupin infiltrovat a vyřadit domácí vysílačky z provozu. Generál Sergej Ingr v červnu 1941 vyzval zpravodajské skupiny v čele s Obranou národa k akci. Doslova ve svém projevu zmiňoval důležitost obětí, ať už finančních, materiálních nebo na životech. V této době si exilová vláda začala uvědomovat, že vyslání výsadkových skupin do protektorátu, je nezbytné k destabilizaci okupační moci a posílení renomé českých odbojářů.⁵⁰

Nasazení parašutistů bylo důležité i z jiných důvodů, než jen zmiňovaná spolupráce s domácím odbojem. Zahraniční zpravodajci si byli vědomi, že na naše území jsou vysíláni operativci ze SSSR, kteří se snaží o špionážní činnost a to především na Slovensku a na Moravě. Generál Heliodor Píka, který byl náčelníkem vojenské mise v SSSR, varoval vládu v Londýně, jaké by mohlo toto sovětské jednání mít důsledky v mezinárodním významu. Nasazení výsadkářů mělo také zabránit narůstající kritice Britů vůči pokračující zbrojní výrobě v protektorátu a malé angažovanosti odbojových skupin. Na základě všech těchto okolností bylo započato formování speciálních výsadkových skupin.⁵¹

Po absolvování všech základních kurzů ve zvláštním výcviku se vojáci vraceli ke svým původním jednotkám, kde se nadále věnovali svým profesím a později byli povoláni k udržovacím výcvikům, které absolvovali před samotným výsadkem. Udržovací kurzy sloužily k automatizaci naučených pravidel poznatků z prvního cvičení.⁵² V letech 1941–1942 začalo první operační období pro výsadky

⁵⁰ ČEJKA, s. 265.

⁵¹ Tamtéž, s. 265–266.

⁵² ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 40.

parašutistických skupin na území protektorátu. V této době bylo vysazeno dvanáct jednotek v počtu 27 mužů. Každé uskupení mělo své zvláštní určení a cíl, který mělo v okupované vlasti splnit. První skupina byla Benjamin, která měla své určení jasně dané, jako kurýrní. Silver A a Zinc plnily zpravodajské služby, jak se ale později ukázalo, účastnily se i jiných operací, které vedly například k atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Dále byly skupiny spojovací, jejichž úkol spočíval v propojení zahraničního a domácího odboje. Sem patřily skupiny Silver B, Percentage a Steel. Naopak Out Distance, Bioscop, Bivouac nebo Intransitive měly za úkol na území protektorátu provádět sabotážní a diverzní operace, které měly narušovat chod protektorátu, ať už v rámci průmyslové výroby, tak třeba také dopravy.⁵³

Mezi lety 1941–1942 připravil II. odbor ministerstva národní obrany pro výsadky do protektorátu celkem 12 skupin odlišného určení, které v sobě spojovali 27 parašutistů. Takovýto začátek diverzní činnosti neočekávalo ani československé zpravodajské ústředí. Počet vysazených skupin byl konsolidován s potřebami domácího odboje a snahy Londýna o rozšíření ilegálních skupin v protektorátu, díky kterým mohlo dojít k přípravě zázemí pro národní povstání. Je nutné si ovšem uvědomit, že reálná situace v protektorátu byla značně odlišná od obrazu, který měla zpravodajská služba v Anglii.⁵⁴

4.1 Výcvik československých parašutistů

Po okupaci Československa a demobilizaci armády se rozhodně nepočítalo s tím, že by čeští vojáci sehráli tak velkou roli, která jim nakonec během druhé světové války byla přisouzena. Po pádu Francie v červnu 1940, se do Velké Británie stáhla většina na západě působících československých vojáků. Zde se začal formovat koordinovaný výcvik napříč několika vojenskými složkami, jako příklad lze uvést letce, pozemní jednotky a v neposlední řadě výsadkáře. Výcvik parašutistů probíhal na letišti Ringway. To se stalo základním táborem československého výsadkového vojska.⁵⁵

V prvotním určení měly výsadkové skupiny dvojí smysl a především budoucí využití. Především se počítalo s tím, že se tyto vojáci budou účastnit celonárodního povstání, které v plánech zahraničního odboje hrálo primární roli. Jeho realizace ovšem

⁵³ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 43–44.

⁵⁴ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 59.

⁵⁵ Tamtéž, s. 267.

byla ponechána v režii domácího odboje, kdy parašutisté měli plnit roli spojovatelů a doručovatelů materiální a finanční pomoci směrem do protektorátu.⁵⁶ Všechny tyto operace spadaly velitelsky pod II. odbor Ministerstva národní obrany pod velením Moravce a jeho zpravodajské skupiny. Pro samotný výcvik parašutistických jednotek byla zřízena Zvláštní skupina D, v jejímž čele stál do roku 1943 štábní kapitán generálního štábu Jaroslav Šustr, kterého ve velení poté vystřídal podplukovník Karel Paleček. Vzhledem k minimálním zkušenostem československé armády s vedením zvláštních operací, započala na počátku roku 1941 spolupráce s britskou Exekutivou pro zvláštní operace.⁵⁷

Prvním výsadkářem, který se v rámci operace Benjamin na letišti Ringway připravoval, byl rotný Otmar Riedl. Stalo se tak 31. ledna 1941. Zajímavé je, že Československo bylo přizváno k výcviku velmi brzy, vzhledem k tomu, že první britští výsadkáři začali na Ringway trénovat až v červenci 1940. Rotný Riedl se stal prvním výsadkářem, který byl určen pro výsadek nad Protektorátem Čechy a Morava. Tento seskok měl proběhnout v noci z 16. na 17. dubna 1941. Kvůli špatné navigaci pilota Riedl nakonec seskočil v rakouských Alpách. Zde byl nacisty zadržen, ale díky historce o tom, že prchá z válčící Jugoslávie jako zaměstnanec firmy Baťa, se brzy dostal na svobodu. Po tomto prvním výsadku byl v rámci československé brigády ve Velké Británii vyhlášen nábor k parašutistickému výsadku. Nábor se setkal s velkou odezvou. Do měsíce od vyhlášení se do výcviku přihlásilo více než 450 mužů. V přepočtu šlo o každého pátého muže tehdejšího stavu jednotky. Výcvik začal v květnu 1941.⁵⁸ V této době proběhla hlavní vlna řízeného náboru, výběr sice probíhal i v dalších letech, ale už nikdy nebyl tak masivní a šlo o výběr pouze jednotlivců, kteří byli vybíráni již speciálně pro jeden určitý úkol. V období let 1941–1943 bylo v tomto výcviku proškoleny na 300 vojáků.⁵⁹

Metodiku kurzů vypracovaly britské tajné služby, které také zajišťovali kvalifikované instruktory, kteří měli úzkou specializaci pro zvláštní vojenské operace.⁶⁰ Kurzy byly rozděleny do pěti desetidenních intervalů. Každý tento kurz měl 60 výcvikových hodin. Výcvik byl velmi náročný fyzicky, ale také po psychické stránce.

⁵⁶ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 29.

⁵⁷ ČEJKA, s. 265–266.

⁵⁸ MAREK, Jindřich, Muži z Ringway I: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941–1945, Cheb 2014, s. 18–21.

⁵⁹ ŠOLC, Jiří, Bylo málo mužů, Praha 1991, s. 37.

⁶⁰ Tamtéž, s. 38.

Muži z těchto speciálních skupin měli být schopni zabít svého protivníka nejen zbraní, ale také vlastníma rukama. K tomu sloužila průprava v boxu, karate nebo judu. Samozřejmě se stalo rovněž využití studených zbraní, tedy nožů, škrtilidel a bodáků. Bylo podstatné, aby každý muž zvýšil svoji rychlost, obratnost, správnou reakci, odvalu či postřeh. O školení se postarali instruktoři Royal Air Force. K parašutistickému výcviku brzy přibyl i výcvik sabotážní a také kurz útočného boje na zemi. Ženíjní výcvik se zaměřoval především na využívání maskovacích prostředků, trhavin a zápalných zařízení. Velký důraz byl kladen na osvojení orientace v terénu, přežití v přírodě, obstarání obživy a schopnosti podstupovat dlouhé vzdálenosti pěší cestou. V neposlední řadě byl brán velký zřetel na výcvik komunikace, který spočíval ve znalosti morseovky, sestavení rádiové stanice a její obsluha. Každý z parašutistů musel také ovládat šifrování. Výuka se přizpůsobila tomu, jaké vlohy a předpoklady daný voják měl.⁶¹

Haly, které byly zřízeny k účelu vzdušného výcviku na Ringway u Manchesteru, nesly příznačné označení opičí ráj, kvůli svým překážkovým dráhám, které byly fyzicky velmi náročné. Když došlo k rozhodnutí o nasazení výsadkářů na speciální operace uvnitř protektorátu, bylo nutné udělat selekci výsadkářů ve výcviku, protože ne každý se jevil jako vhodný kandidát. Parametry pro výběr adeptů zahrnovaly následující podmínky: váha do 82 kg, výška do 188 cm, výborný sluch, zdravý chrup, věk mezi 19–40. Kromě těchto fyzických náležitostí bylo nutné, aby vybraní adepti splňovali vzorce chování a morální hodnoty. I když každý člen speciální operace prošel patřičnou selekcí, ne vždy se pravá osobnost odhalila. Samozřejmě na některé výsadkáře působila i neutěšená situace v protektorátu a svůj úkol nesplnili. Jako příklad lze uvést příběh Viliama Gerika, který během výcviku měl mimořádné hodnocení od důstojníků, avšak po vysazení v protektorátu se sám udal gestapu.⁶² Naopak přijetí Karla Čurdy do speciální operace bylo zarážející již v době výcviku, neboť ostatní vojáci informovali oficiální cestou generála Ingra o jeho slabostech, sklonech k alkoholismu a také nízkému morálnímu kreditu, který během pobytu v Anglii několikrát předvedl. Ingr předal dopis Moravcovi, který vyjádření vojáků nebral vážně a povolil jeho vyslání do vlasti.⁶³ Během let 1941–1942 bylo zpravodajskou službou vybráno 88 mužů, kteří se zúčastnili výsadků nad okupovaným územím. Z toho 42 výsadkářů padlo v boji

⁶¹ ŠOLC, Po boku prezidenta, s. 38–39.

⁶² MAREK, Jindřich, Pátou kartu bere smrt, Cheb 2000, s. 9.

⁶³ ČEJKA, s. 266.

s nacisty, devět bylo vězněno a pět parašutistů kolaborovalo. Konce války se na svobodě dočkalo 32 odvážných mužů.⁶⁴

K samotnému výcviku se ve svých vzpomínkách vyjádřil Leopold Musil příslušník výsadku Tungsten, který byl do protektorátu vysazen během třetí vlny výsadek v roce 1944. „U jezera Loch Morar jsme prodělali velice náročný výcvik, při kterém nám nezbyvala chvílička volna. Bylo to tvrdé, ale my jsme měli obrovskou kázeň. Jídlo zde nebylo nijak valné a bylo ho poměrně málo, ani na skleničku whisky nezbyval čas. Prováděli jsme o hladu výšlapy do kopců. Nikde jste široko daleko v této divoké krajině nepotkali člověka. Klima zde bylo drsnější a počasí na červenec dost mizerné. Oblečení jsme měli často zmáčené. To víte Skotsko... Cvičila tam tehdy jen naše osma, nikdo jiný. Z náročných instruktorů si vzpomínám dnes již jen na seržanta Yorka. Nálož bouchaly ze všech stran, cvičili jsme hodně s výbušninami, lezli jsme, domů oknem. Co chvíli vám bouchla rozbuška pod zadkem. Cvičili jsme i u moře, skákali jsme do studené vody, běhali v písku, skákali a sjížděli po zadku ze srázu apod. Šest z nás bylo později skutečně vysazeno v okupované vlasti. Čtyři zahynuli – Pavelka, Lukaščík, Zapletal a Gabčík. Přežili jsme je my dva s Gemrotem, který byl stejně jako já policistou. Byl vynikajícím střelcem a své zkušenosti z takovýchto kursů uplatnil po válce v policejní škole při tvorbě obdobné střelnice s pohyblivými terči, jaké byly ve Skotsku. Objevil se tehdy i ve filmovém týdeníku, jehož úryvek se občas objevuje v různých dokumentárních filmech”.⁶⁵

4.2 Silver A

V nočních hodinách 29. prosince 1941 byla do protektorátu vysazena skupina tří mužů s krycím názvem Silver A. V bombardéru směřujícím do okupovaného Československa byl tento výsadek doplněn ještě dalšími skupinami, a to Silver B a Anthropoid.⁶⁶ Původně plánované listopadové výsadky se nepodařilo uskutečnit, kvůli navigačním potížím v protektorátu, ale také nevyhovujícím meteorologickým podmínkám ve Velké Británii. I v dobrých povětrnostních podmínkách však bylo velmi těžké trefit správné místo výskoku. Silver A měla být původně vysazena u vesnice Vyžice blízko Chrudimi. Kvůli špatné navigaci, ale také neznalosti pilota bombardéru,

⁶⁴ MAREK, Muži z Ringway I, s. 43.

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ JELÍNEK, Zdeněk, Operace Silver A, Praha 1992, s. 16.

celá skupina seskočila o více než čtyřicet kilometrů dále u obce Senice u Poděbrad.⁶⁷ Prvním větším problémem bylo rozdělení parašutistů ihned po samotném seskoku. Vzhledem k tomu, že výsadkáři vyskakovali z letadla postupně, došlo k opoždění Josefa Valčíka, který se svými druhy Alfrédem Bartošem a Josefem Potůčkem, ztratil po dopadu na zem kontakt, ten byl obnoven až za několik dní. Ve skupině Silver A měl každý z mužů své postavení. Ve velení výsadku stál nadporučík Alfréd Bartoš, jeho zástupcem a spojkou byl rotmistr Josef Valčík a rádiové spojení obstarával četař Jiří Potůček.⁶⁸

Pro výsadek bylo důležité, že hned od začátku dostal v protektorátu plnou podporu domácího odboje. Několik kontaktních adres nebylo již dostupných, neboť Londýn neměl aktuální informace a velké procento odbojářů bylo vězněno. Jak již uvedeno výše, Bartoš s Potůčkem při seskoku doskočili jinam než Valčík. Po seskoku přišli do prvního kontaktu s učitelem Josefem Glosem. Ten je ukryl ve služebním bytu a svého syna vyslal hledat ztraceného Valčíka. Hledání třetího výsadkáře nebylo úspěšné. Během jarních měsíců roku 1942 se ke Glosovi parašutisté několikrát vrátili. Rodina Glosova nebyla v době Heydrichiády prozrazena a válku přečkala v pořádku.⁶⁹ Zatímco Bartoš s Potůčkem putovali po prvních záchytných adresách, Josef Valčík sám ukrýval materiál, padák a vzhledem k tomu, že jeho doskok byl jinde než původní plán a jeho kontaktní adresy na úkryt byly velmi vzdálené, musel podplatit taxikáře a kvůli tomu přišel tak hned první den o velkou část finančních prostředků. Dne 29. prosince 1941 se Valčík dostal do Chrudimi, kde očekával setkání se svoji skupinou. Na adrese Františka Burši již nikdo nebydlel. Londýn neměl potuchy o tom, že Burša byl už před několika měsíci zatčen gestapem. Naštěstí gestapo už záchytnou adresu nesledovalo. Než se však informace o tom, že adresa již není aktuální, dostala do Velké Británie, na uvedenou adresu přišla další výsadková skupina Silver B. Na další adrese v Mikulovicích u Adolfa Švadlenky se sešla celá skupina Silver A. Odbojář Švadlenka byl zatčen měsíc po atentátu na říšského protektora. Po brutálním výslechu byl odsouzen k trestu smrti a 2. července 1942 popraven na Zámečku v Pardubicích. Po opětovném setkání všech tří výsadkářů se celá skupina přesunula do Pardubic.⁷⁰

⁶⁷ REICHL, Martin, *Cesty osudu*, Cheb 2004, s. 24.

⁶⁸ NERADOVÁ, Jitka, *Doskočiště Protektorát*, Praha 2016, s. 25–27.

⁶⁹ JELÍNEK, s. 27–28.

⁷⁰ ŠMEJKAL, Pavel, *Silver A*, Praha 2018, s. 25–29.

Velitel výsadku Silver A Alfréd Bartoš se narodil 23. září 1916 ve Vídni. Ještě v ranném dětství se Bartoš odstěhoval s celou svoji rodinou do Sezemic nedaleko Pardubic. Rodiče se brzy po narození syna rozešli a malý Alfréd zůstal pouze s matkou. Reálnou školu navštěvoval v Pardubicích. Prvorepubliková výchova ho zavedla do Sokola, jehož se stal nadšeným členem. Sportovním nadáním vynikal již od malička, jeho cílevědomost byla patrná v každém odvětví, kterému se věnoval. Velkým plusem do budoucnosti bylo i jazykové nadání. V dospělosti se Bartoš domluvil plynně německy, francouzsky a samozřejmě anglicky. Po absolvování vojenské akademie v Hranicích na Moravě, se rozhodl vstoupit do služeb pardubických dragounů.⁷¹ V době počínající okupace měl Bartoš hodnost poručíka. Rozkaz nebojovat se neslučoval s přesvědčením, které zastával, proto hned v roce 1939 odešel do Francie, kde nejdříve vypomáhal na československém konzulátu v Paříži a 8. června vstoupil do cizinecké legie.⁷² Po obsazení Polska vstoupil do československé armády a během bitvy o Francii už byl řádným vojákem. Po nastolení vichistické republiky odešel do Velké Británie, kde se přidal do skupiny, která se zaměřovala na plnění zvláštních úkolů. I díky tomu, že se do výcviku přihlásil dobrovolně a během jeho plnění vykazoval známky vůdcovství, byl velitelstvím vybrán do čela operace Silver A.⁷³

Dalším mužem skupiny Silver A byl Josef Valčík. Narodil se 2. listopadu 1914 ve Smolině na Valašsku. Jeho otec pracoval jako kovář a svého syna vedl především k dobrému školnímu prospěchu. Po absolvování základní školy nastoupil Valčík do učení, kde se vyučil koželuhem. Tyto schopnosti poté využil ve svém prvním zaměstnání ve firmě Baťa, při kterém také navštěvoval večerní školu.⁷⁴ V roce 1936 nastoupil základní vojenskou službu. Po jejím absolvování se stal poddůstojníkem z povolání. Stejně jako všech vojáků, tak i Valčíka se dotkla okupace v březnu 1939.⁷⁵ Dobře věděl, že nebojovat pro něj není řešení, proto se vydal s dalšími demobilizovanými vojáky na cestu přes Polsko a Francii do Anglie. Velkou překážkou pro Valčíka byla neznalost jazyka. V tomto směru mu pomohla jeho komunikativnost a přátelskost. Velmi brzy po příjezdu si našel anglickou přítelkyni, díky které se anglicky velmi brzo naučil. Ve Velké Británii prošel školou pro rotmistry a v září 1940 byl jmenován výkonným rotmistrem 1. roty. V roce 1941 se, stejně jako Bartoš, přihlásil

⁷¹ REICHL, s. 26–27.

⁷² JELÍNEK, s. 33.

⁷³ NERADOVÁ, s. 23–25.

⁷⁴ ČVANČARA, s. 21.

⁷⁵ REICHL, s. 32–33.

dobrovolně do skupiny, která měla plnit úkoly v okupovaném Československu. Díky tomu prošel speciálním výcvikem, který zahrnoval trénink se speciálními britskými jednotkami commandos, paravýcvik a v neposlední řadě také parašutistický kurz. Jeho hodnocení během výcviku bylo výborné. Jeho velitelé o něm hovořili jako o kamarádkém, spolehlivém, samostatném a velmi učenlivém vojákoví. Velmi si na něm dle hodnocení cenili také jeho duševního zdraví, kdy v každé situaci dokázal jednat racionálně a s rozmyslem. Díky tomu se stal součástí operace Silver A.⁷⁶

Ke každé výsadkové skupině byl přidělen radista, který se staral o radiové spojení s Londýnem. Pro skupinu Silver A se radistou stal Jiří Potůček. Narodil se 12. Července 1919 v Itálii, v jižním Tyrolsku.⁷⁷ Jeho otec pracoval jako osobní komorník hraběte Šternberka a maminka byla komorná na jeho dvoře. Brzy po narození jediného syna se rodina odstěhovala zpět do Čech, a to na Rokycansko.⁷⁸ Zde Potůček navštěvoval základní školu. V mládí byl zaměstnán u obuvnické firmy Baťa, stejně jako Josef Valčík. Ve chvíli, kdy německá vojska obsazovala Čechy, nacházel se Potůček pracovně v Jugoslávii.⁷⁹ Tady se rozhodl, že je naprosto zbytečné vracet se zpět do Čech. Z Jugoslávie se přesunul rovnou do Francie, kde nabídl své služby vznikající zahraniční armádě Československa. Hned v počátku byl veden jako radista. Po evakuaci vojáků z Francie do Velké Británie se Potůček zařadil do skupiny radistů, kteří byli postupně zařazováni do skupin se zvláštním úkolem. Jako člen takovéto skupiny se účastnil sabotážního výcviku, parakursu, ale také se zdokonaloval v radiotelegrafických schopnostech, které potřeboval pro posílání depeší z okupovaného území. Po absolvování všech těchto cvičení byl zařazen do paraskupiny Silver A.⁸⁰

Valčík, Potůček a Bartoš měli v rámci svého výsadku určený zcela jednoznačný úkol. Úkolem Silver A bylo znovu navázat radiotelegrafické spojení s Londýnem a do provozu přivést radiostanici Libuši. Libuška, jak ji nazýval Potůček, byla pro spojení s Londýnem klíčová neboť radiostanice, které se nacházely v protektorátu, byly velmi často sledovány a gestapo tvrdě pracovalo na jejich odhalení. Dovezená vysílačka našla své první útočiště v lomu Hluboká, který se nacházel v blízkosti osady Ležáky.⁸¹ Využití právě tohoto místa na vysílání se stalo v roce 1942 po atentátu na Heydricha,

⁷⁶ NERADOVÁ, s. 33–35.

⁷⁷ JELÍNEK, s. 34.

⁷⁸ REICHL, s. 36.

⁷⁹ NÝVLTOVÁ, Pavlína, Příběh odvahy a zrady: Jiří Potůček – Tolar, radista desantu SILVER A, Příbram 2007, s. 35.

⁸⁰ NERADOVÁ, s. 41–42

⁸¹ JELÍNEK, s. 31.

osudné celé vesnici a všem, kteří se zde podíleli na spolupráci s parašutisty. Navázat spojení nebylo nic jednoduchého. V roce 1942 panovala v protektorátu velmi tuhá zima, kdy celé dny extrémně mrzlo a spojení tedy nešlo navázat. Nakonec se povedlo spojit s Londýnem v polovině měsíce ledna. Zatímco se Potůček snažil o obnovení radiotelegrafického spojení, Bartoš usiloval o odpovídající falešné doklady, neboť ty které přivezli z Anglie, byly nedostatečné a díky nim mohlo dojít k prozrazení výsadkářů. Kvůli této nepřijemnosti musel velitel Bartoš využít služeb širšího okruhu domácího odboje. Do obstarání nových protektorátních dokladů bylo zapleteno velké množství pardubických obyvatel. Na základě toho se brzy v Pardubicích začalo šířit, že ve městě jsou parašutisté. Nutno dodat, že za tyto zvěsti mohl i sám Bartoš, který porušil jedno z nejdůležitějších špionských pravidel a operoval na území, kde měl spousty známých a sousedů z doby před válkou. I přes tyto peripetie se nikdy nestalo, že by členové domácího odboje na výsadek upozornili nebo by lehkovážně něco prozradili.⁸²

Po získání nových legitimací bylo nutné parašutisty co nejlépe a nejméně nápadně zapojit do běžného života. Bartoš se stal pojišťovacím agentem u pojišťovny Securitas v Pardubicích. Díky tomu mohl cestovat po republice, aniž by vzbudil podezření u německých orgánů. Valčík získal nový rodný list na jméno Josef Štolc a začal pracovat jako číšník v pardubickém hotelu Veselka. Valčík spoléhal na to, že pod svícem je největší tma, jelikož Veselka sloužila jako místo setkávání pro pardubické gestapo. Díky svému šarmu a schopnosti komunikace dokázal okouzlit i důstojníky SS, kteří se díky tomu neměli potřebu při společných hovorech nijak hlídat, a Valčík se tak mohl dozvědět informace přímo ze zdroje. Potůček na rozdíl od ostatních členů skupiny necestoval, spíše se zaměřoval na komunikaci s Londýnem a snažil se uchránit vysílačku.⁸³

Během pobytu v Pardubicích byla pro skupinu Silver A důležitá odbojová buňka kolem rodiny Krupkových, manželů Hladěnových, Švadlenkových a dalších odbojářů, kteří působili ve východních Čechách. Je nutné si uvědomit, že v době vrcholu špionážní činnosti Silver A bylo do spolupráce se skupinou zainteresováno až 147 spolupracovníků. Zpravodajské teritorium sahalo od Pardubic, přes Prahu až do Přerova.⁸⁴

⁸² NERADOVÁ, s. 27–28.

⁸³ Tamtéž, s. 29–35.

⁸⁴ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 72.

Václav Krupka byl spolužákem Bartoše z vojenské akademie. Byt Krupkových se stal centrem protinacistického odboje. Tudy procházely všechny důležité depeše, ale také další skupiny právě vysazených parašutistů, kteří hledali první záchytné adresy. Touto adresou prošel i Karel Čurda, který později celou pardubickou skupinu odbojářů prozradil gestapu. Později v bytě Václava a Hany Krupkových Bartoš i bydlel, neboť jeho první „ukrývatel“ František Hladěna ho ze svého bytu vyhodil. Měl totiž podezření, že velitel Silver A měl poměr s jeho ženou Tatjanou. Z korespondence ani z deníku se nedalo vyčíst, zda bylo toto obvinění pravdivé či nikoliv. Je ovšem pravda, že Bartoš měl ve svém životě občas s tímto druhem nařčení problémy. Vzhledem ke svému zaměstnání v pojišťovně se mohl pohybovat po celém protektorátu.⁸⁵ Hlavním cílem velitele skupiny bylo navázat spojení se štábním kapitánem Václavem Morávkem a dále sloužit jako záchytný bod pro nové výsadky. Zatímco spojení výsadkářů nebylo složité navázat, Morávek byl pro Bartoše nedostižným. Samozřejmě to způsobovalo krytí, na kterém si Morávek zakládal, a bez kterého by neměl šanci v protektorátu přežít.⁸⁶ Nutné je si také uvědomit, že Morávek byl již posledním, který zůstal ze skupiny Tři králů na svobodě.⁸⁷ Přes posledního z králů se parašutisté chtěli dostat na spojení s Paulem Thümmelem, který byl pro Londýn klíčovým kontaktem. Zádrhel ovšem nastal ve chvíli, kdy Thümmelovo krytí přestalo být dostačující a gestapo už vědělo, odkud unikají interní informace. Bohužel o této nastalé situaci neměl Morávek ani Bartoš tušení a jejich plány to velmi ovlivnilo.⁸⁸ Další s kým se Bartoš v odboji spojil, byl Ladislav Vaněk. Odbojář, který v dnešní historiografii budí značné rozpaky a je považován přinejmenším za hodně kontroverzního a především za odbojáře, který nakonec zradil. Po zatčení v roce 1942 se stal konfidentem gestapa. V době, kdy se spojil s Bartošem, však evidentně pro odboj pracoval na plno a pomohl zahraniční odboj více spojit se Sokolskou obcí. Toto spojení neslo nelibě především Ústřední vedení odboje domácího (dále jen ÚVOD), kterému přišlo, že Bartoš je tím vyřazuje ze spolupráce. Bartoš se snažil v protektorátu zorientovat a vztahy mezi skupinami nějakým způsobem filtrovat, často své pocity posílal v hlášeních do Londýna. Skupina posílala zahraničnímu odboji do Londýna informace, ohledně vybavení, které by měly

⁸⁵ NERADOVÁ, s. 27–29.

⁸⁶ JELÍNEK, s. 42.

⁸⁷ Tři králové bylo seskupení důstojníků československé armády, kteří po německé okupaci zahájili diverzní a zpravodajskou činnost, v kooperaci s exilovou vládou v Londýně. Jmenovitě se jednalo o podplukovníka Josefa Balabána, podplukovníka Josefa Mašína a štábního kapitána Václava Morávka. PADEVĚD, Jiří, Tři králové, Praha 2017, s. 9–10.

⁸⁸ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 72–73.

další výsadky do protektorátu mít. Bohužel ne vždy se vše vedlo tak, jak velitel Bartoš zamýšlel. Ač se snažila Skupina Silver A spojit i s dalšími skupinami, ve větší míře se jim to povedlo pouze s výsadky, s kterými letěly v letadle. Z nových výsadků se k Silver A do Pardubic dostala pouze skupina Out Distance.⁸⁹

Zatímco Bartoš měl své stanoviště převážně v Pardubicích, tak Valčík se na konci ledna 1942 přesunul na kratší čas do Prahy, kde se spojil se skupinou Anthropoid. Zde se také seznámil s rodinou Moravcových, přičemž jejich byt se stal centrem plánování atentátu na Heydricha. Právě od Valčíka dostala paní Moravcová přezdívku "*teta Moravcová*".⁹⁰ Valčík musel změnit svůj úkryt. Při běžné kontrole povoleních k pobytu gestapo objevilo nesrovnalosti, které vedly německou tajnou policii k přesvědčení, že dokument je falešný a vystavený na muže, který je již po smrti. Valčík se přes několik konspiračních úkrytů dostal do Prahy natrvalo, zde se ubytoval právě u rodiny Moravcových. V Praze přijal fiktivní zaměstnání reklamního agenta v agentuře U Topiče. V Praze poté působil až do atentátu na Heydricha. Jiří Potůček se stal oficiálním nočním hlídačem v lomu Hluboká, aby se mohl pohybovat po objektu bez podezření. Vysílačka byla umístěna ve strojovně, kde byl pro tento účel speciálně upraven strop, aby zde vznikla skrýš, odkud se dalo vysílat. Vysílání bylo logisticky složité, proto se na něm podíleli odbojáři z Ležáků. O obsluhu antény se většinou staral Karel Svoboda a hlídání zajišťoval strážmistr Karel Kněz.⁹¹

Výsadek Silver A se v dubnu 1942 podílel na sabotážním úkolu v plzeňských Škodových závodech s krycím názvem Canonbury. Angličané dlouhodobě plánovali bombardování průmyslových oblastí v Plzni. Výsadcáři měli připravit signální ohně, které by navedly spojenecká letadla na Škodovy závody. Do příprav této sabotáže bylo zapojeno několik parašutistů z různých skupin, například Jan Kubiš, Adolf Opálka, Karel Čurda či Josef Valčík. Protektorátní část operace proběhla na výbornou, což se však nedalo říci o leteckém úderu spojenců. Bombardéry vůbec nemohly zaměřit danou lokalitu i přesto, že byla označena signálním ohněm. Bomby tak místo na Škodovku dopadly na neobydlené lokality v okolí Plzně. Přáním československé rozvědky bylo, aby se akce co nejdříve zopakovala s pozitivním výsledkem. S tím velitel Bartoš absolutně nemohl souhlasit. Podmínky, které v protektorátu panovaly, byly natolik těžké, že zopakovat akci v krátkém časovém sledu a nijak na sebe neupozornit, bylo

⁸⁹ NERADOVÁ, s. 29–30.

⁹⁰ JELÍNEK, s. 60–62.

⁹¹ NERADOVÁ, s. 38–39.

téměř nemožné.⁹² Sám Bartoš Londýnu nabízel cíle, které byly pro uskutečnění sabotáže schůdnější, avšak nikdy se neseťkaly u československé rozvědky s pochopením a podporou. I na tomto příkladu lze ukázat, že představa exilové vlády o plnění sabotážních operací a skutečná situace v protektorátu se diametrálně lišily.⁹³

Atentát na Heydricha zasáhl velitele Bartoše ve chvíli, kdy ležel s revmatickou horečkou v bytě manželů Krupkových. Možnost útěku v tuto chvíli nepřipadala v úvahu. Během své nemoci přijímal v Pardubicích řadu návštěv a o situaci v Praze byl dobře informovaný.⁹⁴ Bartoš se snažil co nejdříve dostat vysílačku společně s radistou Potůčkem pryč z Ležáků, kde mohla být kdykoliv objevena, neboť zátahy proti domácímu odboji probíhaly po celém protektorátu. Radiostanici Libuši i jejího obsluhovatele se povedlo převézt do Bohdašína, ale jak Bartoš brzy pochopil, tato akce už v konečném důsledku ochrany jejich totožnosti nebyla k ničemu. Ve stejné době 16. června 1942 totiž na pražském gestapu začal vypovídat Karel Čurda. Vzhledem k tomu, že prošel i konspiračními byty v Pardubicích, byli manželé Krupkovi jedni z prvních, které Čurda gestapu udal, a to i přesto, že věděl, že je to úkryt jeho kamaráda Bartoše. Poté, co Čurda začal mluvit, propukl v protektorátu hon na parašutisty a jejich spolupracovníky z českého odboje. Pardubický odboj byl velmi rychle rozprášen a většina členů pozatýkána s celými rodinami. Všichni byli podrobeni nelidským výslechům, které ale v počátku nepřinášely žádné zásadní informace. Poznatky o tom, že by se snad v Ležákách měla nacházet radiostanice, získalo gestapo až 21. června 1942. Je ovšem pravda, že vysílačka Libuše byla už delší dobu v hledáčku Němců a byla jen otázka dnů, kdy by ji vystopovali sami. Důležité informace se dle dochovaných dokumentů povedlo dostat fyzickým nátlakem z několika žen, které byly v odboji zainteresované. Dalším zdrojem se stala i Hana Krupková, která pravděpodobně vyzradila gestapu i místo současného pobytu Bartoše, který o raziích v Pardubicích neměl ponětí. Velkým zdrojem informací se stal také jeho deník, který gestapo získalo při domovní prohlídce v bytě Krupkových. Jeho nález byl pro všechny spolupracovníky katastrofální, neboť Alfréd si zapisoval velmi pečlivě všechny kontakty a informace o akcích, které skupina pořádala. Na poručíka Bartoše byla gestapem připravena past, která sklápěla o den později, kdy se vracel zpět do konspiračního bytu Krupkových. Když viděl za okny bytu cizí tváře, rychle pochopil, co se děje a dal se na útěk. Bohužel

⁹² JELÍNEK, s. 78–81.

⁹³ ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 73.

⁹⁴ JELÍNEK, s. 97–100.

přesila německých vojáků a rychlé obklíčení vedlo k tomu, že Bartoš otočil zbraň proti sobě. Pro gestapo měl samozřejmě mnohem větší cenu živý než mrtvý, proto se snažilo německé velení udržet Bartoše naživu za každou cenu. Velitel výsadku se však z bezvědomí již neprobral a zemřel v nemocnici 22. června 1942.⁹⁵

Valčík se v Praze podílel na přípravě atentátu na Heydricha a v období před činem jezdil do Panenských Břežan společně s Kubišem a Gabčíkem sledovat denní harmonogram zastupujícího říšského protektora. Po atentátu se schovával u rodiny Sluků, kde se poté sešel s tetou Moravcovou, s níž odešel k nim domů. Zde se ještě naposledy sešel s Hanou Krupkovou, kterou do Prahy poslal Bartoš s cílem získat informace, co se po atentátu v hlavním městě děje. Tok informací už ale nebyl takový, neboť většina odbojářů byla vězněná a parašutisté se ukrývali.⁹⁶ V tomto směru vládlo v Praze informační vakuum. Z bytu Moravcových se Valčík 30. května přesunul do krypty pravoslavného chrámu Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Spolu s ním zde bylo ukryto dalších sedm parašutistů z různých výsadek. Při brutálních výsleších byl úkryt parašutistů prozrazen Vlastimilem Moravcem, nejmladším synem tety Moravcové.⁹⁷ Boj v kryptě skončil 18. června. Vzhledem k tomu, že všichni výsadkáři zemřeli vlastní rukou a nikdo nepřežil, německé úřady se mstily na rodinách. Většina Valčíkovo příbuzných, včetně rodičů, byla popravena 24. října v koncentračním táboře Mauthausen.⁹⁸

Radista Potůček se 17. června přemístil i s vysílačkou Libuší do Bohdašína. Jeho situace byla v rámci skupiny nejsložitější, neboť zůstal sám, bez prostředků a bez jakéhokoliv spojení. I co se týče kontaktů, vždy byl spíše závislý na znalosti prostředí svého velitele Bartoše, neboť sám neměl síť kontaktů tak propracovanou, aby se mohl spolehnout jen sám na sebe. Jeho poslední dny se staly pouhým útekem a snahou o nalezení úkrytu. Potůček byl natolik zoufalý, že se snažil nalézt úkryt i u cizích lidí, kteří nebyli prověřeni. V Červeném Kostelci byl 30. června tajnou policií vypátrán. Při zatýkání se mu povedlo prostřílet cestu k ústupu a gestapu utéct. Prchal bos, bez kabátu a oděn jen do košile a kalhot. Snažil se sehnat úkryt na známých adresách, ale všude byl odmítnut. Materiální pomoci se mu, ale na jeho cestě přece jen dostalo, ať už to bylo jídlo nebo oblečení, tedy věci, které extrémně postrádal. Strach, jaký panoval mezi

⁹⁵ NERADOVÁ, s. 30–31.

⁹⁶ JELÍNEK, s. 98.

⁹⁷ NERADOVÁ, s. 37–39.

⁹⁸ REICHL, s. 32.

odbojáři, byl nepopsatelný a i lidé, kteří doteď byli ochotní svůj život riskovat, nyní nenabízeli podporu, kterou Potůček potřeboval. Po náročné přestřelce a následném útěku se poslední přeživší ze skupiny Silver A dostal do Rosic, kde v lese usnul vyčerpáním. Zde byl 2. července byl ve spánku zastřelen českým četníkem Karlem Pulpánem, který ho v lese našel.⁹⁹

V historickém měřítku je skupina Silver A považována za jednu z nejúspěšnějších výsadkových skupin, Jejich činnost v protektorátu byla úspěšná a tajné operace a povinnosti, s kterými byli vysazeni, výsadkáři bezpodmínečně splnili. Skupina Silver A nastavila laťku ostatním výsadkovým skupinám hodně vysoko, protože měřítkem se nestaly jen úspěchy, ale také hodnoty, sebeobětování, neohroženost a statečnost.¹⁰⁰

4.3 Silver B

Dne 28. prosince 1941 vzlétl z anglického letiště Stradishall – Tangmere, krátce před půlnocí středoplošník Halifax, na jehož palubě seděly tři skupiny paradesantních výsadkářů Silver A, Anthropoid a Silver B. Poslední jmenovaný výsadek měl od londýnské centrály označení spojovací. Ve skupině Silver B byli pouze dva členové. Velitel rotný Jan Zemek a četař Vladimír Škácha, který fungoval také na pozici radisty.¹⁰¹

Jan Zemek se narodil 3. května 1915 do rodiny italského legionáře, který se v civilním životě pracoval, jako kovář. Janova matka Marie zemřela již v roce 1916, výchova tedy zůstala jen na otci, který se brzo podruhé oženil. Celá rodina společně žila ve Vlčnově, kde Jan vyrůstal i se dvěma bratry a sestrou.¹⁰² V roce 1928 se společně odstěhovali do Brna. V moravské metropoli dochodil měšťanku a nastoupil do zasilatelské firmy Garstmann a Lindner na pozici praktikanta.¹⁰³ V pracovních posudcích se lze dočíst, že pracovní nasazení a smysl pro povinnost byly vždy na vysoké úrovni a Zemek mohl jít příkladem ostatním zaměstnancům. Jako každý muž i on musel absolvovat základní vojenský výcvik, v rámci kterého byl přidělen do útvaru v Opavě. Zde prošel poddůstojnickou školou, kde podepsal smlouvu zavazující k službě dělesloužícího poddůstojníka. Až do roku 1939 sloužil v Brně. Po vzniku Protektorátu

⁹⁹ NÝVLTOVÁ, s. 13.

¹⁰⁰ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 74.

¹⁰¹ NÝVLTOVÁ, s. 141–151.

¹⁰² REICHL, s. 43.

¹⁰³ BŘEČKA, Jan, Operace Silver B neodpovídá, Brno 2004, s. 18.

Čechy a Morava se nechal na vlastní žádost převelet do Rychnova nad Kněžnou, kde byl zařazen do vládního vojska. V prosinci roku 1939 se snažil z okupované vlasti odejít. Shodou nešťastných okolností byl zajat v Maďarsku a internován ve známém budapešťském vězení Tolonczház, kde strávil několik měsíců.¹⁰⁴ Posléze maďarské úřady rozhodly o jeho vrácení zpět na Slovensko. Jeho vůle ovšem byla nezlomná a během deportace se mu podařilo utéct.¹⁰⁵ Díky tomu se dostal do Francie a přidal se do vznikající československé armády. Po pádu Francie byl evakuován do Velké Británie, ale i tento útek z Francie nebyl ideální a povedl se až na druhý pokus. Do Anglie se dostal až přes Afriku a jen díky pašerákům. Ve svém novém působišti byl velmi brzo vybrán do sekce plnění zvláštních úkolů. V tomto oddílu postoupil parašutistický výcvik a posléze byl zvolen velitelem výsadku Silver B.¹⁰⁶

Druhý z paraskupiny Vladimír Škacha se narodil v Poličce 17. května 1920. Vladimír byl nejmladším dítětem a kolem sebe měl pět sourozenců, kteří se nejenom v dětství stávali jeho životními vzory. Maminka Anna vštěpovala do svých dětí prvorepublikové hodnoty, které je předurčovaly k vlasteneckému vnímání své země. Po absolvování základní školy se dále vyučil zedníkem a tomuto zaměstnání se v rané dospělosti také věnoval.¹⁰⁷ Jeho výchova se plně projevila po roce 1939, kdy se rozhodl bránit svou vlast se zbraní v ruce. Po obsazení Čech německými okupanty, vydržel Škacha ve své zemi necelé tři měsíce. V červenci 1939 odešel přes Polsko do Francie, tedy cestou, která pro uprchlíky z protektorátu byla běžná. Jedině ve Francii bylo možné vstoupit do cizineckých legií, čehož Škacha využil a stal se členem legionářské jednotky. Pro vstup bylo nutné podepsat pětiletý závazek služby, avšak pro Čechoslováky obsahovala smlouva dodatek, že pokud vypukne válka, budou tito vojáci uvolněni pro službu v československé armádě.¹⁰⁸ Jeho družstvo bylo ještě před vypuknutím války vysláno do Alžírsko. Po napadení Polska se společně s dalšími legionáři mohl připojit do vznikající československé armády. Když v roce 1940 padla Francie, většina československé armády se evakovala do Velké Británie, s těmito jednotkami odešel i Škacha. V Anglii se věnoval dalšímu armádnímu výcviku, v kterém byl vybrán pro trénink ve Skotsku. Zde prošel jedním z nejdůležitějších armádních

¹⁰⁴ BŘEČKA, s. 21.

¹⁰⁵ REICHL, s. 43–44.

¹⁰⁶ NERADOVÁ, s. 65–66.

¹⁰⁷ REICHL, s. 48.

¹⁰⁸ BŘEČKA, s. 26.

cvičení, která se zaměřovala na získání dovedností v rámci speciálních vojenských operací. V roce 1941 byl vybrán k výsadku do protektorátu v rámci skupiny Silver B.¹⁰⁹

Seskok na okupované území byl i pro tuto skupinu náročný, jako pro všechny ostatní. Ani jejich seskok se totiž nepovedl dle předpokladů. Místo dopadu bylo určeno v prostoru Svratouch – Svratka. Rotný Zemek zůstal viset zaklesnutý mezi stromy a ani s pomocí Škáchy se jim nepodařilo sundat vrchní část padáku. Nebyla tedy jiná možnost než požádat o pomoc obyvatel z blízké vesnice Kasaličky. Zde jim pomoc i úkryt poskytl rolník Chvojka, u kterého byla načas schována i vysílačka.¹¹⁰ Opět se potvrdilo, že bez podpory vlastenců by nebylo možné jakoukoliv činnost v protektorátu provozovat. Hlavním úkolem byl především styk s odbojáři, kdy se měli snažit o posílení a ustálení kontaktu mezi zahraničním a domácím odbojem. Protektorátním buňkám dovezli z Anglie rádiovou stanicí se šifrovacím klíčem, která měla být ihned po seskoku předána. Zajímavé je, že další rozkazy zněly tak, že po splnění hlavního cíle se Škacha i Zemek mají stáhnout a řídit se pokyny ilegálních organizací. Vzhledem k tomu, že zahraniční rozvědka neměla přesné a především aktuální informace, rozhodla se tímto způsobem nechat skupině volné pole působnosti pro ověření situace v protektorátu a nasadit je pro speciální operace až později. Informovat Silver B o dalších instrukcích měla jejich sesterská výsadková skupina Silver A. Oba dva parašutisté se měli zatím skrývat a čekat na rozkazy. Rozhodujícím bylo vysílání v BBC, kde se měla ozvat věta: Jděte každý nesmlouvavě za vytyčeným cílem.¹¹¹ To byl signál pro zapojení Silver B zpět do ilegální činnosti. Ve chvíli, kdy by tento signál zazněl, měli se muži odebrat na adresu Františka Burši, a ten je měl dále propojit s ostatními odbojáři.¹¹² Skupina Silver B však nevěděla, že byl zatčen už 20. října 1941. Tento český spolupracovník zahraničního odboje byl odsouzen k trestu smrti a 16. července 1943 v Drážďanech popraven.¹¹³

Pro tento případ byla také skupina vybavena falešnými doklady, které jim měly usnadnit pohyb v rámci protektorátu. Nová jména pro výsadek Silver B zněla Vladimír Vácha a Jan Novák. Oba byli vybaveni několika předměty důležitými pro přežití. Mezi těmito věcmi se nacházely žiletky, kapesní nůž, pro každého pistole se dvěma nabitými zásobníky, ale také pro každého jed, který zaručoval poslední řešení bezvýchodné

¹⁰⁹ NERADOVÁ, s. 71–72.

¹¹⁰ REICHL, s. 42.

¹¹¹ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 75.

¹¹² Tamtéž, s. 74–75.

¹¹³ ŠMEJKAL, s. 28.

situace. Pro každého parašutistu zde byl také finanční obnos 50 000 korun, což jim mělo umožnit krýt jejich potřeby nebo peníze použít pro nutné zajištění fungování operace. Všechny tyto nezbytnosti dostali parašutisté ještě před samotným odletem z Londýna. Rozvědka v Anglii také velmi dbala na to, aby se každému výsadku prohledaly osobní věci, ale také kapsy, aby se předešlo konspirativním chybám.¹¹⁴

Jak již bylo výše uvedeno, Silver B měla za úkol se po splnění hlavního cíle skrývat a neupozorňovat na sebe jakoukoliv aktivitou. Problémem ovšem bylo, že pro ostatní skupiny to vypadalo doslova tak, že se výsadek ztratil ze zorného pole všech ilegálních skupin. V únoru roku 1942 dostala sesterská skupina Silver A za úkol vypátrat v protektorátu místo úkrytu výsadku Silver B. Na všechny záchytné adresy, které se jim podařilo získat, vysílal Alfréd Bartoš Josefa Valčíka, ten se však stále vracel s neúspěchem. Členové skupiny Silver B nebyli nikde k nalezení. Nikdo netušil, co se stalo po odchodu z vesnice Kasaličky.¹¹⁵

Paradesantní výsadek Silver B byl nucen porušit veškerá bezpečnostní opatření a hledat úkryt u příbuzných. Škacha i Zemek obešli všechny kontaktní adresy, na kterých se po seskoku měli hlásit, jenže na většině z nich získali v lepším případě odmítnutí, ale nezdá se, že v daných domech adresát už několik měsíců nebydlel. Vzhledem k rozkazu ztratit se, neměli parašutisté jinou možnost, než požádat o dočasnou pomoc někoho koho znali a nemuseli se tedy bát o jeho loajalitu. Úkryt našli na periferii Brna u místního hostinského Recha, kde marně čekali na tajnou zprávu z Londýna, která měla zaznít ve vysílání BBC. Aktivizační heslo ale nepřicházelo a oba dva vojáci začínali ztrácet trpělivost. I přes přímý zákaz se vydali zjistit co se děje do Chrudimi za Františkem Buršou. Od jeho sousedů zjistili, že Burša už je přes dva měsíce vězněn. Paradoxem je, že ve stejné době zjistila tyto informace i československá zahraniční rozvědka a rozhodla se smluvené heslo vůbec nevysílat, aby neohrozila bezpečnost výsadku. Silver A neměla šanci své kolegy najít, protože samozřejmě znalost osobních adres či kontaktů ji nebyl znám.¹¹⁶ Škacha i Zemek se snažili navázat spojení s Londýnem i přes rádiovou stanici, kterou měli v protektorátu předat domácímu odboji. Rádiové vybavení bylo při seskoku nevratně poškozeno a bez speciálních součástek nebylo možné stanici opravit.¹¹⁷

¹¹⁴ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 75.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 75.

¹¹⁶ BŘEČKA, s. 60.

¹¹⁷ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 76.

Po zkrachování i poslední možnosti, jak kontaktovat Londýn, nezbývalo parašutistům nic jiného než žít život štvanců. Nemělo smysl dále fungovat společně, naopak bylo kontraproduktivní schovávat se společně. Každý se tedy vydal svou cestou. Oba dva se ale pohybovali po jižní Moravě, takže stále měli povědomí o tom druhém. Oba se zapojili do partyzánské skupiny působící v okolí Brna. Bez potřebného vybavení, bez spojení a bez vyhlídek lepších zítřků byla jejich ilegalita pouze pasivní. Gestapo se o výsadku Silver B poprvé dozvědělo až během výslechu parašutisty Zapletala ze skupiny Bivouac a od té chvíle se snažilo vypátrat jejich úkryt.¹¹⁸ Oba se museli často stěhovat, měnit konspirační byty a převleky. Bylo to frustrující. Četaři Škachovi se podařilo ukrývat až do roku 1944, kdy byl jeho konspirační byt odhalen. Jako zázrakem se mu podařilo z obklíčení prostřílet a utéci. Z Brna se vydal do Ostravy, kde se schovával v bytě u starší dámy paní Bohatcové. Když si pro něj přišlo gestapo podruhé, byl vážně nemocen a nebylo tedy těžké ho tentokrát zatknout. Během zatýkání ukázala odvahu Škachovo domácí paní Bohatcová, která se hrdinně snažila bránit nemocného vojáka a jeho zbraní jednoho z příslušníků gestapa zastřelila. Odměnou jí bylo vězení a pozdější poprava za ukrývání parašutisty. Škacha byl nejdříve vězněn v Brně, později internován do koncentračního tábora Flossenbürg.¹¹⁹ V samotném závěru války podstoupil společně s dalšími vězni pochod smrti, který přežil a 24. dubna 1945 se dočkal osvobození americkou armádou. Po válce se rozhodl odejít z aktivní vojenské služby a na vlastní žádost se nechal propustit do zálohy. Věnoval se obchodu a snažil se podnikat v potravinářství. V roce 1968 se rozhodl odejít z Československa do Kanady, Za svou novou zem si vybral Kanadu, kde žil až do své smrti v roce 1987.¹²⁰

Velitel Silver B Zemek dokázal gestapu unikat až do posledního válečného roku. V jarních měsících se zdálo, že smyčka kolem jeho osoby se utahuje. Byl tedy nucen jednat a přidal se do partyzánského oddílu, kde se prezentoval jako utečenec z totálního nasazení v Německu a svoji pravou identitu neprozradil. S partyzány podnikal sabotážní akce, jako bylo narušování rádiového spojení nebo přepadávání železničních stanic.¹²¹ Pokud si Zemek myslel, že s koncem války přichází nový a šťastný život, nemohl se mýlit více. Po komunistickém puči v roce 1948 nastalo pro vojáky sloužící během války na západě peklo. Zemek byl označen za nepřítele socialistického lidu a uvězněn ve

¹¹⁸ BŘEČKA, s. 69.

¹¹⁹ REICHL, s. 43–46.

¹²⁰ NERADOVÁ, s. 72–73.

¹²¹ BŘEČKA, s. 94.

věznici na Mírově. V intervenci strávil dva roky. Vojenská příslušnost mu samozřejmě byla sebrána a komunistickým velením armády byl degradován do zálohy v hodnosti vojína. Po odsezení trestu a vyhazovu z armády nenašel Jan Zemek jiné zaměstnání než v dělnických profesích. Po zbytek života se živil jako zámečník v První brněnské strojírně. Satisfakce a očištění se dočkal v roce 1990, kdy byl povýšen na podplukovníka. Zemřel v zapomnění v létě 1994 v Brně.¹²²

Hodnocení Silver B je v historickém měřítku značně rozporuplné. Vystává spousta pochybností nad tím, jak moc byli oba výsadkáři morálně silní, jak moc byli připraveni obětovat svůj vlastní život ve prospěch národa. V Londýně se diskutovalo, zda Silver B nekolaborovala a následující výsadky byly varovány před spoluprací s ní. Samozřejmě na pozadí Silver A nebo Anthropoidu, Silver B neměla naději oslnit nebo si vydupat své místo na slunci. Jasně je, že zadaný úkol, tedy spojit a zajistit kontinuální navázání komunikace s domácím odbojem, skupina nesplnila. Je ale nutné si uvědomit, že odsuzovat Jana Zemka nebo Vladimíra Škachu za to, že přežili, že si svůj život vybojovali ukryváním, je nemístné a rozhodně nelze srovnávat jejich neúspěchy například s kolaborujícími kolegy.¹²³

4.4 Out Distance

Výsadek Out Distance (dále jen OD) byl zpravodajským odborem v Londýně připraven k seskoku 25. března 1942. První pokus o jeho vysazení se díky nepropustné mlze nepovedl a Halifaxu byl nařízen návrat zpět do Anglie. Na další pokus skupina nečekala dlouho, již 28. března 1942 dvě hodiny po půlnoci stáli nadporučík Adolf Opálka, rotmistr Karel Čurda a desátník aspirant Ivan Kolařík na české půdě. Pokud ostatní skupiny měly při seskoku nebo krátce po něm potíže, OD byl potížemi provázen od prvního okamžiku až do hořkého konce. Zatímco ostatní se z prvotních chyb poučili a svým rychlým rozhodováním zamezili dalšímu zmatku, u seskoku OD se chyby násobily. Výsadkáři byli vysazeni s velkou navigační chybou. Původně plánovali seskočit na Tábořsku, avšak rozkaz k výskoku přišel blízko Telče.¹²⁴ Při dopadu se zranil velitel Opálka, jeden z přepravních boxů s materiálem se ztratil a desátník Kolařík na dopadové ploše vytratil falešné doklady se svojí novou identitou, do kterých

¹²²BŘEČKA, s. 68–69.

¹²³ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 76.

¹²⁴REICHL, s. 56.

si zcela proti pravidlům utajení, uložil fotografii své přítelkyně s jejím jménem a osobním věnováním. Nadporučík Opálka tedy okamžitě zavrhl pokračovat v hledání ztraceného materiálu a rozhodl o rozdělení skupiny na jednotlivce. Heslem pro opětovné shledání měl být inzerát v deníku *Národní politika*, kde adresát hledá někoho, kdo koupí česko-německý slovník. Do té doby se všichni měli schovat u svých příbuzných. To samo o sobě bylo další porušení konspiračních pravidel.¹²⁵

OD byla první skupinou, která do protektorátu přišla se sabotážním úkolem. Prvotním úkolem parašutistů, bylo se spojit s velitelem skupiny Silver A Bartošem, v jehož podřízenosti měli setrvat a zesílit sabotážní možnosti odbojářů. Hlavním cílem, na který byla skupina speciálně cvičena, bylo zničení plynárny v Praze – Michli a její vyřazení z provozu. Zmizení Silver B z hledáčku londýnských zpravodajců vneslo však změnu i do fungování ostatních skupin. OD byl díky tomu pověřen převzít některé z úkolů svých kolegů. Prioritou se tak stalo dopravení záložní vysílačky pro domácí odboj. Ze skupiny sabotážní se tak stala skupina zásobovací, která měla kromě vysílačky dopravit do protektorátu telegrafní klíč, naváděcí radiomaják Eureka, náhradní krystaly do radiostanice a skládací antény.¹²⁶ Zpravodajské oddělení vybavilo OD radiomajákem, který měla skupina použít na navádění dalších výsadek. Plán byl takový, že v budoucnu budou předem monitorovat vyhlédnuté doskokové plochy, a díky tomu by zajistili přesné doskoky nebo dodávky operačního materiálu. Z depeší posílaných do Londýna operační štáb věděl, že problematiku a přesnost doskoků je nutné vyřešit. Tuto operační vizi, však OD nikdy nesplnila.¹²⁷

Jedním z členů parašutistické skupiny OD, byl velitel nadporučík Adolf Opálka se narodil Anežce Opálkové, jako nemanželské dítě, jehož otcem byl mlynář Viktor Jarolím, který o výchovu syna nejevil žádný zájem. Malého Adolfa vychovávala skoro celé dětství teta Marie, neboť maminka mu zemřela ještě v době, kdy byl na základní škole. V okolí mu byl často předhazován jeho rodinný původ, který však on nikdy neřešil. První starosti ho zastihly až ohledně vyučení. Stanoveným cílem bylo vyučit se automechanikem. Studium ale přesušilo vážné zranění ruky, které sen o práci mechanika zničilo. Bylo nutné tedy diametrálně změnit směr, kterým se mladý muž vydá. Z několika variant se nakonec rozhodl pro studium na obchodní akademii, na

¹²⁵ ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 77–78.

¹²⁶ SLÁDEK, Oldřich, *Přicházeli z nebe*, Praha 1993, s. 35.

¹²⁷ ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 76–78.

které i odmaturoval.¹²⁸ Po absolvování střední školy spojil svůj život s armádou a službou vlasti. Přiřazen byl k pěšímu pluku v Brně, odkud posléze odcházel jako četař na studia do vojenské akademie v Hranicích na Moravě. Po jejím absolvování byl už v hodnosti poručíka zařazen do horského pluku v Ružomberku. V tomto pluku také prožil mobilizaci, na kterou reagoval hodně emotivně, neboť patřil k těm vojákům, kteří se nechtěli vzdát bez boje a kapitulovat.¹²⁹ Po vytvoření protektorátu byl, jako další vojáci z armády propuštěn, což se podepsalo na jeho psychice. V červnu roku 1939 se rozhodl odejít do Polska, kde vstoupil do cizinecké legie. Jako její člen byl převelen do Afriky. Po napadení Polska a začátku druhé světové války byl Opálka povolán do Francie, kde vstoupil do služeb rodící se československé zahraniční armády. Po evakuaci do Velké Británie ho přidělili do kulometné roty a později byl vybrán k výcviku v kurzu zvláštních operací. Po tvrdém výcviku ve Skotsku získal hodnost nadporučíka a přijal výzvu v podobě velení v operaci OD.¹³⁰

Po seskoku do protektorátu si Opálka zranil nohu, a z toho důvodu nemohl pokračovat v operaci tak, jak by si představoval. Proto se stáhl do Rešice ke své tetě, kde hodlal setrvat do doby, než se plně zotaví ze svého zranění. Nutností byla kooperace se Silver A a jejím velitelem Bartošem, aby se s jeho pomocí mohl přesunout do Prahy a spojit se s domácím odbojem. Opálka především potřeboval kontaktní adresy, na kterých by se mohl ubytovat. Spojení se mu povedlo navázat přes výsadkové přejímací středisko v Lázních Bělohrad, kde dostal pardubickou adresu konspiračního bytu manželů Krupkových.¹³¹ Po uzdravení v domácím prostředí se nadporučík dostal do Prahy, kde se zapojil do plánování a příprav pro navádění bombardérů na plzeňskou Škodovku. V hlavním městě se znovu sešel s Čurdou. Co se však v danou chvíli stalo velkým problémem, bylo, že o třetím výsadkáři Kolaříkovi nic nevěděli.¹³² Vzhledem k armádní šarži nadporučíka, měl Opálka nejvyšší hodnost mezi všemi nasazenými vojáky v protektorátu a stal se tedy styčným velitelem pro všechny parašutisty napříč jednotlivými výsadky. Od této chvíle přebral zodpovědnost za každou skupinu, která se dostala na české území, a fungoval pro ně, jako ten, který připravoval podmínky pro co nejjednodušší aklimatizaci v novém prostředí. Ne vždy se seskoky dalších skupin obešly bez komplikací, které v některých případech stály parašutisty život. Čím více

¹²⁸ ČVANČARA, s. 21.

¹²⁹ ČVANČARA, s. 31.

¹³⁰ NERADOVÁ, s. 77–78.

¹³¹ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 78.

¹³² Tamtéž, s. 78.

výsadek se v prostoru protektorátu nacházelo, tím lépe zvládali Němci lokalizovat místa seskoků a byli schopní zaměřovat letadla. Parašutisté tak měli po seskoku minimum času na to, aby se v terénu zorientovali.¹³³

Jak již bylo uvedeno výše, v Praze se velitel Opálka sešel se svým operačním kolegou rotmistrem Čurdou, který se do té doby ukrýval v Jindřichově Hradci.¹³⁴ Čurda odlétal z Londýna s výborným hodnocením ze speciálního kurzu, na jehož základě byl považován za odvážného, snaživého, spolehlivého a šikovného. Byl zde ale i dodatek, ohledně problémů s disciplínou. Uvedený dodatek se nakonec ukázal, jako klíčový. Čurda se narodil 10. listopadu 1911 ve Staré Hlíně u Třeboně v jižních Čechách, jako nejmladší ze šesti sourozenců.¹³⁵ Jeho otec byl lesní dělník, který se snažil svoji rodinu zabezpečit, co se mu ne vždy dařilo. Jako malý se tak musel co nejdříve zapojit do pracovního procesu, a po základní škole už do dalších studií nenastoupil. Stejně jako otec se uplatnil v dělnické profesi a po jeho smrti převzal starost o rodinu. Největší životní šanci mu nabídla až základní vojenská služba, kterou nastoupil v Třeboni v roce 1933. Během výcviku se účastnil poddůstojnických kurzů. Nakonec se rozhodl, že u armády zůstane a byl povýšen do hodnosti četaře. V roce 1938 ho přijali k prestižní službě u finanční stráže, která byla přidělena do hlučínské oblasti.¹³⁶ Čurda se během let 1938 a 1939 účastnil se svojí jednotkou pohraničních bojů se zástupci henleinovců. Po obsazení republiky se vydal cestou přes Polsko do Francie, kde jako většina jeho spolubojovníků vstoupil do cizinecké legie. V roce 1940 po pádu Francie byl evakuován do Velké Británie. Jeho novou jednotkou se stala automobilová rota, z které se sám dobrovolně přihlásil ke speciálnímu výcviku pro výsadkové operace. Výcvik probíhal ve Skotsku, kde velitelé Čurdu vybrali do výsadku OD. Pod konspiračním jménem Karel Vrbas seskočil do okupované vlasti. Po počátečních problémech a rozhodnutí o rozdělení skupiny se prvotně rozhodl schovat u svých známých v Jindřichově Hradci. U nich se ale nezdržel dlouho a pokračoval ke své rodině do Nové Hlíny, což bylo porušení všech pravidel utajení, které měli parašutisté zadané z Londýna. Z vysazených vojáků nebyl jediným, kdo se takto provinil.¹³⁷

¹³³ NERADOVÁ, s. 77–78.

¹³⁴ REICHL, s. 56.

¹³⁵ Tamtéž, s. 66.

¹³⁶ ČVANČARA, s. 23.

¹³⁷ REICHL, s. 91–93.

Poslední člen ze skupiny OD se narodil 22. března 1920 ve Valašském Meziříčí.¹³⁸ Ivan Kolařík pocházel ze dvou sourozenců, kde mu náleželo místo toho mladšího. Maminka Josefa byla ženou v domácnosti a otec Josef pracoval jako učitel ve škole pro hluchoněmé děti.¹³⁹ Ivan odmaturoval na gymnázium a poté začal studovat medicínu. V roce 1939 byla však lékařská fakulta, stejně jako všechny ostatní vysoké školy, uzavřena. Kolařík se rozhodl pro odchod do exilu společně s několika svými přáteli. Putovali přes Slovenský stát, Jugoslávii, Turecko až do Francie, kde se přihlásili do pěšího pluku. Jejich oddíl se aktivně zapojil do obrany Francie a po jejím pádu byl evakuován do Velké Británie. Zde byl na základě svých skvělých výsledků Kolařík nominován mezi vojáky, kteří se cvičili pro plnění zvláštních operací. Do protektorátu se vracel plnit sabotážní úkoly.¹⁴⁰ Při seskoku se mu bohužel podařilo vytrádit falešné doklady, ke kterým měl přiloženou fotografii své dívky Milady Hrušákové. Osudné se skupině stalo, že její seskok byl pozorován vesničany, kteří vše nahlásili četnictvu. Kolaříkovo doklady byly gestapem brzy objeveny a adresa jeho dívky odhalena.¹⁴¹ Ve chvíli, kdy se skupina rozdělila, Kolařík vyrazil ke své rodině do Valašského Meziříčí, v patách už měl gestapo.¹⁴² Rodina se ho snažila za každou cenu schovat a ochránit ho. Na Kolaříka byl vydán zatykač s uveřejněnou fotografií a také pravé jméno parašutisty. Gestapo tento zatykač vydalo na základě informací o smrti dvou celníků na pomezí Moravy a Slovenska, z jejichž smrti obvinili právě Kolaříka. Ten se po uvážení všech svých možností rozhodl ochránit svou rodinu a spáchat sebevraždu, neboť neviděl jiné východisko ze situace, která nastala. Dne 1. dubna 1942 se poblíž Zlína otrávil. Bohužel ani obětování se jeho nejbližší neochránila. Kolařík si u sebe nechal potravinové lístky, které patřily rodině jeho přítelkyně. Ona i její rodiče byli uvězněni a později s rodinou výsadbáře popraveni. Kolařík se stal prvním parašutistou, který při plnění tajné operace v protektorátu zemřel.¹⁴³

Opálka s Čurdou se sešli v Praze, kde začali koordinovat přípravu bombardovacího útoku na plzeňskou Škodovku. Bartoš pověřil nadporučíka Opálku zajištěním celé sabotážní operace a velením všech v Praze se ukrývajících parašutistů.¹⁴⁴ OD mělo připravit instalaci radiomajáku, konspirační zajištění, ale také únikové

¹³⁸ ČVANČARA, s. 22.

¹³⁹ Tamtéž, s. 63.

¹⁴⁰ NERADOVÁ, s. 83–74.

¹⁴¹ REICHL, s. 63–65.

¹⁴² JELÍNEK, s. 75.

¹⁴³ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 78.

¹⁴⁴ REICHL, s. 56.

možnosti po skončení operace. K realizaci akce měli k dispozici výsadek Anthropoid a také Josefa Valčíka, ten měl pomoci především s využitím místních ilegálních kontaktů. Sabotáž byla připravena na 26. dubna 1942 ve 20:00.¹⁴⁵ Úder bombardérů se stanovil na noc ze soboty na neděli, aby se předešlo velkým ztrátám na životech českých zaměstnanců. Bohužel rádiové navádění na poslední chvíli selhalo a bylo nutné improvizovat a bombardéry navést pomocí zapálených hranic. Opálka s Čurdou se vydali pěšky do Rokycan, kde druhý jmenovaný strávil noc, zatímco Opálka se přesunul až do Holoubkova. Během ústupu si obnovil zranění způsobené po seskoku, proto jeho cesta do Prahy byla značně vyčerpávající a po jeho návratu do Prahy potřeboval několik dní odpočinku, než se znovu zapojil do diverzní činnosti.¹⁴⁶ Přesto, že se do přípravy zapojilo velké množství lidí a nasazení všech bylo stoprocentní, útok se nezdařil. Bombardování nebylo přesné a Škodovy závody vůbec nezasáhlo.¹⁴⁷ To samé se opakovalo i při dalším útoku o několik dní později, který už byl v režii pouze bombardovací peruté bez pomoci ze země. Tato akce byla také posledním společným činem zbývajících členů OD, kteří se rozešli a nikdy už se nesetkali.¹⁴⁸

Velitel Opálka zůstal po nevydařené sabotáži v Praze, kde se staral především o zásobování a zajišťování ubytování pro své kolegy. Omezeně se také podílel na plánování atentátu na zastupujícího protektora. V Praze se ubytoval v bytě paní Kropáčkové, kde se skryl i po samotném atentátu 27. května 1942. Je nutné dodat, že i přesto, že k rodině Kropáčkových měl Opálka velmi blízko, tak následné represe se rodiny nedotkly a až do konce války nebyla prozrazena. Odtud pak 5. června odešel do krypty kostela Cyrila a Metoděje, kde se až do jejich prozrazení dne 18. června schovával společně s dalšími parašutisty. Opálka v první vlně útoku německých jednotek bránil jejich postupu z galerie chrámu. Těžce zraněný nadporučík si uvědomoval, že již není jiná možnost a z posledních sil skousl ampuli s jedem a vlastní zbraň otočil proti sobě. Jeho tělo bylo posmrtně znetvořeno, byla odňata hlava a lebka vybělena v peroxidu.¹⁴⁹

Osud Čurdy byl zcela odlišný od jeho velitele Opálky. Byl to totiž on, kdo mohl za smrt svých druhů. V den atentátu se nacházel v Kolíně, ale následně se vrátil zpět do konspiračního bytu v Praze, kde byl připraven se bránit. Při domovních prohlídkách se

¹⁴⁵ JELÍNEK, s. 79.

¹⁴⁶ JELÍNEK, s. 79–80.

¹⁴⁷ BRANDES, s. 296.

¹⁴⁸ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 78–79.

¹⁴⁹ NERADOVÁ, s. 80–81.

schovával ve ventilaci. Když opadlo první kolo restrikcí, odjel ke své rodině do Nové Hlíny.¹⁵⁰ Zde se ovšem psychicky zhroutil, neboť každodenní zprávy o popravách neměly konce. Čurda se nakonec rozhodl upřednostnit osud své rodiny, na úkor mise. Nejdříve poslal anonymní udání na četnickou stanici v Benešově, kde jmenovitě označil členy operace Anthropoid za vykonavatele atentátu. Na dopis ovšem nikdo nereagoval tak, jak si Čurda představoval.¹⁵¹ O tři dny později se tedy sám udal na pražském gestapu v Petschkově paláci.¹⁵²

V jeho výpovědi padla jména českých odbojářů, kteří s výsadky spolupracovali. V rámci doložení důkazů, Čurda poznal jednu z aktovek nalezenou na místě atentátu a gestapu prozradil, že tuto aktovku často vídal v bytě rodiny Svatošových, která spolupracovala s parašutisty. Nezapomněl také zmínit, že aktovka sloužila k úschově anglické strojní pistole. Nalezená aktovka patřila Gabčíkovi. Díky technické expertíze a Čurdovo svědectví gestapo již vědělo, jakým směrem se vydat. Po výslechu Svatošových bylo jasné, že tato rodina přímo spolupracovala se všemi atentátníky a v rámci pomoci jim zapůjčila dvě aktovky. Spojkou, která zapůjčila Kubišovi dámské kolo byla "teta" Moravcová, která se během zatýkání otráвила ampulí s jedem, ke kterému se mohla dostat jen skrz parašutisty. I to potvrdzovalo pravdivost Čurdovo přiznání. Zajímavé ovšem je, že o tom, že on sám je výsadkář, informoval gestapo až po několika hodinách výslechu.¹⁵³

Kvůli jeho zradě se povedlo gestapu konečně rozkrýt odbojovou organizaci na Pardubicku a s ní i úkryt Alfréda Bartoše. Také jeho výpověď pomohla dopadnout spolupracující rodiny v Praze – Svatošovi, Moravcovi a Baucovi byli zajati, tvrdě vyslýcháni a posléze popraveni. Díky brutálním výslechům dalších vlastenců se gestapu povedlo 17. června zjistit úkryt zbylých parašutistů.¹⁵⁴ Čurda za svoji kolaboraci obdržel finanční odměnu půl milionu korun a začal žít nový život. Nově se jmenoval Karl Jerhot, oženil se s Němkou a získal německé občanství. Konfidentskou práci vykonával až do roku 1945. Po konci války se sám přihlásil na četnickou stanici, kde byl veden jako anglický agent, který v protektorátu přežil. Svědectví o jeho aktivitách po roce 1942 se objevovala postupně, jak od bývalých členů gestapa, tak také od přeživších

¹⁵⁰ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 79.

¹⁵¹ REICHL, s. 57.

¹⁵² BURIAN, Michal, Atentát: operace Anthropoid 1941–1942, Praha 2007, s. 76.

¹⁵³ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA – VHA), f. 37, signatura (dále jen sign.) 37–308–3, s. 14–15.

¹⁵⁴ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 79.

odbojářů. Čurda se pod tlakem důkazů vůči vlastní osobě přiznal. Popraven byl v Pankrácké věznici 29. dubna 1947.¹⁵⁵

4.5 Tin

Operace Tin měla stejné určení jako Anthropoid, a to páchání teroristických akcí na území protektorátu. Úkolem výsadku Tin měl být koordinovaný útok vedený proti českým kolaborantům.¹⁵⁶ Cílem plánovaného atentátu se stal ministr školství a národní osvěty Emanuel Moravec. Jeho smrt měla být odstrašujícím signálem pro další kolaborující vrstvy politické reprezentace. Metodika a realizace atentátu byla v samostatné režii skupiny. Splnění cíle nemělo stanovený žádný časový rámec. V mnoha ohledech se modus operandi střetal s výsadkáři z Anthropoidu. Obě skupiny měli i podobnou výzbroj, jednalo se o samopaly, pistole, munici i další destrukční materiál, který se do protektorátu dostal v kontejnerech, vyhozených společně s parašutisty. Výsadek se skládal z rotného Ludvíka Cupala a rotného Jaroslava Švarce.¹⁵⁷

Cupal se narodil v Břeclavi 23. srpna 1915 jako nejstarší syn a měl pět sourozenců. Vyučil se strojním zámečníkem a po škole pracoval jako kotlář. V roce 1934 absolvoval vojenskou základní službu, kde úspěšně prošel poddůstojnickou školou a z armády odcházel s hodností desátníka. Roku 1938 byl povolán zpět do služby a nasazen do pohraničí na hranici s Kladskem. V červnu 1939 odešel přes Polsko do francouzského Lille. Po evakuaci do Anglie se už v hodnosti četaře přidal k pěšímu praporu, z kterého byl vybrán do výcviku pro speciální operace.¹⁵⁸ Operace Tin byla do protektorátu vysazena 30. dubna 1942. Rotný Cupal si během seskoku způsobil vážné vnitřní zranění, poranění zad a úraz nohy, který ho limitoval v dalším pohybu. Byl nalezen výsadkářem ze skupiny Intransitive desátníkem Lukašíkem, který mu poskytl pomoc, a společně vyhledali první záchytnou adresu v Plzni. Odtud se společně vydali na Moravu, kde se Cupal, ukryl u svých příbuzných a pokračoval v zotavování. Vzhledem k závažnosti zdravotního stavu se zde ukrýval až do atentátu na Heydricha a ke spojení se svým druhem s výsadku nikdy nedošlo. Na Moravě se navázal spolupráci

¹⁵⁵ NERADOVÁ, s. 96–98.

¹⁵⁶ VAŇOUREK, Martin, Češi se nevzdávají!, Brno 2022, s. 73.

¹⁵⁷ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 91.

¹⁵⁸ NERADOVÁ, s. 145–146.

se svým zachráncem Lukaščíkem a začali připravovat menší sabotážní akce mířené především na zásobování a železnici. Bez vybavení a dostatečného krytí byly tyto sabotáže velmi improvizované. Po neúspěšném pokusu o zničení vlakové tratě u Polešic v září 1942 se oba parašutisté dostali do hledáčku gestapa, které oba začalo pronásledovat. Jejich dlouhodobý pobyt v okruhu nejbližších vedl k opětovnému porušování pravidel ilegality a kvůli tomu bylo prozrazeno Cupalovo místo úkrytu. Při pokusu o zatčení se rotný Cupal 15. ledna 1943 zastřelil.¹⁵⁹

Druhý z výsadku Jaroslav Švarc se narodil 11. května 1914 do rodiny tesaře Františka Švarce. Po vzoru otce se měl vyučit tesařem, ale kvůli své slabé fyzické konstituci se nakonec vyučil cukrářem a tomuto povolání se věnoval v letech 1930–1933. Do činné vojenské služby nastoupil roku 1936 s přidělením k pěšímu pluku. Zde podstoupil základní výcvik a také zpravodajský kurz, z kterého byl roku 1937 převelen k hraničářskému pluku do Hlučína, první jednotce trénované pro boj v těžkém opevnění.¹⁶⁰ Po Mnichovské dohodě se jednotky bránící opevnění rozpustily a Švarc se vrátil zpátky domů k rodičům. V létě roku 1939 se rozhodl přidat k rodící se československé armádě v zahraničí. Odchod za hranice se mu povedl až na druhý pokus. Ve Francii byl přidělen k pěšímu pluku a účastnil se zde i bojů na francouzské obranné linii červnu 1940. Posléze byl s dalšími českými vojáky evakuován do Velké Británie, kde se zdokonaloval v dalších přidružených kurzech. Tím nejdůležitějším se stal sabotážní a parašutistický výcvik ve Skotsku.¹⁶¹ Švarc byl přidělen ke speciální operaci Tin. Po seskoku do protektorátu se dostal do komplikované situace, neboť nemohl najít svého kolegu Cupala, ani kontejner s vybavením. Zachoval se však dle nastavených pravidel a vydal se na první záchytnou adresu v Plzni, nacházející se u policejního inspektora a spolupracovníka odboje Václava Krále. Přes něho se Švarcovi podařilo kontaktovat centrálu odboje v Praze a dostat se na adresu učitele Hajského. Ten se o něj postaral a především ho spojil s velitelem všech výsadků v protektorátu nadporučíkem Opálkou.¹⁶²

Vzhledem k tomu, že nevěděl, kde se nachází druhý člen jeho skupiny, setrval až do atentátu na Heydricha v Praze a schovával se v konspiračních bytech. Proto byl také jedním z prvních parašutistů, který se 28. května ukryl v chrámu sv. Cyrila a

¹⁵⁹ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 91.

¹⁶⁰ VAŇOUREK, s. 20–33.

¹⁶¹ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 91.

¹⁶² NERADOVÁ, s. 140–141.

Metoděje, kam se postupně stahovali všichni přeživší výsadkáři nacházející se v Praze. Po zradě Karla Čurdy byl kostel 18. června v ranních hodinách obklíčen. Rotmistr Švarc se v té chvíli nacházel v kryptě pod hlavní lodí kostela společně s Jozefem Gabčíkem, podporučíkem Josefem Valčíkem a četařem Janem Hrubým. Vchod do krypty Němci pomocí trhavin zničili a všichni čtyři vojáci se tím pádem dostali do bezvýchodné situace. Švarc stejně jako ostatní zvolil smrt vlastní rukou, aby nebyl zajat Němci a vyslýchán. Po smrti bylo jeho tělo podrobena pitvě a lebka vybělena s cílem sloužit jako exponát v německém muzeu.¹⁶³

4.6 Zinc

Pod tímto označením se skrýval pokus zpravodajců vysadit do protektorátu skupinu s podobným určením, jako byla Silver A. Měla se stát zpravodajskou rezidenturou pro spojování všech výsadek v oblasti Moravy.¹⁶⁴ Místo výkonu infiltrační práce se určilo zcela záměrně z toho důvodu, že na začátku války byl v dané lokalitě domácí odboj zdecimován a až do roku 1942 v určité izolaci vůči ostatnímu odboji v Čechách.¹⁶⁵ Vysazením skupiny Zinc chtěl tedy zpravodajský odbor zvětšit manévrovací prostor pro spojení domácího odboje, ale zároveň si připravoval možnost zpravodajského spojení se Slovenskem.¹⁶⁶

Výsadek Zinc tedy dostal označení zpravodajský a jeho velitelem se stal nadporučík Oldřich Pechal. Dalšími členy byli četař Viliam Gerik, který se měl starat o rádiové spojení s Londýnem a rotmistr Arnošt Mikš, který zastával funkci zástupce velitele Pechala. Jejich vysazení bylo naplánováno v prostoru buchlovských lesů, odkud měli pokračovat na jednu ze záchytných adres, která byla umístěna v perimetru doskoku. Jednalo se o kontakty přímo v Buchlovicích, v Brně a Uherském Hradišti. Plán byl takový, že po vysazení se skupina zbaví přebytečného materiálu, vysílačku uschová a vydá se na výše uvedené adresy, kde se ukryje a naváže spojení s vojenskou rádiovou ústřednou. Po tomto spojení měla skupina postupně zahájit svoji zpravodajskou činnost v okolí Uherského Hradiště. Dále pak bylo třeba připravit vytvoření zázemí pro sabotážní skupiny, které dle plánů Londýna měly být do

¹⁶³ VAŇOUREK, s. 93–97.

¹⁶⁴ BURIAN, s. 54.

¹⁶⁵ JELÍNEK, s. 72.

¹⁶⁶ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 82.

protektorátu vysazeny v rychlém sledu po výsadku Zinc. Kvůli této komplexní činnosti byla skupina vybavena velkým množstvím materiálu, třemi komplety rádiové komunikace s krycím názvem Lípa a vlastním šifrovacím klíčem.¹⁶⁷ Všichni tři vojáci u sebe také měli velký finanční obnos, jehož částka byla dohromady více jak 3 miliony korun. Tento finanční obnos měl zajistit další fungování již infiltrovaných skupin a především zajistit činnost Silver A v Čechách.¹⁶⁸

Paradesantní skupina Zinc seskočila do protektorátu 28. března 1942 v nočních hodinách. Kvůli navigační chybě byl seskok proveden místo v buchlovických lesích až na Slovensku u Gbel. To byla v rámci výsadek zatím největší navigační chyba, které se letecká posádka dopustila a pro skupinu znamenala značné ohrožení ilegality, neboť pro práci ve vymezeném území se museli dostat přes střežené hranice.¹⁶⁹

Po zjištění místa seskoku parašutisté ukryli kombinézy a padáky. Snažili se také schovat vysílací stanici, ale bylo velmi těžké se orientovat v neznámém prostoru a najít správné místo pro úkryt. Nakonec se jim povedlo radiostanici uschovat v opuštěném seníku. Přes hranice se vydali pouze s dvěma taškami, v jedné z nich nesli peníze a v druhé vysílačku MARK 5. Skupina se cestou na hranice rozdělila a plán byl takový, že před přechodem se opět spojí a do protektorátu přejdou společně. Jako první šel rotmistr Mikš s radistou Gerikem, kteří kryli postup velitele Pechala, který ve svém kufříku nesl všechny finanční obnos, přivezený z Londýna. Před hranicemi se však nesešli tak, jak bylo původně dohodnuto a do protektorátu u Rohatce přešli jen Gerik s Mikšem. Oboum se poté povedlo odjet vlakem do Buchlovic, kde se hlásili na první záchytné adrese. Nadporučík Pechal mezitím samostatně přesouval ze Slovenska.¹⁷⁰

Při svém postupu přes hranice byl Pechal zadržen dvěma celníky, kteří jej eskortovali na četnickou stanici. Během zadržení nebyla u Pechala provedena osobní prohlídka, čehož využil a oba dva celníky při přesunu na stanici zastřelil.¹⁷¹ Nedokázal však využít nastalé situace a zachoval se zcela neprofesionálně, protože zapomněl mrtvým odebrat identifikační doklady, které mu při kontrole zabavili, a ještě si při útěku spletl strany a jeho ústup vedl zpět na Slovensko. Při útěku se zbavil kufru s penězi.¹⁷² Zcela nepochopitelně neměl Pechal falešnou legitimaci, ale pouze mu bylo změněno

¹⁶⁷ JELÍNEK, s. 72–73.

¹⁶⁸ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 82–83.

¹⁶⁹ BURIAN, s. 54.

¹⁷⁰ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 82–83.

¹⁷¹ JELÍNEK, s. 73.

¹⁷² Tamtéž, s. 83.

jméno na Pešar, avšak ostatní nacionále včetně fotografie byly pravdivé. Kvůli tomu gestapo brzo vědělo jakou adresu ve Vřesovicích nechat sledovat.¹⁷³ Pechalovi se podařilo na druhý pokus hranice překročit a dále směřoval do Vřesovic na adresu svých rodičů, která byla už hlídána gestapem. I přesto se zde sešla celá skupina Zinc a velitel Pechal rozhodl, že Gerik s Mikšem by měli navázat kontakt s dalšími skupinami v Praze. On sám zůstal ve Vřesovicích, aby dohlížel na bezpečnost své rodiny. V Praze měli oba vojáci vyhledat záchytné adresy, které jim byly dány pro případ nenadále potřeby. Gerik i Mikš cestovali každý sám, aby na sebe zbytečně nepoutali pozornost a jejich situace byla značně náročná a nepřehledná.¹⁷⁴ Radiostanice, kterou sebou nesli po seskoku ze Slovenska, nefungovala a bez odborné opravy byla zcela nepoužitelná. Po příchodu do Prahy je na předem definovaných adresách nikdo nepřijal a nepovedlo se jim ani kontaktovat nikoho ze svých kolegů z jiných skupin. Celou situaci nesl těžce Gerik, který v Praze zůstával několik dní sám bez Mikše. Přespával po ulicích, byl bez prostředků a bez možnosti kohokoliv kontaktovat.¹⁷⁵ Okolnosti ho nakonec dovedli k činu, že se 4. dubna sám udal na pražském policejním ředitelství. Pravděpodobně se domníval, že ho české úřady vydají na Slovensko, ale byl předán do rukou pražského gestapa.¹⁷⁶ Na gestapu prozradil obsáhle informace nejen o úkolech, které měla jeho skupina, ale také ztotožnil výsadek Out Distance a poskytl důvěrné mechanismy fungování československé zpravodajské rozvědky v Londýně. Kvůli tomu gestapo mnohem snadněji infiltrovalo skupiny, které se už v protektorátu nacházely, ale také se jim začalo dařit zaměřovat letadla s novými výsadky. Další informace Gerik poskytl o úkrytu radiostanic na území Slovenska a také se podělil o směřování zpravodajské činnosti velitele Pechala na Moravě. Tyto informace gestapo využilo pro nasazení konfidentů v jeho okolí, aby se ho povedlo vylákat mimo bezpečný úkryt. Ve stejný den, kdy Gerik podal svoje svědectví na gestapu v Praze, zatkla tajná policie rodinu nadporučíka Pechala ve Vřesovicích. On sám zatčen nebyl, ale bez krytí a možnosti spolupráce nebyla jeho pozice jednoduchá a jak již bylo uvedeno výše, kvůli zradě Gerika byl brzy infiltrován a vtažen do léčky. Dne 2. června došlo k jeho zatčení, krutému vyslýchání a mučení.¹⁷⁷ Několikrát mu byla nabízena možnost spolupráce

¹⁷³ BURIAN, s. 54.

¹⁷⁴ JELÍNEK, s. 73.

¹⁷⁵ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 83–84.

¹⁷⁶ BURIAN, s. 54.

¹⁷⁷ JELÍNEK, s. 73–74.

výměnou za život jeho rodiny. Pechal vše z toho odmítl, byl internován v koncentračním táboře Mauthausen a popraven.¹⁷⁸

Rotný Mikš se po setkání s velitelem Pechalem ve Vřesovicích, rozhodl odejít za svým bratrem, který sloužil na četnické stanici v Táboře.¹⁷⁹ Díky pomoci četníků získal novou legitimaci a mohl se vydat do Prahy, kde se setkal s Valčíkem a poručíkem Opálkou. S nimi začal spolupracovat na budování kontaktní sítě pro nově vysazené parašutisty. Jeho operační prostor se nacházel na Křivoklátsku, kde působil až do konce dubna 1942. Dne 30. dubna se vydal s velitelem výsadku Bioscop vyzvednout ukrytý materiál, který zde parašutisté zakopali při seskoku. V této době už byly ale výsadky zaměřovány a celá oblast sledována, a to jak českým četnictvem, tak také gestapem. Mikš s Koubou se dostali do přestřelky s četníky, po které jeden z četníků padl a Mikš byl těžce raněn. Vzhledem k tomu, že nechtěl padnout do rukou gestapa a riskovat, že ho mučením donutí prozradit své spolupracovníky, rozhodl se sám zastřelit.¹⁸⁰ Bohužel se mu nepovedlo zničit zápisník, který obsahoval několik důležitých adres spolupracovníků a úkrytů, ve kterých se během posledních týdnů schovával. Díky tomu gestapo zjistilo, jakým směrem se vydat po stopách výsadků Bivouac a Bioscop.¹⁸¹

Poslední přeživší ze skupiny Zinc Gerik se stal konfidentem gestapa v otázkách výsadkových skupin a byl nasazen do pátrání po Bioscopu a Bivouacu. Zpočátku se jednalo o velmi pozorného a odhodlaného spolupracovníka, ale postupem času začala jeho výkonnost klesat a gestapo bylo s odváděnou prací nespokojeno. Gerik mylně předpokládal, že se mu povede dostat se k příbuzným do Maďarska nebo snad dokonce do Švýcarska, z kterého by mohl o situaci v protektorátu informovat zpravodajskou službu v Londýně. Než však jakýkoliv z plánů na útěk uskutečnil, byly jeho záměry odhaleny gestapem. Němci si byli vědomi toho, že Gerik má mnoho informací a není tudíž vhodné, aby utekl, proto byl vězněn nejdříve na Pankráci pod cizím jménem a odkud převezen do koncentračního tábora v Terezíně. Po konci války ho české soudy odsoudily k trestu smrti za velezradu.¹⁸²

¹⁷⁸ BURIAN, s. 55.

¹⁷⁹ JELÍNEK, s. 73–74.

¹⁸⁰ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 84–85.

¹⁸¹ REICHL, s. 80.

¹⁸² ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 84.

4.7 Bioscop

Skupina Bioscop byla vysazena do protektorátu za účelem sabotážně destrukční činnosti ve spojení s výsadkem Zinc, který se měl stát jejich velicí složkou. K seskoku se dostali měsíc po Zincu, a to v čase, který dle zpravodajců stačil k tomu, aby se výsadek v protektorátu uchytil a vytvořil si kolem sebe záchytnou síť kontaktů pro další fungování. Tento risk stál za to i přesto, že členové operace Zinc se do zahájení další operace neozvali, nebyli podchyceni v odbojové síti a informace z vysílání Silver A se jevily takové, že jeden parašutista se 8. dubna sám sebe udal na pražském gestapu. Byl to jeden z těch, kteří seskočili u Gbel na Slovensku. I tyto kusé informace stačily k tomu, aby si v Londýně udělali představu o tom, že operace Zinc se dostala do problémů a spojit s ní novou skupinu by mohlo představovat riziko. Když Bioscop 28. dubna seskočil na Křivoklátsku, měl se snažit o navázání kontaktů v Praze a o spojení s dalšími výsadky, především se Silver A a Out Distance.¹⁸³ Výsadky Bivouac a Steel směřovaly svou činností na Moravu, přičemž adresy ani spojení na již zaběhnuté paraskupiny neměly. I tímto se snažil Londýn ochránit fungující ilegální síť domácího a zahraničního odboje. Členy operace Bioscop tvořili velitel rotmistr Bohuslav Kouba, četař Josef Bublík a četař Jan Hrubý.¹⁸⁴

Sabotážní skupina měla vybavení pro diverzní činnost, směřovanou především na důležité železniční uzly a koridory. Hlavním cílem měla být zbrojovka ve Vsetíně, kde bylo nutné vyřadit z provozu výrobu munice. Dovezený materiál obsahoval samopaly Sten, munici, světlice, plastickou trhavinu, rozbušky, zápalnice, ale také větší zásoby potravin, neboť z vysílání do Londýna vyplývalo, že jídla je v protektorátu nedostatek. Destrukční materiál byl vysazen na stejném místě na Křivoklátsku jako skupina. Vzhledem k váze přes sto kilogramů nebylo možné odnést zásobník pryč z místa i hned po seskoku. Zásobník tedy ukryli nedaleko seskoku a plánovali se pro něj vrátit až po několika dnech.¹⁸⁵ Úkryt však gestapo našlo a obě skupiny, kterým vybavení uvnitř zásobníku patřilo, se ocitly bez jakéhokoliv jištění a bez možnosti splnit nastavené sabotážní úkoly. Díky spolupracujícímu Gerikovi se gestapu také povedlo rozšířovat zamýšlené destrukční akce i množstvím parašutistů, kteří na ně měli být nasazeni.¹⁸⁶

¹⁸³ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 86.

¹⁸⁴ BURIAN, s. 56.

¹⁸⁵ REICHL, s. 89.

¹⁸⁶ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 87.

Na začátek pobytu v protektorátu byli parašutisté vybaveni falešnými legitimacemi na jména Karel Tábořský, Josef Sedláček a Jan Zeman. Jejich první kroky vedly na záchytnou adresu do Slaného, odkud plánovali navázat kontakt buď s odbojem v Praze nebo s některou se skupin, nejlépe se Silver A nebo Out Distance. Spojení se povedlo navázat s nadporučíkem Opálkou, který po poradě s velitelem Silver A Bartošem rozhodl, že je nutné ukrytý materiál vyzvednout a uschovat na bezpečnějším místě. Proto 30. dubna došlo ke spojení několika členů výsadkových skupin, jmenovitě se jednalo o Valčíka ze Silver A, Mikše ze Zinců, Koubu z Bioscopu a také o mladého odbojáře Antonína Moravce. Nevěděli, že místo úkrytu bylo objeveno a oblast je hlídána četníky. Zatímco Valčík s Moravcem pochopili, co se děje a z místa odešli, Kouba s Mikšem se dostali do přestřelky s četníky, po které zůstal jeden mrtvý a jeden těžce zraněný četník a na straně parašutistů těžce zraněný rotmistr Mikš, který v bezvýchodné situaci spáchal sebevraždu.¹⁸⁷ Velitel Kouba se dal na útěk a pokusil se najít ukryt na adresách, na kterých se do té doby schovával rotmistr Mikš. Dostal se až na četnickou stanici v Kutné Hoře, kde sloužil Mikšův bratr. Zde se dozvěděl o tom, že gestapo už má jeho stopu a je jen otázkou času, kdy ho najde. Kouba se rozhodl neohrožovat životy dalších lidí, kteří by ho u sebe schovali, a přímo na četnické stanici se otrávil.¹⁸⁸ Později se ukázalo, že gestapo využilo v tomto případě služeb Gerika a byl to on, kdo se snažil Koubu najít.¹⁸⁹ Po této nevydařené akci a ztrátě velitele výsadku, se zbylí členové ukrývali na záchytných adresách v Praze, kde jim největší pomoc poskytl pan učitel Hajský, ale také nadporučík Opálka, který se stal jejich novým velitelem a spojil je se svou skupinou Out Distance. Po atentátu na Heydricha byli společně s dalšími parašutisty ukryti v kryptě kostela v Resslově ulici. Bublík se stal jedním z bojujících na chrámové lodi, kde se společně s Opálkou a Kubišem snažili 18. Června odrazit první útok SS. Bublík byl těžce raněn a pokus o sebevraždu se mu nezdařil. Gestapo se snažilo jeho život zachránit, aby měli někoho, kdo by mohl vypovídat, avšak při převozu do vojenského lazaretu Bublík zemřel. Jan Hrubý, poslední ze skupiny, se zastřelil společně s dalšími druhy v kryptě chrámu po přestřelce s gestapem.¹⁹⁰

¹⁸⁷ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 84.

¹⁸⁸ BURIAN, s. 56.

¹⁸⁹ REICHL, s. 89.

¹⁹⁰ BURIAN, s. 76–77.

4.8 Bivouac

Výsadek Bivouac byl do protektorátu vysazen společně se skupinou Bioscop. Jako jeho poslání byla určena sabotážní činnost vykonávána na území Moravy, kde bylo potřeba podniknout ilegální odboj, neboť z velké části došlo k jeho infiltraci a rozbití. Diverzní činnost by totiž mohla podnítit ohlas u veřejnosti, a tak byly jako cíle vybrány nejen železniční uzly, ale také cíle veřejné infrastruktury, jako například teplárny nebo vodárny. Největší sabotáž měla být vedena na teplárnu v Brně, kterou bylo nutné dostat mimo provoz.¹⁹¹ Výsadek tvořil rotmistr František Pospíšil, rotný Jindřich Čoupek a desátník aspirant Libor Zapletal. Pospíšila zpravodajci určili jako velitele skupiny. Na jeho rozkaz se parašutisté vydali ihned po seskoku na Moravu, kde měli v budoucnu mít své operační působiště. Vzhledem k tomu, že všichni z Moravy pocházeli, dalo se předpokládat, že pro ně bude jednodušší najít krytí a záchytné adresy, na kterých by se mohli ukrýt. Při doskoku se jim nepovedlo dostatečně ukrýt přivážený materiál a i kvůli tomu byl brzy nalezen gestapem. Stejně jako ostatní skupiny i Bivouac dostala kontaktní adresy na české odbojáře, kteří měli parašutisty schovat a spojit je s dalšími výsadky. Na několika adresách však již nikoho nezastihli, neboť odboj na Moravě byl zdecimován zatýkáním. První úkryt tedy našli v Brně u příbuzných rotného Čoupeka. Další den se rozjeli do Zlína, kde se měli spojit s dalším kontaktem. Rozhodli se kontaktovat spolužáka velitele Pospíšila, Jana Chvátala majitele zlínské textilky. Nevěděli, že Chvátal spolupracuje s gestapem jako konfident a vyzradili mu informace o jejich práci v protektorátu. S řadou cenných informací odjel Chvátal co nejdříve na četnickou stanici, kde je udal a nahlásil přesné místo, kde se oba vojáci nachází. Při zatýkání se strhla přestřelka, při které byl raněn jeden z četníků a také rotmistr Pospíšil, kulka mu vážně poranila bok, ale i přesto uprchl. Zapletal, jeho bratr ve zbrani, takové štěstí neměl, byl zatčen a zlínským gestapem násilím donucen k podání výpovědi. Při výslechu uvedl nejen úkoly parašutistů, ale také jejich úkryty. Dovedl gestapo na adresu rotného Čoupeka. Tím se podařilo zadržet nejen jeho, ale také všechny příbuzné, kteří se podíleli na jejich ukrývání.¹⁹² Velitel Pospíšil se snažil Čoupeka varovat, ale dům už byl v hledáčku gestapa a on se tak kvůli tomu dostal do další přestřelky, ze které se mu

¹⁹¹ REICHL, s. 102.

¹⁹² BURIAN, s. 56.

podářilo opět vyváznout. Situace, do které se dostal, se však zdála neřešitelnou. Věděl, že zůstal sám a k tomu těžce zraněný.¹⁹³

Desátník aspirant Zapletal se po svém zatčení stal konfidentem brněnského gestapa.¹⁹⁴ Rozhodl se, že bude spolupracovat jako dvojí agent. Pokusil se tedy získat u gestapa takovou důvěru, kterou mohl využít pro samostatnou práci v terénu a varovat tak další parašutisty i české odbojáře. Gestapo ho nasadilo k pátrání po členech skupiny Silver B a Bioscopu. Při pátrání vystupoval Zapletal pod krycím jménem Zeman, které měl používat i na falešných dokladech, jenž si přivezl z Londýna. Díky tomu bylo pro něj jednodušší infiltrovat se mezi odbojáře. V květnu 1942 se dostal útekem pryč od gestapa a díky pomoci skupiny partyzánu se vydal na cestu z protektorátu zpět do Velké Británie. Při útěku přes Německo byl však zatčen a tajná policie ho vrátila zpět do protektorátu. Do roku 1943 ho gestapo věznilo na základě falešných dokladů pod jménem Pavelič a až v létě vyšla najevo jeho pravá totožnost a Zapletal byl poslán do Mauthausenu, stejně jako jeho rodiče. Popraven byl 27. září 1943.¹⁹⁵

Na svobodě tedy z výsadku Bivouac zůstal už pouze velitel Pospíšil, který byl zraněný a odkázaný na pomoc druhých. Díky pomoci českých odbojářů se Pospíšilovi dostalo chirurgického ošetření. Po svém útěku z Brna se schovával na Vysočině a v Jihočeském kraji, jmenovitě tedy v Telči a v Jihlavě. Odbojová skupina kolem něho čítala kolem padesáti lidí a v hledáčku gestapa se ocitlo velké množství rodin. Pospíšil se snažil dostat do Švýcarska, ale vycestovat z protektorátu se mu nepovedlo a vrátil se zpět do Telče.¹⁹⁶ V rámci zatýkání se gestapo dostalo na jeho stopu a k dopadení využila Karla Čurdu. Ten nalákal Pospíšila do Prahy pod záminkou spojení s ilegálním odbojem. Pospíšil v danou chvíli netušil, že Čurda spolupracuje jako konfident a do Prahy odjel. Tady byl okamžitě zatčen v pasáži Luxor. Gestapo spoléhalo na to, že Pospíšil kývne na spolupráci a bude vypovídat ohledně další diverzní činnosti, která se v protektorátu připravovala. Rotmistr však jakékoliv návrhy na spolupráci odmítl, byl uvězněn v pankrácké věznici a později převezen do koncentračního tábora Terezín, kde ho gestapo bez soudu v roce 1944 popravilo.¹⁹⁷

¹⁹³ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 87–89.

¹⁹⁴ REICHL, s. 102.

¹⁹⁵ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 89–90.

¹⁹⁶ REICHL, s. 102–103.

¹⁹⁷ ŠOLC, Bylo málo mužů, s. 90–91.

5 SOUČINNOST VÝSADKOVÝCH SKUPIN S DOMÁCÍM ODBOJEM

Po německé okupaci v březnu 1939 začaly vznikat odbojové skupiny, které se postupem času spojovaly do větších celků, aby dokázaly efektivně využívat svých prostředků a kontaktů pro koordinovanou činnost proti německé správě. Dominantními se stala především tři uskupení, a to Obrana národa, Petiční výbor Věrní zůstaneme a Politické ústředí, která poté ovládala odbojovou scénu v protektorátu se střídavými úspěchy, neboť všechna uvedená uskupení byla do konce války několikrát infiltrována a vystavena zatýkání a popravám svých členů.¹⁹⁸ Společně tyto povstalecké buňky sjednocovalo Ústřední vedení odboje domácího. Mezi nejčastější zakládající členy patřili především vojáci, poslanci, úředníci, zaměstnanci v diplomatických kruzích, ale také pedagogické profese. Armádní zaměstnanci tvořili největší skupinu, neboť na začátku okupace jich ze služeb bylo propuštěno na 30 000, a i když se Němci snažili o vyplácení velkých penzí či přidělení jiného zaměstnání, nespokojenost vojáků se jim zmírnit nepovedlo. Obrana národa (dále jen ON) byla založena důstojnickým sborem československé armády a hlavními organizátory se stali generálové Bílý, Neuman a Ingr. Vzhledem k výsostnému postavení důstojníků, ale i obyčejných vojáků v rámci společnosti první republiky, bylo jednoduché pro ON získávat další členy. Prvotním cílem se stalo vytvoření podzemní armády, která by zaútočila v rámci povstání proti okupantům. Z dochovaných dokumentů lze vysledovat, že skupina počítala s tím, že německá porážka ve válce přijde už na přelomu let 1939/1940. Díky tomu bylo budování organizace rychlé a zbytečně riskantní. ON byla jednou z prvních organizací, která poznala kruté represálie vůči svým členům, kdy jen do listopadu 1940 došlo k zatčení více než 1100 osob, které se buď přímo, nebo pouze zprostředkovaně podílely na odbojových činnostech. Organizačně se ON spojila s dalšími ústředními skupinami a v jejich čele zaujala klíčové postavení. Došlo k tomu především kvůli zpravodajským aktivitám zahraničního odboje v Londýně. Důležitou roli sehráli bývalí důstojníci také v pomoci paradesantním skupinám v roce 1942.¹⁹⁹

Potlačit povstalecké aktivity tak velké organizace jakou byl ÚVOD, bylo pro německé okupační síly z počátku značně problematické. V průběhu let často docházelo k infiltraci německých agentů do jednotlivých povstaleckých buněk. Využití

¹⁹⁸ SLÁDEK, s. 9.

¹⁹⁹ BRANDES, s. 71–73.

nashromážděných informací bylo plně využito při nástupu Heydricha na pozici zastupujícího říšského protektora. Hned v prvních dnech bylo popraveno několik vedoucích funkcionářů ON, kteří již nějakou dobu byli vězněni. Obětí nacistického aparátu se také záhy stal kompletní zemský a krajský aparát ON na Moravě a také skupiny v okresech Praha-východ a Praha-západ. V říjnu 1941 gestapo dokázalo pozatýkat většinu aktivních členů Petičního výboru a zmocnilo se jejich archivu. Díky tomu bylo identifikováno velké množství dalších povstalců a sympatizantů, jejichž systematické zatýkání trvalo až do ledna 1942. Činnost této odbojové skupiny byla zátahem eliminována více než na rok. Politické ústředí na tom nebylo o moc lépe, ačkoliv jejich posledního prominentního vedoucího se gestapu podařilo zadržet až v roce 1943. ÚVOD byl skrze tvrdou represi okupační zprávy fakticky zničen. Skupina starších politiků v čele s Richterem, Kroftou, Lánym a Kvapilem se pokusila o znovusjednocení odboje. Jejich organizace se nazývala Přípravný národně revoluční výbor a její vznik byl posvěcen samotným Benešem v exilu. Rozsah a aktivita této odbojové organizace se ani přinejmenším nedokázala vyrovnat ÚVODU v době největšího rozmachu.²⁰⁰

Co se týče komunistického odboje, ten stál již od počátku okupace stranou od ostatních povstaleckých složek. Již na jaře roku 1941 došlo k zrušení Ústředního výboru a gestapo tak v podstatě nemělo možnost nic infiltrovat. Po nástupu Heydricha do funkce bylo v prvních měsících zatčeno několik set ilegálních komunistů, nezabránilo to však postupnému obnovení organizace. Počátkem září 1941 byl ustanoven nový ústřední výbor a skrze ilegálně vydávané Rudé právo bylo obyvatelstvo vyzváno k boji, takzvaným Ústředím národního revolučního výboru. Cílem komunistů bylo vytvořit regionální revoluční výbory podporované revolučními gardami. Ty pak měly zahájit celonárodní stávkou. Ambiciózní plány komunistických revolucionářů však měly jen pramalou šanci na úspěch. Zlomové datum bylo 29. října 1941, kdy došlo k vydání takzvaného *”Zpravodajského listu”*. V tomto dokumentu komunisté zcela opustili od tradičních stranických hesel a za jednotnou hlavu domácího odboje označili prezidenta Beneše. Tím fakticky došlo k spojení exilové vlády a komunistického odboje. Paradoxem bylo, že za celou dobu odboje nedošlo k navázání spojení s organizacemi pod záštitou ÚVOD. Změna programu komunistů vedla také v rozšíření faktické odbojové činnosti. Ústřední národní revoluční výbor produkoval

²⁰⁰ BRANDES, s. 289–290.

propagandistické letákové kampaně a podnikl řadu menších sabotážních operací. Postupně tak jeho význam rostl až do konce války.²⁰¹

5.1 Heydrichiáda

Reinhard Heydrich převzal úřad zastupujícího říšského protektora 27. září 1941 a ještě týž den dostal své pověsti tvrdého politika a obávaného velitele SS, když vydal nařízení o výjimečném civilním stavu, tedy o prvním stanném právu.²⁰² V prvním sledu bylo stanné právo vyhlášeno v několika obvodech, jednalo se o Prahu, Olomouc, Kladno, Hradec Králové, Ostravu a posléze došlo k jeho rozšíření do dalších částí protektorátu.²⁰³ Stanné právo bylo praktikováno na všechno jednání, které mohlo ohrožovat veřejný pořádek, hospodářský život nebo průmyslovou výrobu. Češi si tak měli plně uvědomit, že Heydrich přišel především proto, aby v protektorátu udržel klid a pořádek. Stanné soudy, které byly zřízeny v Praze a v Brně, mohly vynést pouze tři rozhodnutí: zproštění obžaloby v plném rozsahu, předání obviněného gestapu či trest smrti. Internace těch, kteří byli předáni do rukou gestapa, probíhala v koncentračním táboře Mauthausen, kde do konce války bylo popraveno na 4000 českých občanů. Všechny rozsudky byly nezvratné, provedené s okamžitou platností a nekonala se žádná přelíčení.²⁰⁴ Podstatné bylo i to, že stanné právo se netýkalo pouze odsouzeného, ale také všech, kteří měli o jednání obžalovaného povědomí a neinformovali příslušné správní úřady nebo přímo gestapo.²⁰⁵ Na odboj měla tato rozhodnutí velký psychologický efekt, neboť brutalita a rychlost přijímaných opatření v rámci stanného práva vyvolala mezi Čechy strach. Během prvních dní došlo k popravě několika tisíc vězňů především z armádních řad, kteří byli ve vězení už od roku 1939. Mezi zatčené patřil také generál Alois Eliáš, který zastával funkci předsedy v první protektorátní vládě. Tento čin plánoval Heydrich již v Berlíně. Je nutné si však uvědomit, že o osudu generála Eliáše nerozhodl zastupující říšský protektor, ale rozhodlo se o něm již v roce 1939, kdy se k Frankovi poprvé dostaly informace o jeho spojení se zahraničním odbojem, avšak i přesto ho ponechával v úřadu, neboť dle Hitlera nepředstavoval přímé ohrožení. Doba pro jeho zatčení přišla až ve chvíli, kdy

²⁰¹ Tamtéž, s. 291–292.

²⁰² STEHLÍK, Eduard, Jan Kubiš: Nezastaví mne ani to nejhorší, Žďár nad Sázavou 2017, s. 127.

²⁰³ HRUŠKA, Pán protektorátu, s. 93–94.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 94.

²⁰⁵ BRANDES, s. 253.

bylo jasné, že se v Praze setkal s člověkem přímo vyslaným prezidentem Benešem. Vzhledem k politické motivaci celého případu byl Eliáš postaven před lidový soud a obviněn z vlastizrady, které se dopustil neinformováním okupační správy o aktivitách generála Ingra a zpravodajské činnosti ON. Eliášova internace trvala až do června 1942, kdy byl popraven během vlny restrikcí po atentátu na Heydricha.²⁰⁶ Velké zatýkání probíhalo také v rámci odbojových skupin, především pak v ON, kde se mezi popravené dostali přední představitelé českého odboje, a to generál Josef Bílý a divizní generál Hugo Vojta. Perzekuce vůči českým občanům byly brutální, rychlé a především se na ně nešlo jakkoliv připravit či proti nim bojovat.²⁰⁷

Dalším cílem Heydricha se stalo řešení české židovské otázky, kterou dle něj i Hitlera, jeho předchůdce Neurath zanedbával. V celém protektorátu žilo v roce 1942 skoro 90 000 židů. Většina židovské komunity se nacházela v Praze, kde záznamy uváděly přihlášených na 48 000 židů. Dalšími velkými židovskými aglomeracemi byly Ostrava a Brno, kde jich bylo přihlášeno přes 20 000.²⁰⁸ Paradoxem bylo, že čím víc se stupňovala aktivita českého odboje, tím více stoupaly perzekuční snahy vůči Židům. Hned v prvním týdnu došlo k vyslání transportu 6000 židů do Lodže. Jeden z prvních výnosů se týkal uzavření synagog a zákazu smíšených manželství. V této době často docházelo k sympatizování s židovskými spoluobčany a někteří Češi nosili na jejich podporu žluté hvězdy. Heydrich nařídil uvalit na tyto Čechy vazbu, pokud by příliš okatě projevovali náklonnost k židům.²⁰⁹ Zastupující říšský protektor zahájil přestavbu židovského ghetta v Terezíně. Byly vydány zásady evakuace židovského obyvatelstva a podmínky pro evakuační zavazadla, která mohla vážit maximálně 50 kilogramů a obsahovat jídlo na dva týdny.²¹⁰ První skupiny Židů byly deportovány do Terezína 24. listopadu 1941 a již v lednu následujícího roku začaly odjíždět transporty směrem do vyhlazovacích táborů v Polsku.²¹¹

Nástupem Heydricha a novou správní reformou zcela zanikly zbytky české autonomie. Došlo k zásadní reorganizaci státní správy a vládního aparátu. Říšský protektor byl přesvědčen, že není nutné udržovat takové množství ministerstev a už vůbec ne se snažit o kooperaci s českými představiteli vlády. Bylo navrženo zrušení

²⁰⁶ Tamtéž, s. 257.

²⁰⁷ BURIAN, s. 25–26.

²⁰⁸ HRUŠKA, Emil, Heydrich na Pražském hradě, Praha 2022, s. 50.

²⁰⁹ PAVLÁT, Leo, Židé: Dějiny a kultura, Praha 2005, s. 64–65.

²¹⁰ HRUŠKA, Heydrich na Pražském hradě, s. 50–53.

²¹¹ PETRŮV, Helena, Zákonné bezpráví, Praha 2011, s. 205–206.

zasedání protektorátní vlády, kdy převládalo přesvědčení, že stačí, pokud se bude scházet pouze kolegium ministrů. Dne 19. ledna 1942 jmenoval prezident Hácha novou vládu v čele s Jaroslavem Krejčím, schválenou Heydrichem, čímž byla dokonána změna v postavení české správy a protektorátních politiků. Společně se jmenováním nové vlády bylo zrušeno první stanné právo.²¹²

Koncepce vnitřní politiky spočívala v odpolitizování české společnosti a její následné rozdělení do sociálních vrstev dle jejich postavení. Bylo nutné tyto lidi zapojit do práce pro říši, ať už šlo o práci v hospodářství či ve zbrojním průmyslu. Později se počítalo s procesem germanizace u těch občanů, kteří rasově odpovídali představám německých úřadů. V rámci sociální politiky hrála velkou roli Národní odborová ústředna zaměstnanecká, která přesvědčovala dělníky v továrnách o důležitosti plnění pravidel a odrazovala je od jakéhokoliv odporu. Později byla tato politika označována jako politika cukru a biče. Dělníci oproti ostatním profesím měli benefity v přidělování potravinových lístků, životního pojištění nebo také zvyšování penze. Heydrich pro dělníky zřídil také rekreační střediska, která jim byla k dispozici v rámci dovolené či lázeňských pobytů. Naklonit si pracovníky především ve zbrojním průmyslu znamenalo mít pod kontrolou důležitou vývozní část českého hospodářství, které bylo pro německou válečnou mašinerii klíčové. V prosazování Heydrichových reforem sehrál důležitou roli i sám protektorátní prezident Hácha, který razil cestu plného podřízení říši. Zastupující říšský protektor několikrát zmínil, jak nadšený je z přístupu protektorátní vlády, která se sama odklání od benešovských ideálů a automatizuje si německé přesvědčení o směřování země.²¹³

Heydrich po svém nástupu měl hlavní cíl a to paralyzování českého odboje. Snažil se o omezení vlivu ústně předávaných informací. Tam, kde se v obcích objevilo větší množství letáků či protiněmeckých nápisů, nechal Heydrich zabavit veškeré rozhlasové přijímače, neboť byl přesvědčen, že právě skrz zahraniční vysílání se šíří výzvy k nepokojům. Po jeho nástupu tento druh odboje zcela utichl.²¹⁴ V prvních týdnech se mu dařilo potlačovat ilegální organizace násilím a perzekucemi. Po několika měsících se však čeští odbojáři dokázali znovu semknout a jejich činnost opět nabývala na síle. To však neodpovídalo tomu, co Heydrich ve svých depeších posílal do Berlína. V nich lze vyčíst, že jeho úkol, se kterým byl do protektorátu poslán, splnil v prvním měsíci

²¹² HRUŠKA, Pán protektorátu, s. 93–95.

²¹³ BURIAN, s. 37–38.

²¹⁴ BRANDES, s. 296.

své vlády. Okupační správa se opět dostávala do krizové situace, která byla úzce spjata i s problémy ekonomickými a hospodářskými. Velkým problémem se staly paradesantní skupiny, které v protektorátu začaly operovat na přelomu prosince a ledna 1942. Český odboj byl zahraničními výsadky samozřejmě posílen a k nelibosti německé správy se množily sabotážní činy. V rámci bezpečnostních opatření bylo Heydrichovi vyčítáno, že po Praze jezdí bez ochranky, v odkrytém voze a že nedbá hrozeb, které mohou od českých obyvatel přijít. Z pohledu říšského protektora se jednalo o spojení přehnaného sebevědomí a pohrdání českým odbojem, který nebral vážně. Situace se dramaticky změnila až po varování německé bezpečnostní služby Sicherheitsdienst,²¹⁵ která upozornila na možnost provedení atentátu na zastupujícího říšského protektora v režii zahraničního odboje, který začal na území protektorátu operovat. Heydrich již naplno vyslovil obavu o českém smýšlení, které bylo opět protiněmecké, poráženecké a nepřátelské vůči Němcům. Od Hitlera požadoval jasné instrukce a řešení, kterým opět uklidní atmosféru v protektorátu.²¹⁶

5.2 Operace Anthropoid

Jmenování Heydricha zastupujícím říšským protektorem a následná vlna poprav a represí českého obyvatelstva, zastihlo exilovou vládu zcela nepřipravenou. Benešovi a jeho poradcům bylo jasné, že angažování takto vysoce postaveného člena nacistické elity, mělo přinést definitivní potlačení domácího odboje a pevnější přilnutí k Německé říši. Evidentní byla také snaha Heydricha, posílit skrze Čechy své postavení v rámci vedení nejvyššího nacistického aparátu. Prezident Beneš i premiér Šrámek deklarovali londýnské vládě i britskému tisku, že německá krutost v okupované vlasti nezůstane nepotrestána. Oba přitom v danou chvíli neměli tušení, že přípravy na pomstu jsou již v plném proudu a to pod taktovkou Moravce.²¹⁷ Toho k přípravě teroristických akcí v protektorátu vedl mimo jiné také fakt, že armádní činitelé, kteří v okupované vlasti zůstali, čelili po nástupu Heydricha perzekucím a během prvního stanného práva byla

²¹⁵ Sicherheitsdienst – volně přeloženo jako bezpečnostní služba, byla zpravodajskou službou jednotek SS. Obecně se pro její označení používá zkratka SD. Vytvořena byla roku 1933, na popud Heinricha Himmlera, který jakožto prvního velitele určil Reinharda Heydricha. SD se od SS odtrhla v roce 1933 a fakticky fungovala jako samostatná organizace. WEALE, Adrian, *Army of Evil: A History of the SS*, New York 2012, s. 140–144.

²¹⁶ HRUŠKA, Pán protektorátu, s. 95–97.

²¹⁷ MACDONALD, Callum, *The Killing of Reinhard Heydrich: The SS "Butcher of Prague"*, New York 1998, s. 142–143.

většina popravena. Mezi tyto osoby patřil generál Josef Bílý, který velel odbojové organizaci Obrana národa a před válkou patřil k blízkým spolupracovníkům plukovníka Moravce.²¹⁸

Sám Beneš, dle tvrzení Moravce, přišel s plánem na atentát provedený cvičenou výsadkovou jednotkou zvláštního určení. V danou chvíli však ještě nebylo rozhodnuto, kdo se obětí atentátu má stát. V úvahu samozřejmě připadal Karl Hermann Frank, jako jeden z předních oponentů exilové vlády a domácího odboje. S nástupem nového zastupujícího říšského protektora se však naskytla větší příležitost. Eliminace jednoho z předních mužů nacistického Německa, kterým Heydrich bezesporu byl, by mohla přinést značnou vlnu propagandy pro exilovou vládu a vzpruhu pro odboj jako celek.²¹⁹ Dochované dokumenty popisují rozhodování zpravodajců takto: „*Jsou v Praze dvě hlavní osoby, které reprezentují toto vybíjení. Je to K. H. Frank a Heydrich, nově příchozí. Podle našeho názoru jakož i našich vedoucích osob, je třeba pokusit se o to, aby jeden z nich za to zaplatil, abychom ukázali, že vrátíme ránu za ránu*“.²²⁰ Beneš se dlouhodobě stavěl proti všem radikálním odbojovým akcím, neboť se obával odvetného úderu na odboj a obyvatelstvo. Nyní si však byl dobře vědom, že Londýnu i Moskvě musí ukázat sílu vzdoru českého národa, neboť Němci se snažili v zahraničí vyvolat dojem, že Češi již nejsou na straně Západu. To samozřejmě stavělo Benešovo snahy o uznání exilové vlády jako legitimního spojence do nevyhovujícího postavení.²²¹

V celkové sabotážní a odbojové činnosti za druhé světové války, neměla operace Anthropoid obdoby. Plánování operace probíhalo v maximálním možném utajení a týkalo se prakticky pouze Beneše, Moravce a několika dalších vysoce postavených důstojníků zpravodajské služby. Nikdo další z exilové vlády o něm v počátcích neměl tušení. Tím že se jednotlivá jednání mezi Benešem a Moravcem nijak nezaznamenávala, měl prezident jistotu, že v případě neúspěchu nebude možné operaci spojovat s jeho osobou. Pokud by si to politická situace žádala, mohl se od kteréhokoliv účastníka operace distancovat.²²²

Technická stránka operace byla zcela v rukou šéfa rozvědky. Prvním a nejdůležitějším úkolem bylo vybrat vhodné atentátníky. Moravec se obrátil na české

²¹⁸ Detailněji k záškodnickým akcím na území protektorátu viz např. STEHLÍK, Eduard, SOE a příprava atentátu na Reinharda Heydricha, Paměť a dějiny 02, 2012, s. 4.

²¹⁹ ČERNÝ, Karel, Muži z první linie, Žďár nad Sázavou 2017, s. 67.

²²⁰ VÚA–VHA Praha, sbírka 37, sign. 37–308–3, s. 1.

²²¹ KYNCL, Vojtěch, Ležáky, Pelhřimov 2008, s. 143–144.

²²² MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 143–144.

dobrovolníky, cvičené britskými speciálními silami. Velitelem operace byl vybrán Jozef Gabčík, kterého měl z poddůstojnického sboru doplnit Karel Svoboda. Jednalo se o schopné vojáky a nepopiratelné vlastence, kteří byli ochotni splnit jakýkoliv rozkaz bez otázek. O plánu na atentát a operaci jako takové, nebyl z rozhodnutí Beneše informován nikdo z domácího odboje. Důvody byly zřejmé, velení v Londýně se obávalo možné infiltrace organizace ÚVOD a potencionálního prozrazení operace Němcům. Pro výsadkáře to však znamenalo, že seskok bude proveden bez jakékoliv místní podpory a zázemí, které by domácí odbojáři mohli poskytnout.²²³

Ohledně technické podpory operace se Moravec obrátil na SOE.²²⁴ Operaci klasifikoval jako atentát na nedefinovanou osobu z okupační zprávy. Od Britů požadoval letadlo pro výsadek v okolí Plzně a základní bojové vybavení pro výsadkáře včetně kapslí s jedem. Jeho podmínkou byla také účast kapitána Šustra jako kopilota a to kvůli jeho rozsáhlým znalostem seskokové lokality. V dané fázi války Britové vítali jakoukoliv bojovou iniciativu, která mohla nějakým způsobem narušit chod německé válečné mašinérie a podpora teroristických akcí v protektorátu byla samozřejmostí. Nereálný jim však přišel datum výsadku, který Moravec určil na 10. října 1941. Na naléhání velení SOE nakonec Moravec souhlasil s odložením výsadku a doplňujícím výcvikem pro parašutisty. Právě na tomto extra výcviku se však nečekaně zranil Svoboda, kterého na přímluvu Gabčíka nahradil Jan Kubiš.²²⁵ Oba vybraní parašutisté se před odletem do protektorátu setkali s plukovníkem Moravcem, u kterého museli podepsat písemné znění svého úkolu. „*Můj úkol tkví v zásadě v tom, že společně s jiným příslušníkem československé armády budu odeslán do vlasti, abych v čase, na místě a v situaci, která se podle našeho zjištění na místě a za daných okolností bude zdát nejvýhodnější, provedl nějakou sabotážní, nebo teroristickou akci, tak účinnou, aby měla patřičný ohlas, jak doma, tak za hranicemi Československé Republiky. Učiním podle svého nejlepšího vědomí a svědomí vše, abych tento úkol, k jehož provedení jsem se dobrovolně přihlásil, úspěšně splnil*”.²²⁶

V této fázi příprav bylo Britům odhaleno, kdo je pravým cílem atentátníků. Důležitost celé operace rázem vzrostla a SOE jí klasifikovalo jako mimořádně

²²³ Tamtéž, s. 146.

²²⁴ SOE – Special Operations Executive neboli Oddělení pro zvláštní operace, byla zvláštní sekce britské služby MI6, založené z rozhodnutí válečného kabinetu Winstona Churchilla. ŠOLC, Jiří, Bylo málo mužů, Praha 1991, s. 34–35.

²²⁵ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 148–149.

²²⁶ VÚA–VHA Praha, sbírka 37, sign. 37–308–1, s. 5.

důležitou. Kdyby se podařilo Heydricha eliminovat, součinnost německého bezpečnostního aparátu by byla narušena a podle Britů by to podpořilo odboj ve více okupovaných státech. Spolupráce Moravce s britskou SIS²²⁷ není pravděpodobná. O operaci možná informováni byli, ale nijak se jí neúčastnili. Agenti SOE výsadkové skupině také doporučili na Heydricha zaútočit při převozu jeho služebním automobilem. První atentátník měl být vyzbrojen sériovým samopalem značky STEN a druhý měl útok jistit pomocí speciálně navržených výbušnin. Celá útočná operace byla v průběhu října 1941 několikrát nacvičena ve výcvikovém středisku. V listopadu téhož roku, kdy se výcvik chýlil ke svému konci, se s Gabčíkem a Kubišem tajně sešel prezident Beneš, který jim popřál štěstí a zdůraznil důležitost jejich úkolu.²²⁸

Dne 28. prosince 1941 dostali výsadkáři povolení k odletu. Cesty na území protektorátu se účastnily tři seskokové skupiny, a to Anthropoid, Silver A a Silver B. Ještě před odletem z Tangmere byli všichni parašutisté důkladně prohledáni, aby se u nich nenacházelo nic, co by je mohlo spojit s Velkou Británií. Po obdržení falešných pasů mohla operace konečně započnout. Velitel letu, kapitán Hockey a předem vybraný kopilot kapitán Šustr, letadlo s parašutisty vedli přes okupovanou Francii, Německo až nad území protektorátu. Samotný let neproběhl bez komplikací. Nad Darmstadem se na britské letadlo pověsily dva německé stíhací letouny. Ve tmě se je však Lockeymu i přes velké množství vystřelených světlic podařilo setřást. Dalším problémem se ukázala být navigace na území protektorátu. Ani přítomnost kapitána Šustra, který seskokovou lokalitu dobře znal, nepomohla nalezení byť jediného orientačního bodu. Vinu na tom mělo husté sněžení a nepříznivé povětrnostní podmínky. Lockey navíc musel s letadlem sestoupit na 150 metrů, aby mohl umožnit parašutistům seskok. V těchto klimatických podmínkách to ale bylo prakticky nemožné a reálně hrozilo, že se letoun bude muset vrátit. S vypětím všech sil a schopností pilotů se nakonec rozhodlo, že se parašutisté snesou k zemi v přibližných lokalitách plánovaných seskoků. Toto riziko byli všichni ochotni podstoupit a tak ve 2:24 dne 29. prosince 1941, došlo k seskoku operační skupiny Anthropoid.²²⁹

Operace se účastnili dva výsadkáři rotmistr Jozef Gabčík a rotmistr Jan Kubiš. První jmenovaný se narodil 8. dubna 1912 ve vesnici Poluvsie u Rájeckých Teplíc na Slovensku do rodiny dělníka Františka Gabčíka, který pro zajištění rodiny pracoval

²²⁷ SIS – Secret Intelligence Service je britská tajná služba, známá také jako MI6. ČEJKA, Eduard. Československý odboj na Západě (1939–1945). Praha 1997, s. 266.

²²⁸ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 150–151.

²²⁹ Tamtéž, s. 154–155.

v USA a do Čech se vrátil až před druhou světovou válkou. Na Slovensku vychodil v letech 1918–1923 obecnou školu a posléze odešel do Čech, kde se vyučil kovářem a také se zdokonalil v českém jazyce.²³⁰ Po české anabázi se vrátil zpět domů, kde v roce 1932 nastoupil do základní vojenské služby. Ve službě pro armádu Gabčík našel možnost realizace a v roce 1933 byl přijat do poddůstojnické školy v Prešově, kde byl několikrát povýšen. V září 1934 začal vykonávat službu jako děle sloužící poddůstojník u pěšího pluku v Košicích, i díky tomu se 1. listopadu 1934 dočkal povýšení na četaře. Kvůli rodinným problémům musel ukončit své působení u armády a v roce 1937 se vrátil zpět domů, aby přispíval na chod hospodářství, nechal se zaměstnat v továrně vyrábějící bojové plyny, kde se při nehodě plynu v roce 1938 nadýchal yperitu, který mu pronikl skrz ochranný oblek a on skoro oslepl.²³¹ Na základě této události byl Gabčík přeložen do vojenského skladu bojových látek, kde ho zastihla demobilizace a on se pokusil sabotáží poškodit uzávěry zásobníků, díky tomu se okamžitě dostal do hledáčku protektorátní policie a hrozilo mu zatčení.²³² Proto již v červnu 1939 přešel ilegálně hranice do Polska, kde byl prezentován do československé armády a pobýval ve vojenském táboře v Malých Bronovicích, kde se seznámil s Janem Kubišem.²³³ Z polské Gdyně odplul do Francie a vstoupil do cizinecké legie, s kterou byl přiřazen k plnění povinností v Alžíru, kde zůstal až do vypuknutí války. Na začátku válečného konfliktu se dočkal povýšení do hodnosti rotného. Ve Velké Británii byl přiřazen k 1. praporu 1. československé smíšené brigády, kde sloužil jako zástupce velitele 2. čety.²³⁴ V červnu roku 1941 se dobrovolně přihlásil do výcviku pro plnění zvláštních úkolů.²³⁵

Druhým výsadkářem skupiny Anthropoid byl Jan Kubiš, který se narodil v Dolních Vilémovicích 24. června 1913.²³⁶ Jeho otec František Kubiš byl vysloužilým vojákem a v civilu pracoval jako vesnický švec. Kubiš měl tři sourozence, s kterých válku přežil pouze nejmladší bratr František, kterému se povedlo vyhnout se represáliím během druhého stanného práva. Kubiš vychodil obecnou školu, ale do dalšího vyučení se nehrnul a zůstal pracovat v zemědělství v rodné obci. V roce 1935 nastoupil k 31. pěšímu pluku v Jihlavě, kde vykonával základní vojenskou službu. Ve vojenském

²³⁰ ČERNÝ, s. 61.

²³¹ Detailněji o Gabčíkově původu viz např. ČVANČARA, Jaroslav, Nevzdáme se! Nikdy! Jozef Gabčík. Život a smrt velitele paraskupiny Anthropoid, Paměť a dějiny 02, 2015, s. 37.

²³² REICHL, s. 16–17.

²³³ ČERNÝ, s. 61–62.

²³⁴ BURIAN, s. 14.

²³⁵ REICHL, s. 17.

²³⁶ NERADOVÁ, s. 57.

výcviku objevil Kubiš svůj skrytý potenciál, kterého si všimlo i velení pluku a brzo ho poslalo do poddůstojnické školy. Po absolvování studia byl nejdříve povýšen na svobodníka a roku 1937 do hodnosti desátníka. V armádě zůstal i po ukončení základní vojenské služby jako délesloužící poddůstojník. V roce 1937 ho velení přemístilo do Opavy k 34. pěšímu pluku, kde se ujal pozice velitele družstva a také se stal instruktorem nových vojáků.²³⁷ Mobilizace zastihla Kubiše v postavení velitele čety 3. roty 13. praporu, z kterého byl propuštěn a společně se svoji jednotkou demobilizován. Vrátil se zpět do rodné vsi a začal pracovat jako topič. V červnu 1939 se rozhodl odejít do emigrace a přes Polsko se dostal do Francie, kde vstoupil do služeb cizinecké legie. Již v hodnosti rotného se účastnil bojů o Francii a po jejím pádu odplul v červenci 1940 do Velké Británie, kde za svoji odvalu během bojů získal Francouzský válečný kříž. V roce 1941 byl povýšen na rotmistra pěchoty a mezi prvními ho velení vytipovalo jako vhodného kandidáta do výcviku pro plnění zvláštních operací na území protektorátu. V srpnu 1941 se odebral do výcvikového střediska, kde absolvoval nejdříve sabotážní kurz a posléze i parakurz, po kterém se vrátil zpět ke své jednotce jako zástupce velitele 1. čety. Několik speciálních kurzů absolvoval Kubiš ještě ve Skotsku, kde se věnoval střelbě, sebeobraně a dalšímu zdokonalování schopností výsadkového vojáka. V rámci dokumentů lze dohledat, že jeho hodnocení z těchto výcviků bylo výborné. Důstojníci hodnotili velmi kladně jeho přátelskou a společenskou povahu, výborné výsledky prokazoval také ve zkušební střelbě. Do speciální operace v protektorátu se vydal s krycím jménem Otto Strnad.²³⁸

5.2.1 Atentát na protektora

Jak již bylo zmíněno výše, seskokovou zónou pro operaci Anthropoid se stala oblast Plzeňska. Vinnou nepříznivého počasí, Kubiš s Gabčíkem seskočili u obce Nehvizdy nedaleko Prahy. Gabčík při seskoku neodhadl správně výšku a poranil si nohu. Jeho stav byl vážný, neboť chůze byl schopen jen s podporou Kubiše. Parašutisté urychleně sbalili své padáky a vybavení, které ukryli v opuštěné boudě zahradníka Antonína Sedláčka.²³⁹ Naštěstí pro ně, se v okolí nenacházela žádná vojenská jednotka ani policie. Gabčík s Kubišem byli, ale brzy objeveni místním hajným. Pokusili se ho

²³⁷ STEHLÍK, s. 29–32.

²³⁸ REICHL, s. 20–23.

²³⁹ BURIAN, s. 48.

přesvědčit domluvenou historkou, kterou však dotyčný prohlédl. Zvolili tedy riziko a hajnému přiznali, že jsou parašutisty z Anglie. Upřímnost se vyplatila a Gabčík s Kubišem se dozvěděli, kde se vlastně nachází.²⁴⁰

Do lomu kde se parašutisté skrývali, zanedlouho přišel další místní občan. Jednalo se o mlynáře, z nedaleké vsi, který si hluk motorů letadla spojil s možností zahraničního výsadku. Lom dle jeho úsudku představoval ideální místo pro úkryt a šel tak prakticky na jisto. Jednalo se o přesvědčeného člena zakázaného sportovního hnutí Sokol a parašutistům nabídl své kontakty na ilegální sokolské hnutí v Praze. Jednalo se o přímé porušení rozkazů, Gabčík s Kubišem ale neměli v dané situaci na výběr. Pražskou organizaci sokolů (dále jen JINDRA) vedl bývalý učitel Ladislav Vaněk. Oba vojáky z počátku podezřívá jako potencionální nastrčené agenty gestapa, kteří měli organizaci infiltrovat. Po osobním pohovoru je ale přijal a nabídl pomoc. Jako jejich kontakt z odboje určil bývalého spolupracovníka rozvědky ze Sudet, Jana Zelenku (krycí jméno Hajský).²⁴¹

Se zajištěným zázemím v Praze, měli atentátníci konečně prostor pro přípravu útoku. Nutné bylo dopodrobna zmapovat Heydrichův pohyb, neboť z Londýna měli jen minimální detaily o jeho kalendáři a aktuálních pohybech. Zelenka, skrze síť podporovatelů organizace JINDRA, zajistil parašutistům řádné lékařské ošetření, ubytování a především nové doklady. Původní, které si přivezli z Londýna, totiž byly dle Zelenky lehko odhalitelné. Důležité bylo také potvrzení o pracovní neschopnosti, protože proněmečtí strážci zákona si potrpěli na kontroly práceschopných osob, které se volně pohybovaly po městě v pracovní době. V jednom z prověřených bytů, který obývala loajální rodina Moravcových, se Gabčík a Kubiš setkali s parašutistou skupiny Silver A, Josefem Valčíkem. Skrze něj pak bylo do Londýna odesláno potvrzení úspěšného seskoku Anthropoidu a probíhající plnění bojového úkolu.²⁴²

K provázání úkolů jednotlivých skupin samozřejmě nijak nedošlo a Kubiš s Gabčíkem nadále pracovali na atentátu. Poté, co se však dostali operativci ze Silver A v Pardubicích do problémů, Kubiš s Gabčíkem navrhli Valčíkovi, aby se k nim přidal.

Pro atentát bylo počítáno s několika variantami, ale k finálnímu rozhodování přispěl sám Heydrich, když se v dubnu 1942 přestěhoval z Prahy do nového sídla

²⁴⁰ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 169–170.

²⁴¹ Tamtéž, s. 170–171.

²⁴² Tamtéž, s. 171–172.

v Panenských Břežanech.²⁴³ Po dlouhých dnech náročného sledování, bylo určeno několik potencionálních lokací, jako například Heydrichovo sídlo v Panenských Břežanech nebo okolí Pražského hradu. Obě tyto místa ale byla značně neproveditelná, kvůli početné ostraze hlídek SS. Nejlépe se tak jevil útok na protektorův osobní vůz, jak už ostatně bylo plánováno při výcviku v Anglii. Heydrich se ve vcelku pravidelných intervalech přesouval mezi Pražským hradem, vilou v Břežanech a letišťem, na kterém bylo k dispozici jeho osobní letadlo. Parašutistům se jako nejlepší útočná zóna jevila ostrá zatáčka v Libni, kudy vedla protektorova cesta z Břežan do Prahy. Problémem však bylo, že v dané lokalitě projíždělo auto velkou rychlostí. Atentátníci tak začali pracovat na způsobu, jak řidiče zpomalit. Dalším dilematem pro Gabčíka s Kubišem bylo, že se v dané lokalitě nenacházel ani jeden potencionální úkryt a hrozilo tak jejich brzké dopadení. Operace byla od samotného počátku klasifikována jako sebevražedná. Oba mladí vojáci však vcelku logicky hledali cestu, jak lze splnit úkol a zároveň přežít.²⁴⁴

Následný postup operace velice ovlivnily nejnovější rozkazy z Londýna a seskok operačních skupin Zinc a Out Distance. Oba tyto desanty skončili katastrofou. Gabčík s Kubišem a Valčíkem byli nicméně vtaženi do plnění jejich úkolu a všichni tři se tak podíleli na neúspěšném bombardování Škodových závodů v Plzni operace CANONBURY.²⁴⁵ Ani další seskokové skupiny nezaznamenali větší úspěchy a gestapo se čím dál více přibližovalo k sevření odbojové organizace JINDRA. Povaha úkolu operace Anthropoid byla doposud pro domácí odboj velkou neznámou. Vzhledem k neustálému sledování pohybů Heydricha ale nakonec Zelenkovi došlo, co mají parašutisté vykonat. Poté co se tato informace dostala k Vaňkovi, vypukla ve vedení JINDRA panika a nesoulad. Jeho znepokojení nad případnými následky ho nakonec dovedli k tomu, že konfrontoval jak velícího skupiny Silver A Bartoše, tak Kubiše s Gabčíkem. Pro oba atentátníky bylo zavraždění Heydricha nezpochybnitelné a hodlali ho uskutečnit za každou cenu. Bartoš však sdílel Vaňkovi obavy. V bezvýchodné situaci se Vaněk rozhodl obrátit na jednoho z posledních aktivních odbojářů z ÚVODU, Arnošta Heidricha a skrze něj poslat zprávu do Londýna exilové vládě. V té vyjádřil naprostý nesouhlas domácího odboje a apeloval na represe, které by mohly následovat.

²⁴³ BURIAN, s. 58.

²⁴⁴ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 177–179.

²⁴⁵ Operace Canonbury byl letecký úder na Škodovy závody v Plzni, dne 26. 4. 1942, zorganizovaný v kooperaci Britského Královského letectva a československého odboje. MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 178–179.

Jako případnou náhradu pro atentát také navrhnul Emanuela Moravce, jakožto největšího představitele domácí kolaborace. Samotné předání zprávy představovalo ohromné bezpečnostní riziko a ohrozilo celou operaci. Stanovisko exilové vlády se však nezměnilo a Anthropoid tak běžel dál. Čas přitom rychle ubíhal, protože se začalo schylovat k Heydrichovu opuštění Prahy. Nově se totiž měl chopit moci v nacisty okupované Francii.²⁴⁶

Dne 27. května 1942 opustili Gabčík a Kubiš svůj byt o něco dříve než obvykle. Odbojáře, kteří parašutistům poskytovali ubytování, měl čekat další běžný den. Opak byl ale pravdou a dlouho připravovaný útok se dal do pohybu. Atentátníci měli oba nasazené čepice, zakrývající jejich vlasy. Gabčík si i přes pěkné počasí oblékl dlouhý kabát, jehož účelem bylo skrytí samopalu. K přesunu na místo určení oba využili kola, která si vyzvedli na Žižkově. V Holešovicích už na ně okolo deváté čekal Valčík. Následně se všichni muži rozestoupili na předem určené pozice. Valčík stál vpravo od silnice s připraveným zrcátkem, kterým měl dle domluvy signalizovat příjezd protektorova automobilu. Gabčík zaujal post v blízkosti tramvajové zastávky, s ležérně přehozeným kabátem přes rameno. Kubiš stál nalevo u silnice, krytý pouliční lampou a stínem přilehlých stromů. Vše bylo připraveno a vojáci už jen čekali na svůj cíl. Heydrich se toho rána netradičně zpozdil a před odjezdem z vily ještě zašel na procházku s rodinou. Tato skutečnost plánované provedení operace značně zpozdila a atentátníky přivedla na hranu. Jejich postávání na předem zaujatých postech začalo být nápadné a reálně hrozilo, že některý z nich ztratí nervy. V 10:32 ale nakonec přece jen nastala jejich chvíle.²⁴⁷

Poté co Valčík signalizoval příjezd automobilu, Gabčík odjistil svou zbraň a přeběhl silnici do palebného postavení. Kubiš v reakci na to připravil záložní výbušniny. Celou situaci v danou chvíli zkomplikoval průjezd linkové tramvaje. Nic to však na plánu neměnilo, neboť atentátníci byli ochotni provést útok i za cenu ztrát na životech civilistů. Ve chvíli kdy Heydrichovo auto projíždělo zatáčkou, odhodil Gabčík kabát a zamířil. Výstřel však ze samopalu nevyšel a zbraň se zasekla. Heydrich si ve zlomový moment Gabčíka všimnul a učinil osudovou chybu. Místo aby řidiči nařídil zrychlit a z místa co nejrychleji ujet, rozkázal automobil zastavit.²⁴⁸ Sám se při tom postavil a vytáhl vlastní zbraň. V tu samou chvíli Kubiš provedl záložní plán a na

²⁴⁶ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 182–186.

²⁴⁷ Tamtéž, s. 198–199.

²⁴⁸ VÚA–VHA Praha, sbírka 37, sign. 37–308–3, s. 16.

automobil hodil bombu. Nepodařilo se mu však trefit do otevřeného prostoru kabrioletu a výbušnina tak detonovala v prostoru stupátka u zadního kola.²⁴⁹ Exploze nezasáhla pouze cíl atentátu, ale i samotného Kubiše. Byla navíc natolik silná, že rozbila okna projíždějící tramvaje. V chaotické situaci bylo brzy evidentní, že ani záložní plán nevyšel tak jak měl. Heydrich společně s řidičem, Johannesem Klainem, vytáhli své osobní zbraně a zahájili na atentátníky palbu. Zastupující říšský protektor však nebyl následkem poranění schopen pronásledování a vyslal tak za atentátníky pouze Kleina. Jak Kubišovi, tak Gabčíkovi, se se štěstím podařilo utéct a ukrýt se v předem určených lokacích. Oba si v danou chvíli byli jistí, že jejich úkol se nepodařilo splnit.²⁵⁰

Okolo 11:00 hodiny byl Heydrich převezen do nemocnice Bulovka, kde se v následujících hodinách podrobil několika operacím. O situaci v Praze, byli již v danou chvíli informováni Hitler s Himmlerem, kteří následně dali svými rozkazy do pohybu rozsáhlé vyšetřování. Heydrichův stav se zdál stabilizován. Dne 3. června 1942, ale náhle zkolaboval a upadl do kómatu, následkem rozsáhlé sepse. Tento stav se již nepodařil lékařům zvrátit a v brzkých ranních hodinách následujícího dne zemřel.²⁵¹ V zachované dokumentaci po vykonané pitvě okomentoval následky smrti přednosta patologického ústavu při univerzitě Karlově profesor Hamperl takto: „*Smrt nastala následkem poškození životu důležitých parenchymatických orgánů bakteriemi případně jedy, které zároveň se střelným zraněním vnikly výbušnou střepinou a které se usadily zvláště v pohrudnici v bránici a v okolí sleziny, nahromadily a rozmnožily*”.²⁵²

5.2.2 Dopady útoku

Téměř okamžitě po atentátu vyhlásil K. H. Frank výjimečný civilní stav a zároveň nechal s okamžitou platností vypsát odměnu za dopadení pachatelů. Frank úzce spolupracoval s vedením v Německu v čele s Himmlerem, který se přímo podílel na rozkazech směřujících do protektorátu. Říšskému ministrovi ten samý den poslal Himmler dálnopis z Berlína: „*1) S uveřejněním souhlasím, 2) Mezi nařízenými 10 000 rukojmími musí být v první řadě zatčena celá česká opoziční inteligence, 3) Ještě dnes v noci musí být zastřeleno 100 nejdůležitějších protivníků z řad této české*

²⁴⁹ BURIAN, s. 64.

²⁵⁰ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 199–200.

²⁵¹ PADEVĚT, Kronika protektorátu, s. 382–399.

²⁵² VÚA–VHA Praha, sbírka 37, sign. 37–308–3, s. 15.

intelligence”.²⁵³ Po smrti Heydricha 4. června obsadil jeho místo zastupujícího říšského protektora Kurt Daluege, který v reakci na úmrtí svého předchůdce vyhlásil druhé stanné právo.

Pro vyšetření atentátu na SS-Ober-gruppenführera Heydricha byla v Praze při policejním oddělení vytvořena zvláštní vyšetřovací komise, která se v prvních dnech fungování opírala především o svědecké výpovědi, ať už z místa atentátu, tak také z výpovědi kolaborantů, které zlákala vypsaná finanční odměna. Dalším důležitým aspektem vyšetřování této skupiny, byly nalezené věci v blízkosti atentátu nebo v útěkovém perimetru atentátníků. Vyšetřovací skupina měla za úkol všechny tyto okolnosti pospojovat do uceleného obrazu, z kterého by bylo možné později poskládat možnou síť vnitřního ilegálního odboje. Je ovšem pravda, že velká část českého národa, která měla informace, ať už zprostředkované nebo přímé, nepromluvila a vyšetřovací komise musela několikrát zvýšit finanční odměnu za dopadení atentátníků nebo za poskytnutí informací k jejich dopadení. Jak již bylo uvedeno v kapitole o operaci Out Distance, bez udání Karla Čurdy by vyšetřování trvalo mnohem delší dobu a na některé české odbojáře by se v rámci německých represálií nepřišlo. Vzhledem k podrobné výpovědi Čurdy se však povedlo vypátrat většinu ilegální sítě odboje, která přímo parašutistům s atentátem pomáhala. Ve chvíli tohoto odhalení se celé krytí zhroutilo a je nutné dodat, že po brutálních výsleších a mučení, promluvili i další zainteresovaní.²⁵⁴

Atentátníci se ihned po provedení atentátu ocitli ve velmi komplikované situaci. Praha byla neprodyšně uzavřena a útek z města byl nereálný. Vzhledem k rozsáhlému pronásledování odbojové organizace JINDRA, také rychle ubývalo možností skrýt se v záchytných bytech. Zelenka nakonec parašutistům zprostředkoval úkryt v kryptě pravoslavného kostela svatého Karla Boromejského.²⁵⁵ Jejich spojkou zde byl farář Vladimír Petřek, který k celé záležitosti dostal povolení od biskupa Gorazda. Do tohoto útočiště se kromě parašutistů z Anthropoidu, postupně dostali také Valčík ze Silver A, Bublík a Hrubý z Bioscopu, Opálka z Out Distance a Švarc z desantu Tin.²⁵⁶ Poté, co se gestapo dostalo k jádru odbojové organizace, rodině Moravcových, úkryt parašutistů v kostele byl prozrazen. Dne 18. června krátce po 4. hodině ráno, německé jednotky obklíčily celý objekt a vtrhli do něj. Následovala přestřelka a několikahodinový boj, na

²⁵³ BURIAN, s. 65.

²⁵⁴ VÚA–VHA Praha, sbírka 37, sign. 37–308–3, s. 14.

²⁵⁵ Zmíněný kostel byl původně zasvěcen patronu nemocných, Karlu Boromejskému. Dne 29. 9. 1929 byl ale slavnostně zasvěcen novým patronů a to svatým Cyrilovi a Metodějovi. ČVANČARA, s. 258.

²⁵⁶ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 208–209.

jehož konci leželo šest mrtvých parašutistů. Jednalo se o Gabčíka, Valčíka, Opálku, Bublíka, Hrubého a Švarce. Všichni zmínění spáchali sebevraždu, aby se vyhnuli zajetí. Kubiš byl během boje těžce raněn a při obsazení kostela byl již v bezvědomí. Němcům se ho ale už nepodařilo zachránit a pár hodin po útoku zemřel také.²⁵⁷

Reakce londýnské exilové vlády na úspěšný atentát byla bouřlivá. Jednalo se o triumf jak pro Moravce, tak pro Beneše, který celou operaci z počátku prezentoval jako samostatný podnik domácího odboje a nijak nepoukazoval na zapojení výsadkářů. Celou situaci využil k posílení diplomatických pozic mezi západními spojenci. Nutno podotknout, že operaci veřejně uvítal také Klement Gottwald, hlava komunistického odboje v zahraničí. Represe německé okupační zprávy však byly drtivé. Prvotní Hitlerovi představy o trestu českého národa se neuskutečnily v plném rozsahu, atentát si ale i tak vyžádal obrovskou daň. Dne 9. července byl z Prahy vypraven první vlak se zhruba tisícem židů, jejichž konečnou stanicí byly vyhlazovací tábory v Polsku. Zde se pak rozjela *”operace Heydrich”*, během které bylo ve vyhlazovacích táborech Treblinka, Belzec a Sobibor rozpoutáno nejen masové vraždění českých židů, ale i ostatních internovaných Čechů. Vrcholem odplaty za atentát na Heydricha se staly Lidice a Ležáky.²⁵⁸

Obec Lidice na Kladensku se shodou nešťastných okolností dostala do hledáčku vyšetřovací komise, která se po atentátu na zastupujícího protektora chytala každé sebemenší stopy. Lví podíl na tom měl především velitel SD v Čechách a na Moravě, Horst Böhme. Ten bez vědomí Franka rozjel operaci, která s požehnáním nejvyššího nacistického velení v Německu, vedla ke kompletnímu zničení Lidic. Všichni muži nad 15 let byli popraveni, ženy byly internovány v koncentračních táborech a děti, které vyhovovaly árijským požadavkům, byly odeslány na převýchovu do německých rodin. Zbýlých 81 nevyhovujících dětí bylo zavražděno ve vyhlazovacím táboře Chelmno, ve speciálně upravených vozech, do kterých byl naváděn výfukový plyn.²⁵⁹ Po samotné vesnici nezůstalo nic. Její existenci vymazali Němci z povrchu zemského. O pouhých 14. dní později postihl stejný osud i osadu Ležáky na Chrudimsku. Domy byly vypáleny a obyvatelé povražděni za to, že se v místním lomu schovával radista Potůček z desantu

²⁵⁷ Tamtéž, s. 223–225.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 210–214.

²⁵⁹ BURIAN, s. 70.

Silver A, který zde schovával radiostanici Libuše, díky které udržoval spojení s Londýnem.²⁶⁰

²⁶⁰ MACDONALD, The Killing of Reinhard Heydrich, s. 215–217.

6 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo analyzovat paradesantní skupiny vysazené na území Protektorátu Čechy a Morava v letech 1941–1942 a detailně rozebrat plnění speciálních operací, které byly předem jasně definované vojenským zpravodajským oddělením v Londýně v úzké spolupráci s exilovou vládou.

V úvodní kapitole autorka rozebírá situaci v protektorátu po podepsání Mnichovské dohody a jejího vlivu na fungování běžného života obyvatel Československa. Změny v pohraničních oblastech, které se dotkly nejen průmyslu, ale i běžných obyvatel, způsobily velkou vlnu migrace. Druhá republika měla značně nedemokratický charakter vyznačující se změnami v lidských právech a svobodě občana. Je důležité si uvědomit, že ponížení, které se Československu dostalo, bylo natolik velké, že posléze velmi ovlivňovalo i vnitřní politickou reprezentaci v čele s prezidentem Háchou, u kterého lze vidět během fungování Druhé republiky snahu o jakékoliv až potupné ústupky Adolfu Hitlerovi, jen ve vidině udržení státního aparátu v této podobě. To vedlo nejen ke snahám o autonomii Slovenska, ale i ke stále zesilujícímu tlaku ze strany Německa. Tento tlak vygradoval v březnu roku 1939, kdy došlo k obsazení zbytku Československa a vyhlášení Slovenského státu. Pokud do této doby měl prezident Hácha možnost podílet se na vedení státu, po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava tuto možnost zcela ztratil a jeho funkce již byla pouze reprezentativní. Vliv nad okupovaným územím převzala německá státní správa v čele s říšským protektorem Konstantinem von Neurathem.

Na události v Čechách po vyhlášení protektorátu navazuje kapitola o formování zahraničního odboje a s ním spojený vznik exilové vlády v Londýně. V tomto směru nelze opomenout osobnost Františka Moravce, který stál v čele vojenského zpravodajského oddělení a podílel se na vytvoření podmínek pro vznik zahraničního odboje. V rámci využití výsadkových skupin je to právě on, kterému je přisuzován největší podíl na vytvoření zvláštní skupiny D, která zaštiťovala výcvik a pozdější koordinaci operací na území protektorátu. Pokud ovšem budeme hodnotit plukovníka Moravce z pohledu dnešní historiografie, je nasnadě domnívat se, že některé informace jsou zkreslené. Příkladem je autobiografie *Špión, jemuž nevěřili*, kterou napsal sám Moravec a později ji vydala jeho dcera Hana Moravcová-Disherová. Kniha je značně ovlivněna snahou očistit své jméno. Víceméně publikace dává možnost polemiky nad tím, kdo doopravdy nařídil v roce 1941 operaci Anthropoid a tím nesl zodpovědnost za

životy českých odbojářů, ale také samotných parašutistů, neboť londýnské velení vědělo, že ústupová cesta pro ně není připravena. Z toho vyplývá, že diskuse nad tím, jestli bylo spáchání atentátu správné či nikoliv je stále aktuálním tématem a závěry nemusí být jednoznačné,

Jak již bylo uvedeno, v roce 1941 bylo nezbytné podniknout odbojovou akci, která by přesvědčila světové velmoci v čele s Velkou Británií a SSSR, že Československo stále existuje a nadále je spojencem západu. Zpravodajská služba těžce nesla fakt, že domácí odboj není schopný plnit úkoly, které mu pomocí rádiové komunikace byly z Londýna předávány. Po nástupu Reinharda Heydricha v září 1941 došlo ke konečnému rozhodnutí o nasazení výsadek na podporu domácího odboje a především pro plnění zvláštních operací. V úvodu si autorka položila několik zásadních otázek, na které během bádání hledala odpovědi. Pokud se budeme věnovat otázce, zda bylo možné již během výcviku odhalit u parašutistů charakterové vlastnosti či pohnutky, které později vedly ke zradě, je odpověď značně rozporuplná. U Libora Zapletala i Viliama Gerika se z dobových dokumentů dozvíme, že jejich hodnocení v rámci výcviku bylo výborné a velitele pro ně měli jen slova chvály. Často v hodnocení stálo vnímavý, bezproblémové chování, společenský, vzorný při plnění zadaných úkolů. U Karla Čurdy je zajímavé, jakým způsobem ho hodnotila především jeho vlastní jednotka. Vojáci předali písemně generálu Ingrovi svůj nesouhlas s tím, aby byl Čurda zařazen do speciální operace. V listu popsali jeho chování takto: „*Má sklony k alkoholismu, projevuje obdiv k Hitlerovi, v Anglii se dvakrát pokusil o sňatkový podvod a je ve svém vystupování velmi neseriozní*”.²⁶¹ Generál Ingr předal tento dopis Moravcovi, který na něj nebral zřetel a okomentoval to tak, že Čurda je fyzicky zdatný a může být vyslán do protektorátu. Autorka ve svém zhodnocení došla k závěru, že výběr parašutistů byl v některých případech ukvapený a zpravodajci měli více dbát na charakterové rysy jednotlivých vojáků, a v případě Čurdy brát zřetel také na doporučení ostatních výsadekářů. Opět se v tomto případě ukázalo poměrně problematické rozhodování plukovníka Moravce, který zde rozhodl sám za sebe bez akceptace jiného názorového proudu, takovýto krok nebyl u jeho osoby ojedinělým. Je nutné si uvědomit, že již z tohoto rozporuplného výběru posléze vycházely kolaborantské zrady, které se u již zmíněných parašutistů objevily. Proto je z pohledu autorky podstatné hledat předpoklady nesplnění zadaného úkolu již během výcviku.

²⁶¹ ČEJKA, s. 266.

Pokud se srovnají aspekty kolaborantského jednání u Karla Čurdy, s chováním Libora Zapletala a Viliama Gerika, je adekvátní uznat, že jsou zde značné rozpory. U Zapletala je jisté, že jeho rozhodnutí vzešlo z bezvýchodné situace, která neměla jiné východisko. Samozřejmě Zapletal měl možnost spáchat sebevraždu, avšak převážil strach o život rodiny a proto se udal brněnskému gestapu. Nutné je si uvědomit, jakým způsobem přistoupil k využití možností, které mu práce pro gestapo přineslo. Rozhodl se zahrát roli dvojího agenta, aby mohl varovat další výsadky. V roce 1942 se ze služeb gestapa vyvázal úplně a snažil se dostat zpět do Velké Británie, což se mu ovšem nepovedlo a po zatčení v Německu se dostal opět do protektorátu, kde byl vězněn a nakonec popraven v koncentračním táboře Mauthausen. Po detailním rozboru je patrné, že nelze srovnávat úmysly a ani způsob kolaborace s Karlem Čurdou. Zatímco Zapletal se snažil nastalou situaci využít pro ostatní výsadky, kterým mohl svým varováním pomoci, Čurda kolaborace využil pouze pro svůj vlastní prospěch a především jmenovitě označil několik parašutistů napříč výsadky, čímž se mu povedlo rozbít obrovskou síť domácího a zahraničního odboje. Dle autorky je nutné pro celkový kontext zařadit do hodnocení Čurdovo kolaborace i jeho další spolupráci s gestapem, která trvala až do roku 1944 a přinesla smrt dalším československým vojákům. Tedy se potvrdil nesouhlas ostatních parašutistů z výcvikové skupiny, kteří označovali jeho chování za nevyzpytatelné a nereseriozní. Co se týče Viliama Gerika je jeho kolaborace značně rozporuplná a nelze ji hodnotit jednoznačně. V konfrontaci se Zapletalem a Čurdou, ho lze zařadit mezi ně, s přihlédnutím k tomu, že v letech 1943-1945 byl gestapem vězněn, pro nečinnost a snahu kontaktovat a znovu se napojit na domácí odboj. Z konečného hlediska lze konstatovat, že některým atributům zrady se dalo předejít ještě před samotnou zvláštní operací, tedy část odpovědnosti nese i zpravodajská služba v Londýně. Podle názoru autorky je, ale nutné pohlížet na kolaboraci z řad výsadkářů, také optikou nastalé situace, na kterou nebyli a ani nemohli být vojáci připraveni. Ať už to bylo způsobeno minimální znalostí poměrů v protektorátu, tak také možným přeceněním schopností vysazených mužů. V neposlední řadě se nabízí vysvětlení momentálního selhání racionálního uvažování a snaha o ukončení bezvýchodné situace za každou cenu.

Ve své práci autorka také hledala odpověď na otázku, jak moc byla přínosná kooperace a koordinace výsadkových skupin v protektorátu a jestli měla tato spolupráce vliv na plnění speciálních úkolů u jednotlivých výsadků. V tomto hodnocení převážila

negativa spolupráce nad pozitivním přínosem pro plnění zadaných úkolů. Je nutné si uvědomit, že toto hodnocení lze takto interpretovat až s odstupem času a v rámci dnešního bádání. Jako největší negativum vidí autorka především provázanost, která v sobě nesla vzájemnou znalost záchytných adres, krycí jména a povětšinou také speciální úkoly, které výsadky měly splnit v rámci operací v protektorátu. To se ukázalo problematické ve chvíli, kdy byl infiltrován jeden článek z jakékoliv skupiny a tím se do ohrožení dostalo velké množství dalších výsadků. V praxi se pak tento jev ukázal při zradě Čurdy, který v rámci výslechu prozradil nejen jména dalších parašutistů, úkoly, které měli výsadky splnit, ale také jména a adresy členů domácího odboje, kterými v rámci své aklimatizaci v protektorátu prošel. Díky tomu byl rozkryt například odboj v Pardubicích, který byl naprosto mimo operační perimetr Karla Čurdy. Za podcenění těchto operačních detailů nesla vinu především zpravodajská služba v Londýně, která nedbala možných následků spolupráce mezi výsadky a naopak v kooperaci viděla možnost pro lepší fungování v protektorátu a neuvědomovala si, že znalostí více záchytných adres, stejných pro všechny, ohrožují i domácí odboj. V rámci pozdějších výsadků a po zkušenostech spojených právě s infiltrací jednotlivých členů skupin, byly výsadky sice stále vysazovány společně, ale již nebyly navzájem informované o adresách a jménech, na kterých se mají hlásit. Tedy celková pospolitost skupin přinesla negativní výsledky, které posléze znamenaly neúspěch speciálních operací.

V poslední řadě je nutné hodnotit, co přinesly parašutistické výsadky do protektorátu, a jak moc úspěšné byly. Důležité je také zhodnocení zda jejich přínos převážil nad reparacemi a nad ztrátami na lidských životech. V rámci sledovaných výsadků rozebraných v této práci, lze říci, že svůj úkol splnily pouze dvě skupiny a to Silver A a Anthropoid. Další desanty byly neúspěšné, ať už díky situaci v protektorátu, infiltraci zvenčí, či selhání během bojového plnění. Dle autorky je nejtěžší najít správné hodnocení k otázce, zda pozitivní přínos předčil ten negativní. I v dnešní době je to stále otevřené téma, které vznáší řadu kontroverzí. Z pohledu geopolitických reálií byly speciální operace nezbytnou součástí směřování exilové vlády Edvarda Beneše a svou úlohu splnily dle plánu. Pokud, ale vezmeme v potaz sociálně společenský dopad, je nasazení a především činnost výsadků značně diskutabilní. Dopady, které útoky přinesly, byly pro Československý lid drtivé a nelze zapomínat také na morální stránku věci, kdy v podstatě oslavujeme teroristy a atentátníky, jako hrdiny národa.

V rámci bádání v dané problematice, dospěla autorka k zjištění, že byla v průběhu let sepsána řada publikací a provedeno mnoho výzkumů zabývajících se tímto úsekem našich dějin. Je však zcela jasné, že doposud existuje mnoho neprobádaných aspektů, které mají potenciál pro další výzkum.

7 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny

Vojenský historický archiv, Praha, fond 37 – Velitelství vojenské zpravodajské služby.

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv, fond 25 – Ministerstvo národní obrany Londýn.

Odborné články

ČVANČARA, Jaroslav, *Nevzdáme se! Nikdy! Jozef Gabčík. Život a smrt velitele paraskupiny Anthropoid*, Paměť a dějiny 02, 2015.

STEHLÍK, Eduard, *SOE a příprava atentátu na Reinharda Heydricha*, Paměť a dějiny 02, 2012.

Odborná literatura

BENEŠ, Edvard, *Paměti II: Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*, Praha 2007.

BINGHAM, Jane, CHANDLER, Fiona, TAPLIN, Sam, *Rodinná encyklopedie světových dějin*, Praha 2000.

BRANDES, Detlef, *Češi pod německým protektorátem: okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*, Praha 1999.

BŘEČKA, Jan, *Operace Silver B neodpovídá*, Brno 2004.

BULLOCK, Alan, *Hitler and Stalin: Parallel Lives*, New York 1991.

BURIAN, Michal, *Atentát: operace Anthropoid 1941–1942*, Praha 2007.

ČEJKA, Eduard, *Československý odboj na Západě (1939–1945)*, Praha 1997.

ČERNÝ, Karel, *Muži z první linie, Žďár nad Sázavou* 2017.

ČVANCAČA, Jaroslav, *Anthropoid*, Praha 2016.

GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan, *Druhá republika 1938–1939: Svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*, Praha 2004.

GOLDSTEIN, Erik, LUKES, Igor, *The Munich Crisis, 1398: Prelude to World War II.*, London 1999.

HRUŠKA, Emil, *Heydrich na Pražském hradě*, Praha 2022.

HRUŠKA, Emil, *Pán protektorátu: K. H. Frank známý a neznámý*, Praha 2015.

JELÍNEK, Zdeněk, *Operace Silver A*, Praha 1992.

KOSATÍK, Pavel, KOLÁŘ, Michal, *Jan Masaryk – Pravdivý příběh*, Praha 1998.

KURAL, Václav, *Češi, Němci a mnichovská křižovatka*, Praha 2002.

KYNCL, Vojtěch, *Ležáky: obyčejná vesnice, Silver A a pardubické gestapo v zrcadle heydrichiády*, Pelhřimov 2008.

MACDONALD, Callum, KAPLAN, Jan, *Prague in the Shadow of the Swastica: A History of the German Occupation 1939–1945*, Prague 1995.

MACDONALD, Callum, *The Killing of Reinhard Heydrich: The SS "Butcher of Prague"*. New York 1998.

MAREK, Jindřich, *Muži z Ringway: českoslovenští parašutisté ve Velké Británii 1941–1945*, Cheb 2014.

MAREK, Jindřich, *Pátou kartu bere smrt: Českoslovenští parašutisté v britských battledressech 1941–1945*, Cheb 2000.

MORAVEC, František, *Špión, jemuž nevěřili*, Praha 1990.

NERADOVÁ, Jitka, *Doskočiště Protektorát*, Praha 2016.

NÝVLTOVÁ, Pavlína. *Příběh odvahy a zrady: Jiří Potůček – Tolar, radista desantu SILVER A*, Příbram 2007.

PADEVĚT, Jiří, *Kronika protektorátu: represe, rezistence, holocaust, státní a okupační správa, kolaborace, bojové operace, kultura, všední život*, Praha 2021.

- PADEVĚD, Jiří, *Tři králové*, Praha 2017.
- PAVLÁT, Leo, *Židé: Dějiny a kultura*, Praha 2005.
- PETRŮV, Helena, *Zákonné bezpráví*, Praha 2011.
- REICHL, Martin, *Cesty osudu*, Cheb, 2004.
- RUBÍN, Jiří, TOMEŠ, Josef, *Emil Hácha: před 70 lety zvolen třetím prezidentem ČSR*, Praha 2008.
- SHIRER, William, *Vzestup a pád Třetí říše: dějiny nacistického Německa*, Praha 2019.
- SLÁDEK, Oldřich, *Přicházeli z nebe*, Praha 1993.
- SOMMERVILLE, Donald, *Encyklopedie druhé světové války*, Praha 2013.
- STEHLÍK, Eduard, *Jan Kubiš: Nezastaví mne ani to nejhorší*, Žďár nad Sázavou 2017.
- ŠMEJKAL, Pavel, *Silver A*, Praha 2018.
- ŠOLC, Jiří, *Bylo málo mužů: českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*, Praha 1991.
- ŠOLC, Jiří, *Po boku prezidenta: František Moravec a jeho zpravodajská služba ve světle archivních dokumentů*, Praha 2007.
- TAYLOR, Telford, *Sword and Swastika: Generals and Nazis in the Third Reich*, New York 1995.
- VAŇOUREK, Martin, *Češi se nevzdávají!: rotný Jaroslav Švarc, jeden ze sedmi statečných po atentátu na Heydricha*, Brno 2022.
- WEALE, Adrian, *Army of Evil: A History of the SS*, New York 2012.

8 RESUMÉ

The topic of this thesis is an analysis and description of the airborne groups of foreign resistance in the Protectorate of Bohemia and Moravia in 1941–1942. The work is divided into four chapters, expanded by several sub-chapters. The content is arranged chronologically from the establishment of the so-called Second Republic through the German occupation in March 1939 and the subsequent formation of the government-in-exile and the foreign resistance, which is mainly represented by the intelligence group around František Moravec. For the selected topic, there is a large amount of published scientific literature not only in Czech, but also in English. The Military Historical Archive and its collection of documents in fund No. 37, which deals not only with the intelligence service in London, but also very well documents the preparation of the landing parties, also became a great contribution of this thesis.

The Germans took complete control of Czechoslovakia in 1939. In the occupied country, several resistance organizations quickly emerged, which (with some exceptions) cooperated within a group called ÚVOD (translated: Central leadership of domestic resistance). The foreign resistance was divided into a group around the government-in-exile in London and the communist resistance, which was led from Moscow. Most of the rebel cells in the protectorate were decimated after the new acting Reich Protector Reinhard Heydrich took office. Edvard Beneš bore this fact with great displeasure, as it undermined his diplomatic efforts among the Western allies. The solution came from Colonel František Moravec, head of Czechoslovak Military Secret Service. For a long time, he tried to push the idea of deploying specially trained airborne groups on the territory of the protectorate. Such groups would be tasked with carrying out sabotage actions, ensuring a stable communication link with the London Command and, in certain cases, carrying out political assassinations. Moravec also wanted to establish greater contact with the domestic resistance and coordinate mutual efforts to subvert the dominance of the Germans in country.

The first wave of airdrops began in December 1941 and consisted of the following airdrops: Silver A, Silver B, Anthropoid, Out Distance, Tin, Zinc, Bioscop a Bivouac. The main task of the Silver A landing party was to ensure a stable connection between the Protectorate and Britain. Furthermore, the paratroopers had to ensure

cooperation with the domestic resistance and establish contact with the German informant known as A-54. Silver B's task was to transport a functional radio station to the territory of occupied Czechoslovakia, which was to be handed over to operatives from the organization ÚVOD. Paratroopers from Operation Out Distance were ordered to destroy one of the key gas plants in Prague. Subsequently, their aim was to continue sabotage activities on key infrastructure and participate in the ground navigation of RAF bombers. Operational groups Zinc, Bioscop and Bivouac differed from the previous ones in their area of activity, which was Moravia. In this protectorate territory, they were supposed to ensure radio communication, contact with resistance cells and sabotage selected railway junctions and the weapon factory in Vsetín. The missions of the Tin and Anthropoid paratroopers were the most serious of all the monitored groups. Operatives from Tin were tasked with murdering Protectorate Minister Emanuel Moravec, the biggest representative of Czech collaboration. Anthropoid had an even bigger goal, which was the assassination of Reinhard Heydrich, one of the highest-ranking Nazis in the Third Reich. All the mentioned operations were extremely complicated and dangerous. But it is also important to be aware of the effects that their fulfillment could bring.

In difficult conditions, the vast majority of paratrooper groups failed to fulfill their missions. The causes were insufficient support from the domestic resistance, the consistency of the Gestapo, the ubiquitous activity of collaborators and also the reckless actions of individual paratroopers. In the end, only Silver A and Anthropoid completed the assigned tasks. The death of Heydrich triggered a great wave of repression and started the era of Heydrichiad. Thousands of arrests and executions followed the escalation of transports to extermination camps in Poland. These retaliatory operations culminated in the total destruction and massacre of the villages of Lidice and Ležáky.